

Zkouškové otázky – Občanské právo II

Student losuje dvě otázky, přičemž jednu otázku z první skupiny a druhou otázku ze skupiny druhé.

Příprava: 10 minut

Vlastní zkouška: 10 minut

První skupina

1. Dědické právo – pojem, předpoklady dědění, právo na pozůstalost, dispozice s dědickým právem a dědictvím
2. Pořízení pro případ smrti – závěť
3. Pořízení pro případ smrti – dědická smlouva, odkaz
4. Zákonná posloupnost, nepominutelný dědic a vydědění
5. Přejednost pozůstalosti na dědice – nabytí dědictví, správa pozůstalosti, potvrzení dědictví, rozdělení pozůstalosti, dluhy postihující dědice
6. Závazkové právo – pojem, typy závazků, vznik a obsah závazků, subjekty a jejich pluralita
7. Ochrana slabší strany – adhezní smlouvy, lichva, neúměrné zkrácení, aj.
8. Smlouvy uzavírané se spotřebiteli
9. Změny závazků – v osobě dlužníka nebo věřitele, v obsahu
10. Zánik závazků splněním
11. Následky vadného a opožděného plnění
12. Jiné způsoby zániku závazku než splněním
13. Zajištění a utvrzení dluhu

Druhá skupina

14. Darování
15. Koupě a směna
16. Nájem a pacht
17. Nájem bytu a zvláštní pravidla o nájmu prostoru sloužícího k podnikání
18. Výprosa, výpůjčka, zápůjčka, úvěr
19. Závazky k náhradě škody a jiné újmy, pojem deliktu a odpovědnosti, typy závazků k náhradě škody nebo jiné újmy, prevence
20. Okolnosti vylučující protiprávnost, odpovědnost za pomocníka
21. Obecná povinnost k náhradě újmy při porušení dobrých mravů, zákona a smlouvy
22. Zvláštní skutkové podstaty náhrady újmy
23. Rozsah a způsob náhrady újmy

1. Dědické právo – pojem, předpoklady dědění, právo na pozůstalost, dispozice s dědickým právem a dědictvím

POJEM

- **Dědické právo upravuje přechod majetkových poměrů zemřelého člověka na jiné osoby**
 - Primární význam: právo zůstavitele pořídit na případ svojí smrti
 - Sekundární význam: právo na pozůstalost nebo její část (§ 1475)
- **Dědické právo v objektivním smyslu:**
 - Souhrn všech právních norem upravujících přechod práv a povinností zemřelého na jeho právního nástupce
- **Dědické právo v subjektivním smyslu:**
 - Souhrn práv a povinností určité osoby, které přibudou podle objektivního dědického práva v důsledku události smrti jejího předchůdce
 - Má **absolutní povahu**, přechází i na dědice původně oprávněného (transmise dědictví)

PŘEDPOKLADY DĚDĚNÍ

1. Smrt fyzické osoby

- Důkaz smrti – úmrtní list
- Nelze-li tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem, prohlásí člověka za mrtvého i bez návrhu soud, pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá (§ 26 odst. 2 OZ)
- Závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka, a není-li jisto, který z nich zemřel jako první, má se za to, že všichni zemřeli současně. (§ 27 OZ)
- Na návrh osoby, která na tom má právní zájem, prohlásí soud za mrtvého člověka, o němž lze mít důvodně za to, že zemřel, a určí den, který se pokládá za den jeho smrti. Na člověka, který byl prohlášen za mrtvého, se hledí, jako by zemřel. (§ 71 OZ)

2. Existence pozůstalosti

- Zůstavitel musí zanechat nějaký majetek
- Předmětem dědění jsou především věci ve výlučném vlastnictví nebo v podílovém spoluvlastnictví zůstavitele, jakož i práva a povinnosti vzešlé z vypořádání případného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela
- Do pozůstalosti dále patří zůstavitelovy pohledávky a dluhy, podnik, podíl zemřelého společníka ve VOS či komplementáře i komanditisty KS, práva akcionáře nebo společníka SRO, vypořádací podíl člena družstva, pohledávky za užití autorského práva (ne však absolutní autorské právo) aj.

3. Existence způsobilého dědice (nezpůsobilost)

- Absolutní dědická způsobilost = spočívá na objektivních okolnostech – nutno se nápadu dědictví dožít
 - „Dědic“ musí mít v době smrti zůstavitele právní osobnost, nemusí však mít svéprávnost (výjimka u nascitura - na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům, § 25 OZ)
 - PO může být dědicem pouze ze závěti, musí v zásadě již v době nápadu existovat. Dvě výjimky – PO sice ještě neexistuje, ale už je založena, PO se závětí zřizuje či má být na základě závěti zřízena
- Relativní dědická způsobilost = uplatňují se subjektivní aspekty
 - Nezpůsobilým dědicem v tomto smyslu může být pouze FO
- **Dědická nezpůsobilost § 1481 - § 1483**
 - K vyloučení dochází **ex lege** (zůstavitel na to nemusí poukazovat)
 - Taxativní výčet důvodů:
 - **1. Z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu**
 - Rozdíly oproti OZ 64:
 - Výčet osob (není registrovaný partner, ale vtažen do výčtu osob přes § 3020)
 - Obsah – postačí dopustit se činu povahy úmyslného trestného činu (např. dle OZ 64 mladistvý zavraždí své rodiče a může dědit, protože se nedopustí trestného činu x dle NOZ stačí povaha a nemusí být odsouzen)
 - Obecný důvod – kdo jej naplní je vyloučen
 - **2. Z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli**
 - Podrobněji rozepsán i druhý důvod pro dědickou nezpůsobilost
 - Demonstrativní výčet zavrženíhodných činů (zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo listivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil)
 - Podle prvorepublikové judikatury i nekonání (např. syn zůstavitele nepřivede umírajícímu otci svědky, před nimiž chce projevit svou poslední vůli)
 - Obecný důvod – kdo jej naplní je vyloučen
 - **Taxativní výčet osob, proti kterým míří čin** – zůstavitel, jeho předek, potomek nebo manžel (vč. reg. partnerů § 3020)
 - Zásadní změna je i u **odpuštění** – může zhojit pouze zůstavitel výslovně
 - odpuštění pouze výslovně (písemně nebo ústně) + odpuštěno má být konkrétní jednání, o kterém ví (nemá se jednat o generální odpuštění), nelze odpustit *pro futuro*
 - Nově přidány další 2 důvody:

- specifické jsou v tom, že nesměřují k jakémukoliv dědici, ale vůči konkrétní osobě a také tyto důvody nevylučují dědice obecně z dědické posloupnosti, ale jen ze zákonné
- **3. Nezpůsobilý je manžel zůstavitele, jestliže se dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí**
 - Podmínky:
 - V okamžiku smrti podán návrh na rozvod z důvodu činu, který má povahu činu domácího násilí a řízení o rozvod manželství v době smrti zůstavitele stále trvalo, tak je vyloučen zůstavitelův manžel ze zákonné dědické posloupnosti
 - Kdyby k rozvodu došlo, tak by o dědické právo přišel
 - Návrh na rozvod musí podat zůstavitel
 - Pokud podá druhá strana, není důvod pro dědickou nezpůsobilost
 - Nestací pouze tvrzení domácího násilí v žalobním návrhu, musí být i prokázáno -> důvod těžko prokazatelný
 - Typicky domácí násilí
- **4. Nezpůsobilí jsou rodiče, kteří byli zbavení rodičovské odpovědnosti pro její zneužívání nebo zanedbávání**
 - Snaha chránit nezletilé nebo nespěprávné zůstavitele
 - Zletilí a svéprávní tuto ochranu nepotřebují
 - Pozor na § 1483
 - „Potomek toho, kdo je vyloučen z dědického práva, nastupuje při zákonné dědické posloupnosti na jeho místo, i když vyloučený přežije zůstavitele.“
 - Pravidlo by mělo platit pouze v případě, kde zákon výslovně předvídá princip reprezentace (např. I. třída)

4. Právní důvod dědění

- Dědická smlouva
- Závěť
- Zákon – zemře-li zůstavitel bez závěti, nedopadá-li ustanovení závěti na všechnen majetek, nenabude-li závětní dědic z jakýchkoli důvodů dědictví, k němuž byl povolán (dědická nezpůsobilost, odmítnutí dědictví, vydědění)
- Jeden a týž dědic může dědit ze závěti i ze zákona

5. Výslovný projev vůle či právně relevantní chování povolaneého dědice

- K přijetí dědictví dojde výslovným projevem vůle, faktickým chováním anebo tím, že k dědictví povolaneá osoba ve lhůtě dědictví neodmítne.

PRÁVO NA POZŮSTALOST

- **Dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní**
- § 1690: „Soud potvrdí dědictví tomu, kdo dědictví neodmítl a má podle průběhu řízení o dědictví nejlepší dědické právo, poté, co je zabezpečeno, že vůle zůstavitele bude náležitě splněna.“

DISPOZICE S DĚDICKÝM PRÁVEM A DĚDICTVÍM

Zřeknutí se dědického práva § 1484

- Smyslem a účelem zřeknutí se je to, aby mohlo dojít k úpravě majetkových vztahů již za života zůstavitele a aby mohly být odstraněny problémy, které dnes po zůstavitelově smrti vznikají
- Umožňuje dědici zřici se práva **smlouvou se zůstavitelem**
 - **Forma veřejné listiny**
 - Zrušení postačuje písemné (smlouva – podmínky, na jejich vůli atd.)
 - Možno i jednostranné odstoupení od smlouvy v případě slibu (např. umírající slíbí darovat synovi byt, když ten se zřekne svého dědického práva, syn se tedy zřekne, ale k darování nedojde -) možné jednostranné odstoupení synem)
- Platí, že se **zřiká i práva na povinný díl**
 - Lze se zřici pouze dědického práva jako celku
 - Nepominutelný dědic zůstavitele se může zřeknout pouze práva na povinný díl
 - Buď se zřekne všeho, nebo pouze práva na povinný díl
 - Pokud se zřekne pouze práva na povinný díl, tak to znamená, že může dědit podle zákona, jestliže zůstavitel nezanechá žádnou závěť nebo podle pořízení na případ smrti, pokud mu zůstavitel něco zanechal
 - Nedědí pouze v případě, že se zřekne práva na povinný díl a zůstavitel všechno odkáže v závěti někomu jinému (zřekl se práva na ochranu nepominutelného dědice)
- **Zřeknutí obecné nebo ve prospěch určité osoby**, vyvratitelná domněnka
 - Obecné = zřeknutí se dědického práva vůči všem – nechce být dědicem (ani kdyby dědicem pak měl být stát)
 - Ve prospěch určité osoby – bude mít účinky pouze za předpokladu, že osoba, v jejíž prospěch bylo zřeknuto se, bude skutečně dědit
 - Tzv. Nekonkurence v dědickém právu – zřeknutí se neznamená navýšení podílů, ale nekonkurenci v dědickém právu
- **Zřeknutí se i proti potomkům**
 - Obecně platí, že zřekne-li se někdo dědického práva, zřiká se tím dědického práva i proti svým potomkům (= dědit nebudou ani mí potomci)
 - Lze modifikovat tak, že se nebude vztahovat na potomky

Odmítnutí dědictví § 1485 - § 1489

- **Obecně lze odmítnout dědictví PO smrti zůstavitele, není-li to vyloučeno dědickou smlouvou**
 - o Právo odmítnout dědictví musí být zachováno každému dědici
 - o Výjimka: dědic nemá právo odmítnout dědictví, jestliže uzavře se zůstavitelem za jeho života dědickou smlouvu a tou bude odmítnutí vyloučeno
- **K odmítnutí dědictví dochází výslovně před soudem nebo v písemném prohlášení, které je soudu zasláno** (soud = soudní komisař)
 - o Odmítnout lze do jednoho měsíce od okamžiku, kdy jsem o možnosti dědictví odmítnout poučen notářem
 - o Je-li bydliště dědice v zahraničí pak tři měsíce
 - o Nevyjádří-li se dědic ve lhůtě a neodmítl, tak platí, že neodmítl dědictví (nevyvratitelná domněnka neodmítnutí) a zaniká právo odmítnout
 - o Přijmout nebo odmítnout lze pouze jednou (učiněné rozhodnutí je závazné)
 - o Možnost přijmout dědictví konkludentně – dědic se začne jako vlastník chovat (fakticita) -> není podstatné, kdy k takovému chování dojde (před nebo po poučení)
- **Lze odmítnout dědictví s výhradou povinného dílu**
 - o Neopomenutelní dědicové mohou odmítnout dědictví, ale vyhradit si právo na povinný díl (odmítnutí závěti)
 - o Jinak lze odmítnout dědictví vždy jen jako celek
- **Přijetí** – odmítnutí dědictví v případě nezletilého nespěrávného § 898 odst. 2 písm. c)
 - o „souhlasu soudu je třeba zejména k právnímu jednání, kterým dítě nabývá dar, dědictví nebo odkaz nikoli zanedbatelné majetkové hodnoty, nebo takový dar, dědictví nebo odkaz odmítá, nebo takový dar nebo dar představující nikoli nepodstatnou část jeho majetku poskytuje“
 - o Nabytí dědictví – rozhodnutím soudu (nelze nabyt na základě rozhodnutí zákonných zástupců; nejspíše se myslelo přijetí)
- **Vždy dědictví jako celek**
 - o Nepominutelný dědic může odmítnout jako celek nebo může odmítnout dědictví, ale vyhradit si právo na povinný díl

Vzdání se dědictví § 1490

- **Vzdát se může jen ten, kdo neodmítl**
 - o Lze se vzdát dědictví až **po smrti zůstavitele** + až poté, kdy se dědic reálně stane dědicem (přijme dědictví či ho neodmítne)
 - o Vzdát se lze vůči jinému dědici
- Se vzdáním se musí **souhlasit ten dědic, v jehož prospěch se dědic vzdal**
 - o Použijí se ustanovení o zcizení dědictví § 1714 a násl.
 - o Pokud nesouhlasí, k vzdání se nepřihlíží
- **Vzdání se má účinky i pro potomky**
 - o Vzdávám se totiž něčeho, co už jsem přijal a stal jsem se vlastníkem; tím, že se vzdávám, jen disponuji se svým majetkem, rozhodnutí nemusí tedy zajímat potomky a ti nenastupují na místo toho, kdo se vzdal (na rozdíl od odmítnutí)

2. Pořízení pro případ smrti – závět'

Závět'

- **§ 1494: „Závět' je odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz.“**
- = jednostranný projev vůle zůstavitele, kterým činí pořízení pro případ smrti
- Dědění na základě závěti a dědické smlouvy má přednost před děděním ze zákona

Pojmové znaky

- **Odvolatelný projev vůle, kterým:**
 - o Pravá a vážná vůle prostá omylu, projevená určitě a srozumitelně
 - o Projev učiněný při plných smyslech, s rozvahou a bez ukvapení
- **Zůstavitel osobně pro případ své smrti**
 - o Zůstavitel nemůže učinit závět' jen tím, že přisvědčí návrhu, který mu je předložen jinou osobou, nemůže ani svěřit ustavení dědice jinému
 - o Není možná společná závět' několika zůstavitelů
- **Zůstavuje jedné či více osobám**
- **Alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz**

Výklad závěti

- Nelze ji vykládat podle toho, jak se jeví dědicům, ale tak, aby se **co nejvíce vyhovělo vůli zůstavitele**
 - o Ten může svoji vůli upřesnit odkazem na další listiny – pokud splňují náležitosti závěti, mají stejné právní účinky jako závět'; nesplňují – li, lze je použít jen k vysvětlení zůstavitelovy vůle
- Slova použitá v závěti se vykládají podle jejich obvyklého významu, ledaže se prokáže, že si zůstavitel navykl spojovat s určitými výrazy zvláštní, sobě vlastní smysl

Požizovací nezpůsobilost

- Nesvéprávný = osoba, která nemá pořizovací způsobilost, nikoli osoba, která by byla nezpůsobilá k právnímu jednání
- **Výjimky:**
 - o Osoby, jež dovršily 15 let – mohou pořizovat ve formě veřejné listiny (notář, soud) bez souhlasu zákonného zástupce
 - o Osoby omezené ve svéprávnosti – může platně pořídit, pokud se uzdravila do té míry, že je schopna projevit vlastní vůli – musí být prokázáno, že zůstavitel byl v době vyhotovení závěti natolik zdrav, že mohl pořídit
- Platnost právních jednání učiněných před rozhodnutím o zbavení či omezení svéprávnosti následným soudním výrokem dotčena není, ledaže vůle jednajících osoby chybí – musí být prokázána indispozice osoby vyvolávající absenci vůle
- **Osoby omezené ve svéprávnosti:**
 - o Mohou pořídit jen ve formě veřejné listiny, mohou pořídit jen v rámci omezení - když např. je omezen v nakládání s majetkem do 30.000,-, může pořídit závěť do těch 30.000,-Kč
 - o Omezení pro závislost na alkoholu, psychotropních látkách, hráčekké vášni – mohou pořídit v jakékoli formě, ale nanejvýš o polovině svého majetku (účelem je zesílená ochrana dědiců, jimž by pozůstalost napadla podle zákonné posloupnosti)
 - Pokud nejsou zákonní dědicové, odpadá omezení

Účinky omylu

- Platnost závěti je posuzována z hlediska pořizovatele, ne adresáta
- Zůstavitel jednal v podstatném omylu – kdyby se nezmýlil, tak by o pozůstalosti nepořídil tak, jak učinil
 - o **Podstatný omyl** – týká se osoby, které se zůstavuje; podílu či věci, které se zůstávají; podstatných vlastností věci
 - o Není podstatné, kdo omyl vyvolal, ani to, vznikl – li omyl výhradně z příčin na straně zůstavitele
- Následek podstatného omylu – neplatnost ustanovení v závěti, jehož se týká
- Týká – li se omyl celé závěti – neplatná celá
- Neplatnost je relativní, právo dědice dovolat se jí je časově omezené dle obecné části
- Pouhá vada projevu – přeroknutí, přepsání, nesprávné pojmenování nebo popsání – není podstatný omyl
- K neplatnosti může vést i omyl v pohnutce, která musí být vyjádřena nebo musí být zřejmá

Náležitosti závěti

- Nutný **podpis** zůstavitele, popř. svědků
- **Datování závěti**
 - o OZ – datum není podstatnou náležitostí, pokud:
 - 1) nevyhotovil více závětí, které si odporují, anebo
 - 2) pokud zůstavitel vztáhl k pořízení závěti nějaké právní účinky, které nejsou závislé na určení doby pořízení
- Nově datum pořízení závěti musí být známo
 - o Může být i v jiné listině, může to vyplývat ze svědecké výpovědi, videonahrávky apod.
- Negativní závěť
 - o Je platná – protože když zůstavitel projeví vůli, kdo nemá dědit, budou dědit ostatní podle zákonné posloupnosti
- Možnost poukázat na obsah jiné listiny
 - o Bude-li jiná listina splňovat náležitosti platné závěti, bude i tato nová listina považována za závěť
 - o Pokud nebude mít náležitosti, bude brána jako výkladová pomůcka k závěti

Typy závětí

- Písemná forma, ledaže by byla pořízena s úlevami
- **1. Závěti pořizované soukromě (soukromá listina)**
 - o Je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost
 - o **Holografické** – psané zůstavitelovou vlastní rukou a vlastnoručně podepsané (nic dalšího není třeba jako např. asistence dalších osob)
 - o **Alografické** – nepsané zůstavitelovou vlastní rukou (psané na počítači, napsaná někým jiným apod.), zůstavitel musí podepsat a před 2 svědky současně přítomnými prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli
 - Svědci nemusí znát obsah závěti – jen dosvědčují, že listina, na kterou se podepsali, obsahuje zůstavitelovu poslední vůli
 - o **Nevidomé osoby** – 3 současně přítomní svědci, listina musí být nahlas přečtena svědkem, který závěť nepsal, zůstavitel potvrdí, že listina obsahuje jeho poslední vůli
 - o **Osoba se smyslovým postižením a nemůže – li číst nebo psát** – 3 současně přítomní svědci, obsah listiny musí být tlumočen svědkem, který závěť nepsal „zvláštním způsobem dorozumívání“ = dorozumívací prostředky neslyšících a hluchoslepých osob; všichni svědci musí ovládat způsob dorozumívání, kterým je obsah listiny tlumočen; zůstavitel zvoleným způsobem potvrdí, že jde o jeho poslední vůli
- **2. Závěti pořizované veřejně (veřejná listina)**
 - o Nejen forma notářského zápisu
 - o Kdo sepisuje veřejnou listinu o závěti, přesvědčí se, zda se projev poslední vůle děje s rozvahou, vážně a bez donucení
 - o Zachycuje-li veřejná listina projev vůle osoby při právním jednání a je-li jednajícím podepsána, zakládá to vůči každému plný důkaz o takovém projevu vůle
 - o X soukromá listina - je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost
- **3. Privilegované závěti** – úlevy při pořizování závěti

- Pro případ mimořádných situací, kdy člověk nemůže pořádit s obřadnostmi, které zákon vyžaduje pro běžné situace
- 3 druhy:
 - **1. Ústní závěť** - Osoba, která se ocitne v patrném a bezprostředním ohrožení života + osoba ochromená v důsledku mimořádné události – soukromá závěť v ústní formě před 3 současně přítomnými svědky
 - ❖ Mimořádná událost není definována – cizí zákoníky uvádí – epidemie, válečné události, katastrofy
 - **2. Důvodná obava, že zůstavitel zemře dříve, než by mohl pořádit závěť ve formě veřejné listiny - závěti pořízené před starostou** obce, velitelem námořní lodi nebo letadla – nemají povinnost zaznamenat poslední vůli zůstavitele, pokud zaznamenají, předá velitel listinu nejbližšímu zastupitelskému úřadu ČR
 - ❖ 2 svědci
 - ❖ Na tyto listiny se má hledět jako na veřejné listiny
 - **3. Závěti pro vojenské osoby v případech válečných operací** pořízené velitelem, důstojníkem, popř. osobou s vyšší vojenskou hodností – pokud se voják může obrátit na notáře, musí důstojník sepsání závěti odmítnout, ale pokud tak neučiní, není závěť neplatná
 - ❖ Vlastnost veřejné listiny
 - ❖ Mírnější formality – 2 svědci dosáhnuvší alespoň 15 let, i osoby omezené ve svéprávnosti (pokud jsou způsobilé věrohodně popsat skutečnosti významné pro platnost závěti) současná přítomnost svědků se vyžaduje jen u soukromé závěti pořízené ve stavu nouze ústně
 - ❖ Současná přítomnost 3 svědků při pořízení závěti soukromou listinou
- Formální chyby platnost závěti neruší
- **Platnost privilegovaných závětí je časově omezena** – pokud překážka pomine a zůstavitel bude s to závěť pořádit obvyklým způsobem
- Ohrožení života – závěť pozbývá platnosti uplynutím 2 týdnů od pořízení
- Ostatní – uplynutím 3 měsíců od pořízení

Svědkové závěti

- Svědkem může být jen osoba, která na prohlášení a jeho obsahu nemá zájem a která není nevidomá, neslyšící, nemá nebo nezná jazyka, v němž je prohlášení učiněno
- Svědci musí prohlášení podepsat a potvrdit schopnost prohlašujícího jednat
- Hlavní úkol svědka – potvrdit, že zůstavitel a pořizovatel jsou jedna a táž osoba
- Není způsobilý svědčit – osoby, kterým se závěti něco zanechává - dědic, odkazovník, osoba jim blízká, jejich zaměstnanec
 - Mohou, pokud bude závěť učiněna před 3 svědky namísto 2
 - Mohou, pokud zůstavitel vlastní rukou napíše tu část závěti, v níž dotyčnou osobu za dědice nebo odkazovníka povolává (není možné u veřejné závěti)
- Mlčenlivost
 - Každý, kdo působil při zůstavitelově posledním pořízení, má povinnost mlčenlivosti (ledaže je zřejmá jiná vůle zůstavitele)
 - Pokud povinnost poruší, je povinen odčinit zůstaviteli újmu, pokud mu ji tím způsobí

VEDLEJŠÍ DOLOŽKY V ZÁVĚTI

- Dle OZ 1964 nemají podmínky připojené k závěti právní důsledky
 - NS dovodil, že souslovím „podmínky“ se rozumí jakékoliv vedlejší doložky; zároveň NS uvedl, že ne všechny podmínky jsou bez právních účinků – ty, které jsou ve prospěch dědiců, jsou účinné
- Projev autonomie zůstavitelovy vůle
- Splnění vedlejší doložky má právo vymáhat osoba, v jejíž prospěch je její splnění či nesplnění, nebo vykonavatel, či jiná osoba povolána závětí
- Podmínky, příkazy, doložen času, povolání vykonavatele závěti nebo správce pozůstalosti, zřízení náhradního dědice, zřízení svěřeneckého zástupce
- **Nepřihlíží se k vedlejším doložkám** (pokud jsou, tak dědic se stane dědicem bezpodmínečným)
 - 1. Zjevně obtěžujícím bez rozumného účelu – hodnotí se i např. osoba dědice, rodinné poměry
 - 2. Odporujícím veřejnému pořádku (např. podporovat nezákonnou organizaci rozněcující rasovou či náboženskou nenávisť)
 - 3. Nesrozumitelným
 - 4. Ukládajícím dědici (odkazovníku) povinnost vstoupit do manželství, reg. partnerství (také aby takový svazek zrušil nebo v něm setrval); zůstavitel však může zřídít právo na dobu, než uzavře manželství
- **Vykonavatel závěti**
 - Nevyžaduje se speciální forma
 - Nevyžaduje se souhlas vykonavatele předem, ale předpokládá se; vyžaduje se ale souhlas s přijetím této funkce
 - Má spravovat pozůstalost až do potvrzení nabytí dědictví dědicům soudem, ledaže je za tím účelem povolán i správce pozůstalosti
 - Člen rodiny, jiná osoba zůstaviteli blízká, notář, advokát, PO zaměřená na takové služby může z fce kdykoli odstoupit (odstoupení účinné, dojde – li soudu)
 - Dbá o splnění poslední vůle s péčí řádného hospodáře
 - Může před soudem hájit platnost závěti, namítat nezpůsobilost dědice a odkazovníka
 - Při námítce neplatnosti povolání do funkce může plnit své povinnosti a uplatňovat práva až do právní moc rozhodnutí, že projev zůstavitelovy vůle není platný, pokud soud neučiní jiné opatření

- **Správce pozůstalosti**
 - o Spravuje jmění nejen v zájmu dědiců, ale i jiných osob – odkazovník, věřitel
 - o Hlavní úkol – péče o jmění nebo jeho část, s péčí řádného hospodáře
 - o Povolání správce vyžaduje formu veřejné listiny
 - o Ujme se správy, je-li mu známo, že byl povolán, jakmile se dozví o smrti zůstavitele; jinak je vyrozuměn soudem
 - o Řídí se pokyny vykonavatele, pokud byl povolán
 - o Vykonává funkci pouze po dobu řízení o pozůstalosti
 - X Vykonavatel nemá stanoveno funkční období
- **Podmínky**
 - o Pokud je podmínky nemožná, má se za to, že se k rozvazovací podmínce nepřihlíží
 - o Podmínka musí být **splněna po smrti**, není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele a je-li možné její opakování
 - o Odkládací podmínka – k nabytí pozůstalosti je třeba, aby osoba přežila zůstavitele a byla způsobilá dědit
 - o Nemožná rozvazovací podmínka – nepřihlíží se k ní
 - Např. Syn bude dědicem, než sestra přinese matce modré z nebe
 - o Nemožná odkládací podmínka – ustanovení závěti je neplatné
 - Např. Syn bude dědicem, pokud přinese matce modré z nebe
 - o Nemožnost podmínky se posuzuje k okamžiku smrti zůstavitele
- **Doložení času**
 - o Rozdíl mezi doložením času a podmínkou – doložení času se **váže na událost, která v budoucnu nastat musí**; v případě nejistoty se na takové klauzule hledí jako na podmínku (např. dokončení studia, uzavření sňatku, dosažení určitého věku)
- **Příkaz (modus)**
 - o Zůstavitel může **nařít dědici**, aby se zanechaným majetkem či jeho částí **nakládal určitým způsobem, aby něco vykonal, opominul**
 - o Pokud je nařízeno, aby dědic z dědictví něco vydal, jde o odkaz
 - o Posuzuje se stejně jako rozvazovací podmínka – pokud jej dědic nesplní, ztrácí právo na dědictví (zůstavitel může sám stanovit účinky)
 - o Nelze příkazem zakázat absolutní dispozici s majetkem, příkaz lze **jen na dobu určitou a za rozumným účelem**
 - Dědic se může obrátit na soud a požádat přezkum smysluplnosti příkazu
 - o Příkazu se může domáhat ten, komu je na prospěch; vykonavatel závěti; osoba povolána k tomu závěti
 - o Nelze-li splnit přesně, musí být plněno přibližně, není-li to možné, náleží obtíženě osobě, co jí bylo zůstaveno

Náhradnictví (dědická substituce)

- Řeší, kdo získá uvolněný podíl závětního dědice
- Zůstavitel může sám upravit, kdo nastoupí do dědických práv toho ze závětních dědiců, který dědické právo nenabude
- **1. Náhradnictví obecné** (vulgární substituce)
 - o Účelem je určit, kdo bude dědit v případě, kdy dědic dědictví nenabude, protože:
 - Se povolaný dědic nedožije zůstavitelovy smrti
 - Se zůstavitelovy smrti dožije, ale nebude s to dědit pro nezpůsobilost
 - Dědictví odmítne
 - o Možno náhradníky řetězit a stanovovat řadu náhradních dědiců neomezeně dlouhou
 - o Omezení uložená dědici postihují i náhradníky, ledaže zůstavitel stanoví něco jiného nebo z povahy věci plyne něco jiného
- **2. Náhradnictví svěřenecké** (fideikomisiární substituce)
 - o **Jedná se o institut, který má primárně umožnit zůstaviteli, aby mohl zvolit nástupce pro dědice, kterého určí jako prvního v řadě**
 - V podstatě zůstavitel zřizuje dědice svému dědici
 - o Zavazuje dědice, který dědictví přijal, přenechat pozůstalost jiné osobě jako dalšímu dědici (svěřeneckému nástupci), nastane – li událost určená v pořizení pro případ smrti
 - o Praktické pro případ, že přední dědic není způsobilý o svém majetku pořizovat
 - o Zůstavitel – přední dědic (institut) – následný dědic (substitut)
 - Přední dědic = dědic, zadní dědic (poddědic) = svěřenecký nástupce (následný dědic – platí pro něj ustanovení o dědicích – např. o dědické posloupnosti)
 - o V povolání za svěřeneckého nástupce je obsaženo i povolání za náhradníka v případě, že přední dědic v dědictví nenastoupí
 - o Zůstavitel se musí vyjádřit určitě, aby bylo zřejmé, zda nařídil náhradnictví nebo svěřenecké nástupnictví – je – li nařízení neurčité, považuje se jeho nařízení za povolání náhradníka
 - o Typicky se použije na dědění s podmínkou
 - Např. syn bude dědit, když dostuduje VŠ – do splnění podmínky bude dědicem dcera, po splnění podmínky syn nastupuje místo dcery, pokud syn (následný dědic) podmínku nesplní, plnohodnotným dědicem bude dcera

NEPLATNÉ POVOLÁNÍ ZA DĚDICE (§ 1493)

- Neplatné je povolání za dědice **osoby, která spravuje zařízení poskytující zdravotnické nebo sociální služby** (vlastník, provozovatel) nebo **která je v něm zaměstnána**, stalo – li se tak pořizení pro případ smrti učiněným v době, kdy se zůstavitel nalézal v péči takového zařízení nebo kdy jinak přijímal jeho služby (totéž platí i pro nařízení odkazu)

- **Výjimka** - závěť učiněná ve formě veřejné listiny – osoba, která sepisuje veřejnou listinu o závěti má povinnost přesvědčit se, zda se projev poslední vůle děje s rozvahou, vážně a bez donucení
- Pravidlo o neplatnosti povolání za dědice nebo zřízení odkazu ve prospěch výše uvedených osob **se neuplatní v případě, že byl zůstavitel z péče zařízení propuštěn a měl reálnou možnost pořídit ve formě veřejné listiny**, ale přesto tak neučinil, a tím dal najevo, jaká je jeho skutečná vůle; obdobně, pokud zůstavitel měl možnost pořídit ve formě veřejné listiny, ačkoli přijímal služby takového zařízení

ZRUŠENÍ ZÁVĚTI

- **Pořízení nové závěti** – starší závěť se ruší v rozsahu, v jakém nemůže vedle novější obstát (to se posuzuje k okamžiku smrti)
 - o Zachování (obnovení) platnosti starší závěti, pokud zůstavitel novější závěť zničí nebo odvolá (tzv. obživení závěti)
- **Odvolání závěti** – mlčky (zničením listiny – nejen jeden stejnopis, musí zničit všechny stejnopisy), výslovně (ve formě pro pořízení závěti)
 - o Závěť ve formě veřejné listiny – zůstavitel může požadovat její vydání, vydání se považuje za odvolání závěti (zůstavitel o tom musí být poučen a poučení zaznamenáno na vydávané listině a ve spisu)
 - o Závěť ve formě soukromé listiny - pouhé uložení do úřední úschovy a následné vydání nemá účinky zrušení závěti
- **Neúčinná zrušovací doložka** – zrušit, odvolat jde jen ty poslední vůli, které již byly napsány a existují
 - o Prohlášení zůstavitele, že neplatná budou všechna jeho příští pořízení pro případ smrti, jsou bez právních účinků -) Testovací volnost musí být zůstaviteli zachována

3. Pořízení pro případ smrti – dědická smlouva, odkaz

DĚDICKÁ SMLOUVA

Základní vlastnosti

- Je to smlouva -) oboustranná vázanost
 - o Použijí se také obecná ustanovení o smlouvách (např. odstoupení od smlouvy – např. dědic přestane plnit dávky)
- **Nejsilnější dědický titul**, má přednost před jinými tituly
- Širší pojetí – zůstavitel může za dědice vybrat jakoukoliv osobu (i PO)
- Lze povolát jak dědice, tak i odkazovníka
- Dvoustranné právní jednání, kterým jedna strana (zůstavitel) povolává **bezúplatně nebo za úplatu** druhou stranu za dědice své pozůstalosti nebo její části a druhá strana své ustavení přijímá
 - o Úplata může být sjednána libovolným způsobem – jednorázová částka, renta...
- Dědickou smlouvou se zakládají majetkoprávní důsledky pro případ smrti zůstavující smluvní strany
- Smlouva nemůže být jednostranně změněna nebo zrušena

Podmínky uzavření

- Strany mohou uzavřít smlouvu jen **osobně**, nikoli zástupcem (jako u závěti)
- Způsobilý k uzavření dědické smlouvy je pouze **plně svéprávný člověk**
 - o Nemůže osoba mladší 18 let, osoba omezená ve svéprávnosti
 - Mohou pořídit závěť za podmínek § 1526 – 1528
 - Nesvéprávný zletilý – může jen v rozsahu stanoveném soudem + se souhlasem opatrovníka
 - o Výjimka – osoby, jejichž svéprávnost byla omezena pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo hráškové vášni – mohou pořídit dědickou smlouvou jen o majetku, o němž jsou způsobilí pořídit závěti
- Smluvní dědic/odkazovník – žádná zvláštní pravidla, může být tedy i třeba nezletilý
- Forma - vyžaduje se veřejná listina, tedy **notářský zápis**
- Na dědickou smlouvu lze užít obecná ustanovení o právním jednání; zejména se nepoužijí zvláštní ustanovení týkající se závěti
 - o Např. při ujednání podmínek v dědické smlouvě se neuplatní ustanovení o podmínkách v závěti, nýbrž obecná ustanovení o podmínkách v právních jednáních (platí § 548 a 549)
 - Směřuje-li podmínka k jednání druhé strany, postačí splnění této podmínky již za života zůstavitele
 - Na nesrozumitelné a nezákonné podmínky se nehledí jako na nenapsané, nýbrž jsou neplatné s případnými důsledky pro platnost celé smlouvy
- **Limitace rozsahu majetku, o kterém může být pořízeno**
 - o Ani dědickou smlouvou se zůstavitel zcela **nesmí zbavit práva pořídit individuálně** – z toho důvodu má být zůstaviteli ponechána **volná čtvrtina pozůstalosti**, aby k ní mohl povolát dědice nebo odkazovníky mimosmluvně
 - Má-li být tato část pozůstalosti zůstat volná tak, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle, nesmí být jeho pořizovací volnost omezena právem na povinný díl či jiným omezením
- **Smluvnímu dědici má připadnout to, co po zůstavitelově smrti z jeho majetku zůstane**
 - o **Nelze zůstavitelovi bránit, aby se svým majetkem nakládal za svého života libovolně**
 - o Nelze na budoucí dědictví požadovat zajištění nebo převést či jinak přenést právo na budoucí dědictví ze smluvního dědice na jinou osobu
 - o Pořídí-li však zůstavitel pro případ smrti nebo uzavře-li darovací smlouvu tak, že to není s dědickou smlouvou slučitelné, může se smluvní dědic dovolat neúčinnosti těchto právních jednání

- Platí pouze na bezúplatná jednání X u úplatných převodů má smluvní dědic totiž možnost uspokojovat se z prostředků, které zůstavitel za majetek získal
- **Možné se dohodnout, že zůstavitel převede na smluvního dědice majetek již za svého života – majetek sepsán ve formě veřejné listiny**
 - Nepřevede-li zůstavitel všechny majetek nebo získá-li po převodu další majetek – dědická smlouva se vztahuje jen na majetek sepsaný (ledaže ujednáno jinak)
 - Špatná slovní spojení – místo slova „převede“ tam mělo být „přenechá“ – kdyby převedl majetek už za života, nejednalo by se o dědickou smlouvu (ale např. o koupi či darování)
 - Fakticky to má být užívací právo dědice, ale vlastníkem se stane až pro případ smrti
- Svě povinnosti z dědické smlouvy může zůstavitel zrušit i pořízením závěti
 - K účinnosti zrušení se vyžaduje souhlas smluvního dědice ve formě veř. Listiny
- Dědická smlouva neplatná pro nedostatek formy, pro nesplnění podmínek, nevyhovuje ustanovením o smlouvách – může mít přesto platnost závěti, pokud má všechny náležitosti

Zvláštní ustanovení o dědické smlouvě uzavřené mezi manželi

- U běžné dědické smlouvy platí 1 zůstavitel-1 dědic, zde ale je vzájemné povolání za dědice (manžel povolává manželku a manželka manžela – kdo, bude dědicem, a kdo zůstavitelem záleží na tom, kdo zemře první)
- Jeden z manželů může druhého povolat za dědice nebo odkazovníka a druhý přijímá (
- Mohou uzavřít i snoubenci, smlouva se stane účinnou až vznikem manželství
- Rozvod manželství zásadně nemá na trvání práv a povinností z dědické smlouvy vliv, smlouvu může však zrušit soud na návrh některého z bývalých manželů
 - Přihlíží se také k tomu, kdo rozvod zapříčinil – soud smlouvu nezruší, navrhuje-li zrušení strana, která rozvod zapříčinila
- Soud nevyhoví, směřuje-li proti tomu, kdo zapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil
- Prohlášením manželství za neplatné se ruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže takové manželství již dříve zaniklo smrtí jednoho z manželů

ODKAZ

- **Odkazovník není dědicem, není účastníkem řízení o pozůstalosti**
- Odkaz **nezakládá dědickou posloupnost**
- Odkazovník je **prostým věřitelem dědice**
- **Odkaz nastane, jestliže zůstavitel přikáže určité osobě vydat odkazovníkovi předmět odkazu**
- **Odkazovník není zatížen povinností přispět na úhradu zůstavitelových dluhů** (často využíván k dobročinným a všeobecně prospěšným účelům jako jsou charitativní plnění nadacím, církvím a náboženským společnostem, dotace politickým stranám a hnutím, poskytnutí předmětů muzejní nebo galerijní hodnoty příslušným ústavům
- **Účelem odkazu je zjednodušení a zpřehlednění řízení o pozůstalosti**

4. Zákonná posloupnost, nepominutelný dědic a vydědění

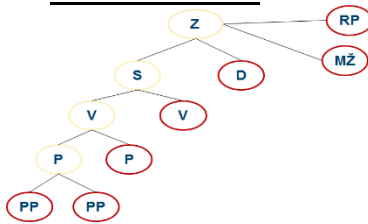
ZÁKONNÁ POSLOUPNOST

- Pokud zůstavitel pořídil závěť či dědickou smlouvu, ale dědic je nezpůsobilý nebo dědictví odmítne – nastupující dědicové ze zákona, ALE: musí splnit ostatní nařízení zůstavitele, jsou-li v jeho pořízení pro případ smrti uvedena
- Nedědí žádný dědic podle pořízení pro případ smrti ani podle zákona – dědit stát
 - Dědictví připadá státu, ale nikoliv na základě práva odúmrtního jako tomu bylo dosud – na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic!!! - konstituovaná **fikce státu jako zákonného dědice** (pokud se dědic nenajde ani v 6. třídě)
 - Stát není zařazen do žádné z dědických tříd
 - Dílčí název v NOZ odúmrt' – není to ale odúmrt', protože stát se považuje za zákonného dědice
 - Stát byl odúmrtním nabyvatelem, právo odúmrtě je ale právo veřejné - nadpis je tedy už obsoletní
 - Práva a povinnosti založená odúmrtním nárokem státu nespádají do oblasti dědického práva, ale do sféry práva veřejného, což vyvolává ten důsledek, že vylučuje aplikaci pravidel mezinárodního práva soukromého o kolizních normách dědického práva.
 - Stát je vždy v postavení dědice, kterému svědčí výhrada soupisu
 - Stát nemůže dědictví odmítnout, pokud se jedná o dědění na základě zákonné posloupnosti
 - Pokud by státu bylo něco odkázáno závětí, tak je tady možnost odmítnutí
 - Stát nemá ani právo na odkaz podle § 1594 odst. 1 věta třetí (odkaz věci, ohledně níž zůstavitel určil, že ji dědic povolaný pořízením pro případ smrti dědit nemá)
 - Stát může připadnout i pozůstalost zatížená dluhy ->
 - ❖ Vůči jiným osobám má stát stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu
- Odkazovník v postavení dědice
 - Situace, kdyby dědictví měl nabýt stát jako zákonný dědic a byl nařízen odkaz
 - Pokud všichni dědicové dědictví odmítnou a zůstane stát, pak stát nedědí a do pozice dědice se dostává odkazovník, a to poměrně podle velikosti svého odkazu
 - Projev respektu principu přechodu pozůstalosti na jednotlivce – dává se přednost jednotlivci před státem

Dědické třídy

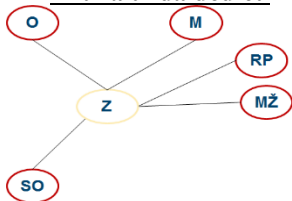
- Rozšíření ze čtyř na šest
- **Důvod:** princip přechodu majetku na jednotlivce

– První třída dědiců

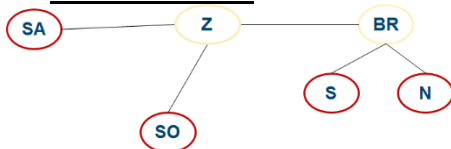
- Dědí zůstavitelovy děti a jeho manžel či registrovaný partner, každý z nich stejným dílem
- Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti; totéž platí o vzdálenějších potomcích téhož předka (= PRINCIP NEOMEZENÉ REPREZENTACE – omezen biologickými možnostmi)
- Shodně s úpravou v OZ 64
- Možnost zdědit vše
 - Kdokoliv z potomků; neplatí o manželovi či reg. partnerovi, ti musí dědit vždy alespoň s některým z potomků

– Druhá třída dědiců

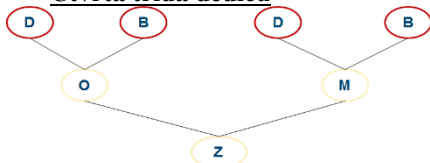
- Nedědí-li zůstavitelovi potomci, dědí ve druhé třídě manžel, zůstavitelovi rodiče a dále ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.
 - Spolužijící osoba nemůže dědit samostatně, jinak jde do 3. skupiny
- Dědici druhé třídy dědí stejným dílem, manžel však vždy nejméně polovinu pozůstalosti, ostatní si dělí druhou polovinu rovným dílem
- Vedla se velká diskuze o tom, zda zachovat skupinu spolužijících osob – nakonec zachována z důvodu např. fakticity života, častého neformálního soužití osob, předpokládá se u nich náklonnost a často i účast na získání jmění k zůstavitelovu prospěchu

– Třetí třída dědiců

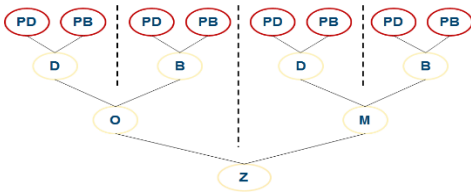
- Nedědí-li manžel ani žádný z rodičů, dědí ve třetí třídě stejným dílem zůstavitelovi sourozenci a ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.
 - Každý z nich může být samostatným dědicem
- Nedědí-li některý ze sourozenců zůstavitele, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti. (= PRINCIP OMEZENÉ REPREZENTACE)

– Čtvrtá třída dědiců

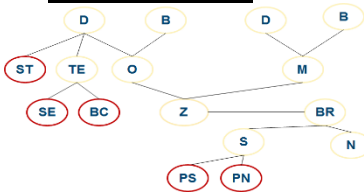
- Nedědí-li žádný dědic ve třetí třídě, dědí ve čtvrté třídě stejným dílem prarodiče zůstavitele.
- Odlišně od OZ 64 se zde nepamatuje na jejich děti – přesunuty do šesté skupiny (zrušen graduální princip)
- Také se vychází z principu, že všichni prarodiče dědí rovným dílem, to znamená jednu čtvrtinu a případně uvolněný jeden podíl přirůstá poměrně všem ostatním.

– Pátá třída dědiců

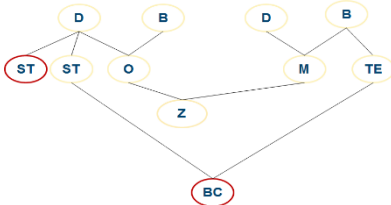
- Nedědí-li žádný z dědiců čtvrté třídy, dědí v páté třídě jen prarodiče rodičů zůstavitele. Prarodičům zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, prarodičům zůstavitelovy matky druhá polovina. Obě dvojice prarodičů se dělí rovným dílem o polovinu, která na ně připadá.
- Nedědí-li jednotlivý člen dvojice, případně uvolněná osmina druhému členu. Nedědí-li dvojice, případně tato čtvrtina druhé dvojici téže strany. Nedědí-li ani jedna dvojice téže strany, připadá dědictví dvojicím druhé strany ve stejném poměru, v jakém se dělí o polovinu dědictví, která jim připadá přímo.
- Důvod: prodlužující se věk – potřeba zajistit je ve stáří, náhlá a někdy i hromadná úmrtí mladých lidí
- Dědění po rodových větvích – primárně se odlišuje otcova a matčina strana
- Jestliže by se dědictví nebo smrti zůstavitele nedožil pradědeček z dědovy strany, pak jeho uvolněný podíl, ta jedna osmina, by nepřiřostla úměrně všem, ale pouze jeho manželce, prababičce z dědovy strany. Uvolněný podíl jednoho přiřůstá manželovi toho prarodiče.
- Pokud by nebyli žádní prarodiče z dědovy strany, pak ten jejich uvolněný podíl, ta jedna čtvrtina, přiřůstá nejprve prarodičům ze strany babiččiny z otcovy strany, to znamená, uvolněná jedna čtvrtina přiřůstá nejprve druhému páru z téže strany.
- Až pokud nebude žádný z páru prarodičů na jedné straně, přiřoste celý podíl té straně druhé, tady v tom případě matčině straně.

– Šestá třída dědiců

- Nedědí-li žádný z dědiců páté třídy, dědí v šesté třídě děti dětí sourozenců zůstavitele a děti prarodičů zůstavitele, každý stejným dílem. - praneteře a prasynovci, strýcové a tety
- Nedědí-li některé z dětí prarodičů zůstavitele, dědí jeho děti. - bratrance a sestřence zůstavitele (PRINCIP OMEZENÉ REPREZENTACE)

– Několikeré příbuzenství

- Je-li někdo se zůstavitelem příbuzný z více než z jedné strany, má z každé strany dědické právo, které by mu náleželo jako příbuznému z této strany.

NEPOMINUTELNÝ DĚDIC

- Děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci
- Navrhovalo se rozšíření okruhu nepominutelných dědiců na manžela a staré rodiče, kteří nejsou sami schopni se živit, ale neprošlo to. Nově se však zavedla zvláštní práva některých osob na zaopatření – blíže viz níže
- Nepominutelnému dědici náleží z pozůstalosti **povinný díl**
- Omezení volnosti zůstavitele
- Je-li nepominutelný dědic nezletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí **tři čtvrtiny** jeho zákonného dědického podílu
- Je-li nepominutelný dědic zletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí **čtvrtina** jeho zákonného dědického podílu
- Povinný díl může být zůstaven v **podobě dědického podílu nebo odkazu**, ale musí zůstat nepominutelnému dědici zcela **nezatížen** (podmínkami, příkazy nebo jinými omezeními)
- Nepominutelný dědic **není dědicem**, je jen věřitel
- **Kdo se zřekl dědictví nebo povinného dílu, kdo je nezpůsobilý dědit nebo kdo byl zůstavitelem vyděděn, právo na povinný díl nemá, ale při výpočtu povinných dílů ostatních dědiců se k němu hledí právě tak, jako by z dědického práva nebyl vyloučen.**
 - Zásada *exheredatus partem facit ad minuendam* (podíl vyděděného způsobí zmenšení povinného dílu)
 - Při výpočtu povinného dílu nepominutelného dědice se započítává i podíl vyděděného dědice tak, jako by vyděděn nikdy nebyl.
 - Důvod: při několika nepominutelných dědicích nemůže mít žádný z nich prospěch z toho, že některého z nich zůstavitel vydědí, protože ani po takovém projevu zůstavitelovy vůle jeho povinný díl nevzroste. Opačný přístup by

motivoval jednoho z nepominutelných dědiců až příliš k projevování zájmu o vydědění dalšího z nepominutelných dědiců, což nutně vede k narušování soudržnosti rodiny.

- Rozšířeno i na případy **zřeknutí se dědictví a dědické nezpůsobilosti**. V těchto případech by bylo vůči zůstaviteli nespravedlivé, kdyby automaticky vzrůstal povinný díl dalších nepominutelných dědiců, takže masa pozůstalosti, již by jinak měl k volnému naložení, se bez věcného důvodu zmenšuje.

VYDĚDĚNÍ (EXHEREDACE)

- Institut, který **umožňuje odejmutí práva na povinný díl** - ze zákonných důvodů lze nepominutelného dědice vyděděním z jeho práva na povinný díl vyloučit, anebo jej v jeho právu zkrátit
- Lze vydědit i **částečně**
- Forma stejná jako u závěti

Zákonné důvody vydědění:

- Nepominutelný dědic
 - a) zůstaviteli **neposkytl potřebnou pomoc v nouzi**,
 - Posuzují se 2 aspekty:
 - ❖ 1. zda zůstavitel vůbec má o poskytnutí pomoci zájem
 - ❖ 2. potomek není povinen poskytnout potřebnou pomoc, pokud se sám nachází v obdobné situaci jako zůstavitel
 - b) o zůstavitele **neprojevuje opravdový zájem**, jaký by projevovat měl,
 - Judikatura – neprojevení zájmu musí být dlouhodobější povahy; dále nestačí pouhé plnění společenských povinností, ale vyžaduje se opravdový zájem ve smyslu běžné lidské interakce
 - c) byl **odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze** nebo
 - Opouští se taxace dle výměry trestu a zavádí se opět taxace morální
 - Zvrhlou povahu pachatele je nutno posoudit nejen z hlediska obecné morálky, ale i se zřetelem k tomu, nakolik se konkrétní TČ dotýká zůstavitelovy cti a cti jeho rodiny (kdo byl sám odsouzen jako recidivista za opakovaně krádeže, těžko může vydědit potomka odsouzeného rovněž za krádež).
 - Nejedná se o jednorázové poklesky
 - d) vede **trvale nezřízený život**
 - Takové jednání, které snižuje čest a dobré jméno zůstavitele
 - Dle judikatury typicky neplacení výživného, alkoholismus, prostituce, drogy, pornografie
- Zavedeny **dva nové důvody** pro vydědění:
 - a) Zůstavitel může vydědit i nepominutelného dědice, který je **nezpůsobilý dědit**, a proto je z dědického práva vyloučen
 - Stane-li se tak, bude určitá osoba vyloučena z dědického práva z vůle zůstavitele, nikoli proto, že je podle zákona nezpůsobilá dědit
 - b) Zůstavitel může vydědit i nepominutelného dědice, který je tak **zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že tu je obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl**. Učinit to však může jen tak, že tento jeho povinný díl zůstává dětem tohoto nepominutelného dědice, popřípadě, není-li jich, jejich potomkům
 - Na rozdíl od předchozích důvodů vydědění však tento nelze rozšířit na potomky vyděděného
- Nově stanovena pravidla pro **vydědění potomků vyděděného**:
 - Přežije-li vyděděný zůstavitele, pak jsou vydědění i potomci (dispozitivně)
 - Nepřežije-li vyděděný zůstavitele, pak jeho potomci dědí, ledaže byli samostatně vyloučeni z dědického práva

Důvod vydědění

- Nevysloví-li zůstavitel důvod vydědění (tzv. vydědění mlčky), má nepominutelný dědic právo na povinný díl, ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění – prokazují to ostatní dědicové (X pokud by zůstavitel důvod výslovně uvedl, pak je na vyděděném, aby prokázal opak)
 - ->Podmínkou platnosti vydědění **není** uvedení důvodu vydědění v prohlášení o něm!
- Důvod vydědění nemusí existovat v době vydědovacího prohlášení, ale musí existovat – **musí být naplněn k okamžiku smrti zůstavitele** → lze vydědit podmíněně!

Ochrana nepominutelného dědice

- Neplatně vyděděný má právo na povinný díl
- Právo na povinný díl má ten, kdo byl v závěti opominut omylem
- Právo na povinný díl má i ten, kdo byl v závěti opominut nikoli omylem, ledaže naplnil důvod pro vydědění (-) na opomenutí se hledí jako na vydědění mlčky
- Na výplatu povinného dílu přispějí všichni dědicové a odkazovníci poměrně

5. Přejít na pozůstalost na dědice – nabytí dědictví, správa pozůstalosti, potvrzení dědictví, dluhy postihující dědice

NABYTÍ DĚDICTVÍ

- se smrtí zůstavitele vzniká dědici dědické právo, tedy právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti, **samotné dědictví může nabyt i později**, nabytí potvrzuje soud (spíše konstitutivní povahy), jestliže dědické právo bylo prokázáno
- K dědici, který své dědické právo neuplatnil, se nepřihlíží (při projednání pozůstalosti, dědické právo mu nezaniká), to platí i pro dědice neznámého či neznámého pobytu, byl-li vyrozuměn
- Pravidla pro pořadí dědických titulů v případě, že uplatňuje dědické právo více osob § 1672 – soud odkáže toho, jehož pr. důvod je nejslabší, aby své právo uplatnil žalobou
- Dědická smlouva → Závět → Zákon
- Stanovena též pravidla pro podání žaloby v případě vydědění § 1673 – soud odkáže k podání žaloby potomka, který tvrdí, že byl vyděděn neprávem
- Rozlišují se situace, je-li důvod vydědění uveden – není-li důvod uveden, podá žalobu ten, kdo má dědit na místě vyděděného

SPRÁVA POZŮSTALOSTI

- **Správa pozůstalosti**
 - Dědictví je od smrti zůstavitele po potvrzení soudem ve zvláštním režimu = správa pozůstalosti; vykonávaná vykonavatelem závěti, dědici samotnými, anebo správcem pozůstalosti, kterého podle procesních předpisů případně ustaví soud
- **Správce vykonává prostou správu**
 - Musí dbát o zachování jeho podstaty a účelu a nemůže je bez přivolení beneficenta měnit X výjimka je povolena jen u správy peněz (§ 1407) a pro případy, kdy hrozí nenadálá ztráta, poškození nebo ztráta hodnoty spravovaného majetku (§ 1408 odst. 2)
 - Nad rozsah prosté správy může jít správce jen se souhlasem dědiců, popř. soudu
 - Ujme-li se dědic plné správy, aniž je k tomu oprávněn, ruší se výhrady soupisu
- Správce pozůstalosti poskytuje splátky na zaopatření osob, vyrozumí odkazovníky o odkazech a případně je vyrovná
- Dědic, jehož právo je jasně prokázáno, může se souhlasem soudu volně nakládat s dědictvím, je-li vůle zůstavitele zabezpečena nebo souhlasí-li ostatní
- **Závěra pozůstalosti**
 - Závěra pozůstalosti nahrazuje její soudní úschovu
 - Jakým způsobem bude závěra provedena, záleží na konkrétních okolnostech případu
 - Soud učiní bez odkladu **opatření zajišťující pozůstalost** (závěru), jestliže:
 - Některý z dědiců není svéprávný
 - Některý z dědiců je neznámého pobytu,
 - Je obava, že je pozůstalost předložena
 - Věřitel navrhl odloučení pozůstalosti, nebo
 - Je-li tu jiný důležitý důvod pro zvláštní opatrnost
 - Není třeba závěra celé pozůstalosti, ale jen části
 - Závěra není třeba vůbec, pokud je v pozůstalosti nemovitá věc, nikoliv však movitá, byť vysoké hodnoty
- **Soupis pozůstalosti:**
 - = **Určení hodnoty majetku, pro povinnost hradit dluhy**
 - Soud soupis provede, vyžádá-li si jej dědic nebo v jiných závažných případech uvedených § 1685 odst. 2, náklady se hradí z pozůstalosti, jinak mají dědicové povinnost poměrně přispět. Soupis lze nahradit seznamem pozůstalostního majetku, který vytvoří správce nebo prohlášením dědiců o majetku, který do pozůstalosti spadá, informační povinnost vůči známému věřiteli.

POTVRZENÍ DĚDICTVÍ

- Dědictví je potvrzeno tomu, **kdo neodmítl a má nejlepší právo**
- V případě, že byly nařízeny odkazy, bude dědictví potvrzeno, budou-li odkazy zajištěny
- Vykonavatel závěti musí potvrdit splnění nařízení zůstavitele
- Jedinému dědici – potvrdí nabytí a určí další náležitosti, více dědicům – potvrdí nabytí podle podílů nebo potvrdí nabytí jednotlivých věcí
 - Novinkou je, že se zde vyžaduje, aby byly uvedeny i právní důvod nabytí dědictví a zda byla učiněna výhrada soupisu, anebo ne
 - Dále pak musí soudní rozhodnutí o potvrzení dědictví zahrnout i údaje vyplývající ze svěrenského nástupnictví nebo podobných případů, kdy se následný dědic má ujmout dědictví až po určité době, po splnění podmínky nebo podobně
- Dědicové si mohou dohodnout výši dědických podílů (nesmí odporovat zájmům osoby pod zvláštní ochranou)

DLUHÝ POSTIHUJÍCÍ DĚDICE

- Zásadní změna v konceptu povinnosti dědiců hradit dluhy zůstavitele
 - Kdysi platilo, že dědicové platí dluhy do výše nabytých aktiv → to vedlo k tomu, že dědicové přiznávali jen nějaký majetek a šlo to na úkor věřitelů (vyžadovalo se, aby věřitel prokázal existenci konkrétní věci)
- Staví se primárně na povinnosti hradit dluhy **v plné výši, ledaže si vyhradí soupis pozůstalosti (pak nese odpovědnost do výše soupisu pozůstalosti – do výše nabytého podílu)**
 - Při řízení u pozůstalosti má notář povinnost poučit dědice o možnosti vyhradit si soupis pozůstalosti, je na dědici, jak se rozhodne
 - Pokud si dědic vyhradí inventář a věřitel prokáže, že **dědic úmyslně zatajil věc nikoli nepatrné hodnoty** (stačí jednu) a do inventáře ji **úmyslně neuvedl a nese psal**, padá dědici výhrada soupisu a plní dluhy v plné výši

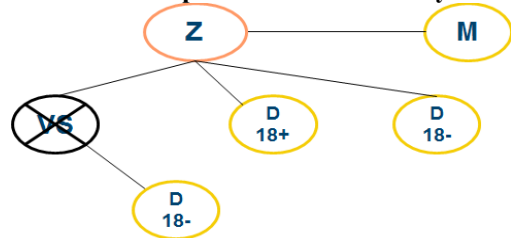
- Zlepšuje se pozice věřitele, stačí mu prokázat „jednu lež“ a dědic bude hradit dluhy v plné výši
- Postihuje se nepoctivé jednání dědiců
- Dědic je povinen hradit i dluhy související s pohřbem zůstavitele ledaže byly hrazeny podle § 114 odst. 2
- Dokud nedojde k potvrzení dědictví, mohou se věřitelé domáhat splnění jen z pozůstalosti
- **Výhrada soupisu**
 - Možnost, jak dědic může limitovat povinnost k úhradě dluhů
 - Toto právo nemůže zůstavitel dědici odejmout
 - Ústně u soudu nebo písemně pokud je soudu zasláno poštou
 - Před notářem, ale lze nahradit seznamem majetku, který vyhotoví správce pozůstalosti nebo společným prohlášením dědiců o rozsahu majetku
 - Nesprávné nacenění inventáře nejde k tíži dědiců
 - Soupis inventáře slouží hlavně k tomu, aby věřitel věděl, jaké věci v soupisu jsou, sám si pak má zjistit jejich skutečnou hodnotu
 - Stát je automaticky v pozici dědice, který si soupis vyhradil
 - Lhůta pro uplatnění 1 měsíc
 - Vyhrazení si soupisu je považováno za přijetí dědictví
 - Jednou učiněné rozhodnutí nelze měnit

POVINNÝ DÍL

- Změna koncepce
 - jedná se o **právo na výplatu povinného dílu v penězích**
 - x v OZ 1964 povinný podíl
- Zachování závěti vždy v platnosti
- Snaha vyhnout se vnucenému podílovému spoluvlastnictví
 - povinný díl se vyplácí v penězích
- **Povinný díl může být zřízen v podobě dědického podílu nebo odkazu, ale vždy nezatížen**

Určení povinného dílu

- **Pro určení povinného dílu se na vyděděného nebo nezpůsobilého dědice hledí jako by dědil §1645**

- VS – je vyděděný syn, ale pro určení velikosti povinných dílů zbylých nepominutelných dědiců se na něj hledí, jakoby existoval
 - čili D 18- má nárok na 3/4 z 1/4
 - nárok na povinný díl má i vnuk zůstavitele jeho vyděděného syna (výpočet velikosti povinného dílu vnuka se nepočítá z jeho věku, ale z postavení jeho předchůdce, pokud byl již zletilý, tak má dostat 1/4!)

Výpočet povinného dílu § 1654

- Z čisté hodnoty pozůstalosti (aktiva – závady, dluhy, plus to co se započítává na povinný díl)
 - **Od aktiv se odečtou dluhy a závady, které tam vázly k okamžiku smrti zůstavitele**
 - Neodečítají se závady, které vzniknou až po smrti (např. odkazy)
- Právo nepominutelného dědice být při odhadu
- Pro výpočet povinného dílu **se nezohledňují odkazy**
- Do určení se nepominutelný dědic podílí na zisku z pozůstalosti

PRÁVO NĚKTERÝCH OSOB NA ZAOPATŘENÍ

- Pamatuje se na „nepominutelné dědice“, kteří nemají právo na povinný díl
- Nepominutelný dědic má právo na **nutnou** výživu, není-li se sám schopen se živit (max. do výše povinného dílu)
- Právo na nutnou výživu nemá, pokud dědil jeho potomek
- **Pozůstalý manžel**
 - Nabývá vlastnické právo k movitým věcem tvořícím **základní** (ne obvyklé!) vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem (to neplatí, pokud bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost)
 - Např. postel, stůl, židle, nádobí, hrnce, talíře
 - Má právo na **slušnou** výživu šest týdnů po smrti manžela
 - **Těhotná** má právo na slušnou výživu do šestého týdne po porodu (i matka zůstavitelova dítěte, která nebyla za zůstavitele provdána)
 - Právo na nutné zaopatření do uzavření nového manželství, pokud není schopen sám se živit (max. polovina jeho zákonného podílu)
 - Toto právo nemá, pokud se dědického práva zřekl, byl nezpůsobilým dědicem nebo dědictví odmítl

- **Rodiče zůstavitele**
 - o Právo na nutné zaopatření do uzavření nového manželství, pokud není schopen sám se živit (max. třetina jeho zákonného podílu)
 - o Toto právo nemá, pokud se dědického práva zřekl, byl nezpůsobilým dědicem, dědictví odmítl nebo proti němu mohl být uplatněn vydělovací důvod

6. Závazkové právo – pojem, typy závazků, vznik a obsah závazků, subjekty a jejich pluralita

POJEM ZÁVAZKOVÉHO PRÁVA

- **závazkové právo je objektivní právo (soubor právních norem) upravující závazky** (vztahy mezi věřiteli a dlužníky)
- závazkové právo řadíme mezi tzv. **relativní majetková práva**
 - o taková, kde právo jednoho subjektu odpovídá povinnosti druhého subjektu (působí v relaci k určitému subjektu)
- principy závazků se použijí i v oblasti veřejného práva – např. vztahy regulované veřejnoprávními smlouvami jako ručení nebo nájem hrobového místa (zákon o pohřebnictví)

POJEM ZÁVAZEK

- § 1721: „Ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.“
 - o závazek je závazkový právní vztah, který má svůj obsah, tím je povinnost plnění (dluh) a právo na plnění (pohledávka)
- Závazek:
 - o **závazkový právní vztah a povinnost z něho vycházející se nazývá dluh**
 - závazek jako závazkový právní vztah, který má svůj obsah -> povinnost k plnění (dluh) a právo na plnění (pohledávka)
 - o plnění – někdo má něco dát, konat (dare, facere), nebo se něčeho zdržet či strpět (omittere, pati)
 - stranami jsou dlužník a věřitel
- **Tři stěžejní znaky závazku:**
 - o závazek dává vzniknout vztahu mezi osobami
 - o má svůj předmět (debitum)
 - o představuje donucení

Základní vlastnosti závazku

- **majetkový charakter** (společný znak s věcnými právy)
 - o jednotlivé dluhy nebo pohledávky lze majetkově ocenit
 - o závazky mají majetkový charakter, i když zájem na plnění nemusí být čistě majetkový (např. konání zaplacené mše)
 - o osobní charakter u závazků znamená jen to, že některé závazky zanikají smrtí věřitele či dlužníka
- **relativní právo (ale absolutizace samotného práva na plnění)**
 - o závazek je vztah dvou a více subjektů, kteří mají navzájem práva a povinnosti
 - o X věcná práva jsou absolutní práva, tzn., že jsou vykonávána bez interakce s ostatními (ostatní mají povinnost do absolutního práva nezasahovat)
 - o absolutizace práva na plnění
 - 2 významy:
 - 1. pohledávka je věcí v právním smyslu a představuje majetkovou hodnotu, která je chráněna a požívá absolutní ochrany vůči všem
 - 2. absolutizace závazků v souvislosti s rozšířením katalogu věcných práv
 - o nová věcná práva – tam, kde šlo zřídit jen závazek, lze zřídit i věcné právo (např. zákaz zcizení, právo zpětné koupě)
- **předmět závazku – lidské chování** (primární předmět)
 - o nemusí se jednat o věc, plnění může spočívat v činnosti (dare - dát, facere - konat, omittere - zdržet, pati – strpět)
 - o věc je jen sekundárním předmětem, neboť závazky se nemusí vztahovat k věci
 - o X věcná práva – jejich předmětem je vždy věc
- **volnost (demonstrativnost)**
 - o autonomie vůle – může se zřídit jakýkoliv závazek, neexistuje omezenost smluvních typů (inominátní smlouvy)
 - o limitem je kogentní úprava: veřejný pořádek, dobré mravy atd.
 - o X věcná práva – *numerus fixus*
- **dynamický charakter**
 - o jde zde o plnění a nakládání s věcí
 - o X věcné právo je statické, jde o ovládnutí věci, popisuje aktuální stav

TYPY ZÁVAZKŮ (TRÍDĚNÍ ZÁVAZKŮ)

- **1. podle právního důvodu vzniku**
 - o a) závazky smluvní
 - kausální x abstraktní
 - kausální = závazek obsahující výslovně vyjádřenou kauzu (důvod vzniku; důvod nemusí být explicitně uveden, postačí, je-li zjevný)

- abstraktní = závazek bez vyjádření důvodu (např. směnka)
- formální x neformální
 - formální = pro vznik platné smlouvy zákon předepisuje určitou formu (např. formu písemnou, formu notářského zápisu)
 - neformální = zákon přímo nevyžaduje určitou formu a ta nebyla ani stranami ujednána
- konsensuální x reálné
 - konsensuální = smlouva vzniká samotným konsensem (nastává její zamýšlený účel již samotným uzavřením smlouvy; např. podpisem smluv); např. smlouva o dílo, příkazní atd.
 - reálné = i u nich je k jejich vzniku zapotřebí smluvního konsenzu, ten však sám o sobě ještě vznik právních následků z reálných smluv nepůsobí, k jejich vzniku je třeba, aby nastala ještě další právní skutečnost, tj. poskytnutí plnění; např. výprosa, smlouva o zápůjčce a výpůjčce
- úplatné (např. kupní smlouva, smlouva o dílo) x bezúplatné (např. výpůjčka, darování)
- b) závazky mimosmluvní
 - z deliktu
 - např. náhrada škody za zničení věci nebo nemajetková újma představující bolestné
 - z kvazideliktu
 - bezdůvodné obohacení (např. povinnost vydat peníze zaslané omylem na jiný účet)
 - z jiných právních skutečnosti (např. smísení věci)
 - dále úřední nebo soudní rozhodnutí, ze zákona
- **3. podle způsobu plnění**
 - s jednorázovým (kupní) x opakovaným (nájem) x nepřetržitým plněním (skladování)
 - s plněním peněžitém (úvěr) x věcným (koupě, dílo) x službami (dodávka elektrické energie)
 - s předmětem plnění dare x facere x omittere x pati
- **4. podle počtu subjektů**
 - jednoduché – na straně povinné i oprávněné stojí pouze 1 osoba
 - společné – na straně povinné a/nebo oprávněné stojí 2 a více osob
- **5. podle typu**
 - typické (pojmenované) x atypické (např. leasing)

VZNIK ZÁVAZKŮ

- § 1723: „Závazek vzniká ze **smlouvy, z protiprávního činu nebo z jiné právní skutečnosti**, která je k tomu podle právního řádu způsobilá.“:
- 1. právní jednání
 - smlouva, jiné právní jednání
- 2. protiprávní čin (náhrada škody, nekalá soutěž)
- 3. právní události (náhrada škody na základě kvalifikované události)
- 4. protiprávní stav
- 5. jiné právní skutečnosti – vzniká přímo ze zákona, ne na základě zákona
 - konstitutivní rozhodnutí (rozhodnutí, které zakládá, mění nebo ruší práva a povinnosti), zákon a další

OBSAH ZÁVAZKŮ

- obsahem závazku jsou:
 - **dluh** (povinnost plnit) a **pohledávka** (právo na plnění)
 - **práva a povinnosti související s pohledávkou** (*dare, facere, omittare, pati*)
 - stanovení splatnosti (okamžik, kdy má dlužník povinnost plnit)
 - určení, které z více plnění bude poskytnuto (jablka nebo hrušky)
 - práva z vadného plnění
 - **určovací práva, utvářecí práva** (kompetence) – odstoupit od smlouvy, změnit smlouvu, výpověď vztahu, přijetí návrhu
 - práva založit závazek, měnit závazek (např. vytknutí vady), zrušit závazek atd.
 - práva chápána jako majetková
 - práva, která nepřechází

SUBJEKTY

- subjektem závazku mohou být všechny subjekty občanskoprávních vztahů – **FO, PO, stát**
 - některá úprava závazků vyloučena pro PO (stát, resp. obce a kraje)
 - např. PO nemůže být nájemcem bytu nebo spotřebitelem
- závazkový právní vztah = vztah mezi věřitelem a dlužníkem
 - 2 strany = věřitel x dlužník
 - závazek musí mít vždy **nejméně 2 strany**
- pojem **strana** nevypovídá nic o počtu subjektů (na každé ze stran může být více subjektů)
 - podle stran mohou být závazky:
 - dvoustranné (např. darovací smlouvy)
 - vícestranné (např. smlouvy o společnostech)
- podle subjektů mohou být závazkové právní vztahy:

- jednoduché - na každé straně jeden subjekt
- společné - více subjektů na straně dlužníka či věřitele
- pojem účastníci je pojem procesněprávní

7. Ochrana slabší strany – adhezní smlouvy, lichva, neúměrné zkrácení, aj.

SLABŠÍ STRANA

- různé pohledy:
 - **specifický subjekt**
 - např. spotřebitel, zaměstnanec, nájemce, dítě, poškozený atd. -> žádný z těchto subjektů není a priori slabší stranou, ale na jejich ochraně existuje veřejný zájem
 - potřeba ochrany není daná postavením subjektu, ale konkrétní situací, ve které dochází k nerovnosti a tuto nerovnost je potřeba nějakým způsobem vyrovnat
 - mělo by se jednat o ochranu v určitých situacích
 - **nikdo, resp. každý kdo je v konkrétní situaci**
 - v podstatě není potřeba ji definovat, podstatné je vymezení situací, kde je nějaký veřejný zájem na ochraně toho, který vystupuje jakoby v nerovném postavení
 - slabší stranou se člověk nerodí, stává se jí až za určitých faktických okolností
 - např. ochrana před překvapivými ujednáními, zákaz zneužití práva, adhezní smlouvy atd.
- ochrana slabší strany:
 - **ochrana pouze v konkrétních situacích**
 - úprava slabší strany nemá být paušalizována tak, aby se chránily jen určité kategorie subjektů, ale ochrana slabší strany má být vázána na konkrétní situace, kde existují určité faktické okolnosti
 - situace, kdy existuje nějaké faktická překážka (např. nezkušenost, lehkomyšlnost, tíseň, hospodářská závislost) a slabší strana si ochranu zasluhuje
- ochrana slabší strany je jeden z důvodů, proč zákonodárce používá v soukromém právu kogentní normy (právní normy, od kterých se nelze odchýlit)
- klasické pojetí rovnosti subjektů v soukromoprávních vztazích se zakládá na rovnosti formální
 - ta spočívá v tom, že zákon neposkytuje žádnému subjektu (či jejich skupině) právní výhody, jakož i v tom, že v soukromoprávní sféře není žádná ze stran vůči druhé v pozici nadřazenosti (či naopak podřízenosti)
- ochrana slabší strany se objevuje i v dalších ustanoveních NOZ
 - nesvéprávnost nezletilého, souhlas soudu, právo bydlení po zániku manželství....

PRINCIPY OCHRANY

- **ochrana slabší strany** - §3/2 písm. c)
 - lze chápat jako základní princip ochrany slabší strany v soukromém právu (ochrana nesvéprávných, nezletilých, spotřebitele, zaměstnance atd.)
- **povinnost poctivého jednání** - §6/1
 - koresponduje s principem čestného žití a plnění si vlastních povinností
- **nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu** - §6/2
 - ochrana toho, kdo jednal v dobré víře
- **zjevné zneužití práva nepožívá ochrany** - §8
 - musí být prokazatelné = zjevné, sankce: odmítnutí právní ochrany zdánlivého výkonu práva
 - zvláštní případ: šikana – zneužití práva za účelem způsobení škody druhé straně

PŘEHLED OBECNÉ OCHRANY SLABŠÍ STRANY

1. smlouvy sjednávané adhezním způsobem (§ 1798)
2. ochrana proti překvapujícím ujednáním (§ 1753)
3. lichva (§ 1796)
4. zneužití hospodářské závislosti (§ 433)
5. neúměrné zkrácení (§ 1793)
6. ochrana proti nepřiměřeným úrokům (§ 1805 odst. 2)
7. limitace škody (§ 2989)
8. délka promlčecí doby (§ 630 odst. 2)
9. ochrana nesvéprávných a rodiny

I. ADHEZNÍ SMLOUVY

- §1798 - obsah smlouvy dán jednou stranou, bez možnosti změn základních podmínek druhou stranou (x ostatní podmínky)
 - když má možnost změnit některé ujednání, tak ještě neznamená, že se nejedná o adhezní smlouvu - důležité jsou základní podmínky
- **smlouvy, při jejichž uzavírání nedochází k individuálnímu ujednání konkrétního obsahu smlouvy, slabší strana nemá možnost ovlivnit základní podmínky smlouvy**
 - hromadně uzavírané smlouvy
- 2 kumulativní podmínky:
 - 1. slabší strana
 - jedna strana neměla možnost podílet se na obsahu smlouvy a měnit jej - není potřeba další vlastnost

- může to být i navrhovatel smlouvy, protože proces uzavírání smlouvy je formalizován (např. navrhovatel písemně smlouvy je ten, který text první podepíše)
- 2. nemá možnost změnit základní podmínky
- **použití formuláře jednou stranou - domněnka adhezního způsobu uzavření smlouvy**
 - jestliže jedna strana použije při sjednávání smlouvy formulář - má se za to, že smlouva je uzavírána adhezním způsobem
- **následky**
 - silnější strana má **zvláštní informační povinnost**
 - silnější strana je povinna upozornit slabší stranu na odkaz uvedené mimo text vlastní smlouvy, pokud to neučiní, ujednání je neplatné s výjimkou, kdy slabší strana byla s takovým odkazem seznámena nebo se prokáže, že to musela znát
 - **doložky s odkazem mimo vlastní text smlouvy**
 - slabší strana musí být seznámena s významem doložky nebo slabší strana tento význam musela nutně znát (např. identifikace zboží, ceny, atd.)
 - pokud není tato informační povinnost splněna, tak dané ujednání je neplatné
 - **obtížně čitelné doložky (nepůsobí újmu x neplatnost)**
 - povinnost slabší stranu informovat, a jestliže není tato povinnost splněna, tak nastupuje neplatnost, ledaže jde o ujednání, které nepůsobí slabší straně žádnou újmu
 - **pro průměrného rozumu nesrozumitelná (nepůsobí újmu x neplatnost)**
 - povinnost slabší stranu informovat, a jestliže není tato povinnost splněna, tak nastupuje neplatnost, ledaže jde o ujednání, které nepůsobí slabší straně žádnou újmu
 - **nepřiměřená ujednání = taková ujednání, která jsou zvlášť nevhodná, aniž je pro to rozumný důvod**
 - pokud je součástí adhezní smlouvy ujednání, které je nevhodné (např. odchýlení se od obvyklého obsahu), takové ujednání je neplatné, nebo soud upraví (změní rozsah, aby odpovídal spravedlivému uspořádání PaP stran)

II. OCHRANA PROTI PŘEKVAPUJÍCÍM UJEDNÁNÍM

- zde se chrání strana, která výslovně neodsouhlasila obchodní podmínky, které nemohla rozumně očekávat.
- pokud to neudělala, je stanovení takových podmínek neúčinné
- zda se o takové podmínky jedná nebo ne se posuzuje dle obsahu i dle způsobu jejich vyjádření (nejasně, drobně špatně čitelné písmo).

III. LICHVA

- dva předpoklady
 - **subjektivní prvek:**
 - zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany
 - jedna strana zneužije svého silnějšího postavení (neřeší se spotřebitel, nájemce, zákazník v obchodě atd.)
 - **objektivní prvek**
 - **hrubý nepoměr vzájemného plnění** (sobě nebo jinému slíbit)
 - nemusí se jednat o plnění mezi stranou slabší a silnější, ale může jít např. i o plnění 3. osobě
 - zákon nestanoví žádná kritéria (zda to má být 150 či 200 % atd.), je zde pouze flexibilní kritérium hrubého nepoměru
 - platí nepřímá úměra – čím vyšší hrubý nepoměr, tím nižší zneužití stačí
 - **následek = absolutní neplatnost**
 - **výjimka: podnikatelé**
 - lichva mezi dvěma podnikateli - dovolání se na dobré mravy, zneužití hospodářské síly (obecná úprava - přísnější podmínky)

IV. ZNEUŽITÍ HOSPODÁŘSKÉ ZÁVISLOSTI

- **podnikateli se zakazuje zneužití kvality odborníka a svého hospodářského postavení k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran**
- i PO a veřejnoprávní korporace
- jednání dvou podnikatelů - nutno zohlednit i § 5 odst. 1: „Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tízi.“
 - obecná povinnost podnikatelů - projevuje se také ve vztazích dvou podnikatelů (mají povinnost navzájem) - oba dva by k tomu měli přistupovat s určitou odborností
- sankce: neplatnost ujednání dle § 580/1 a § 586/1 a náhrada škody

V. NEÚMĚRNÉ ZKRÁCENÍ (LAESIO ENORMIS)

- není nezbytné zkoumat tíseň, rozrušení atd. – subjektivní prvek nemá význam
- jediné co se zkoumá, je **vzájemný dluh**
 - musí se jednat o smlouvu, která je úplatná
- navíc je zde zvláštní omyl – zkrácená strana nevěděla o skutečné hodnotě plnění a věděla o ní zkracující strana
- **hrubý nepoměr** – žádná přesná hranice
 - podle ABGB zkrácení na polovic

- na rozdíl od lichvy neúměrné zkrácení **nevede automaticky k neplatnosti**
 - o zkrácená strana se může domáhat zrušení smlouvy soudem - druhá strana má možnost tomu zrušení předejít tím, že doplní to, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy
- lhůta - jeden rok od uzavření smlouvy
 - o **výjimky** (nepoužije se):
 - o nepoměr jako projev skutečnosti, o níž strana (obohacená) nevěděla a ani nemusela vědět
 - jestliže silnější strana věděla nebo musela vědět o tom, že tam ten hrubý nepoměr existuje
 - pokud obě strany neví, že to plnění má ve skutečnosti daleko větší cenu, tak žádné neúměrné zkrácení (oboustranný omyl vylučuje aplikaci)
 - o specifické obchody
 - celá řada obchodů založena na spekulaci - např. nabytí na komoditní burze, nabytí v dražbě, sázka a hry, narovnání a novace atd.
 - o nepoměr jako projev vztahu smluvních stran
 - např. v rodinných vztazích - smlouva z části úplatný i neúplatný charakter
 - o výši zkrácení nelze zjistit
 - o zkrácená strana se vzdala
 - o pořizovala výslovně za cenu mimořádné obliby
 - o souhlasila s neúměrnou cenou a musela znát skutečnost cenu
 - o podnikatel se nemůže dovolat
 - neřeší se v jakých vztazích
- vztah neúměrného zkrácení a lichvy?
 - o tyto instituty stojí vedle sebe, vzájemně se nevylučují ani neomezují, je nutné si uvědomit, že možnost jejich aplikace se různí, úprava lichvy není na rozdíl od neúměrného zkrácení dispozitivní, možnost domáhat se neplatnosti z důvodů lichvy není omezena roční prekluzivní lhůtou a z povahy věci nepřichází v úvahu zohlednění faktorů uvedených v § 1783

VI. OCHRANA PROTI NEPŘÍMĚŘENÝM ÚROKŮM

- ochrana dlužníka, pokud věřitel otálí s uplatněním práva na zaplacení dluhu a „čeká“ až úroky vyrostou: může žádat **úroky pouze do výše jistiny**, pozbývá právo požadovat další úroky
- pokud právo uplatní u soudu, má nárok na další úroky – po uplatnění žaloby už můžou úroky jít i přes jistinu
- do limitu se započítává pouze jistina, nikoli úroky dlužníkem již zaplacené
- u pohledávky z protiprávního činu lze úroky z úroků požadovat ode dne uplatnění pohledávky u soudu
- hrubý nepoměr úroků = lichva, dobré mravy

VII. LIMITACE ŠKODY

- limitace škody v rámci **ochrany nekalé soutěže**
 - o ochrana spotřebitele
 - o pokud uplatňuje právo na náhradu škody způsobené mu nekalou soutěží, důkazní břemeno se přesouvá na rušitele, který musí prokázat, že škoda nebyla způsobena nekalou soutěží
 - o jinak je rušitel povinen k náhradě škody
- § 2899 – strany si mohou sjednat **omezení výše náhrady škody**, ale jsou výjimky (např. tehdy, jestliže by to bylo na újmu slabší strany)
 - o ochrana slabší strany také v § 2898 – zákaz omezení nebo vyloučení práva na náhradu škody

VIII. DÉLKA PROMLČECÍ DOBY

- strany si mohou **sjednat libovolnou délku promlčecí doby** 1-15 let odchýlně od zákona
- je-li kratší nebo delší lhůta sjednána v neprospěch slabší strany, k ujednání se nepřihlíží

IX. OCHRANA NESPÉPRÁVNÝCH A RODINY

- ochrana slabší strany nejen v závazcích, ale i v dalších ustanoveních občanského zákoníku:
- § 898: **Souhlas soudu** k dispozici s neobvyklým jměním dítěte a další souhlasy (nemovitosti, zatížení majetku, dar, dědictví, odkaz, uzavření smlouvy zavazující k dlouhodobému plnění...)
- § 747: „**Ochrana manžela a rodiny**, kdy by druhý manžel, mající výlučné právo k nemovitosti, v níž rodina žije, s touto disponoval ke škodě manžela nebo rodiny. Je nutný souhlas jinak relativní neplatnost“
- § 767: „**Ochrana pozůstalého manžela**, měl-li výlučné právo k nemovitosti zemřelý a pozůstalý jen právo k bydlení. Toto právo zaniká, nepřešlo-li na něj dědictví. Nezaniká, pokud pečuje o nezletilé dítě do doby, než se toto o sebe postará samo, forma: věčné břemeno. „
- § 751: „**Ochrana proti domácímu násilí**, soud může omezit nebo vyloučit právo násilníka k bydlení.“

8. Smlouvy uzavírané se spotřebiteli

OBECNĚ

- o úprava spotřebitelských smluv vychází se sekundárního práva EU, zejména z celé řady směrnic (např. o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory)

- **spotřebitelské smlouvy:**
 - o obecně (oddíl I – § 1810) – tato úprava dopadá na všechny spotřebitelské smlouvy
 - o distanční smlouvy a mimo obchodní prostory (oddíl II - § 1820)
 - obecná ustanovení, distanční smlouvy, smlouvy mimo obchodní prostory, společná ustanovení (pododdíl 1)
 - finanční služby (pododdíl 2)
 - o timesharing (dočasné užívání ubytovacího zařízení a jiné rekreační služby) (oddíl III - § 1852)
 - o + některé smlouvy budou často spotřebitelské, ale ne nutně, jejich pojmovým znakem není spotřebitel
 - zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě
 - zájezd
 - náhrada škody způsobená vadou výrobku
- cílem úpravy je zachování rovnosti subjektů a s tím spojené autonomie vůle
- **nejedná se o samostatný smluvní typ**
- **SPOTŘEBITEL (§ 419)**
 - o „**Spotřebitelem** je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“
 - o **Tedy jen FO, nikoliv PO**
 - o PO nemůže být spotřebitelem – chrání se ustanoveními o slabší straně
 - o zaměstnanec má specifickou ochranu, nepovažuje se spotřebitelem
 - o různé situace
 - spotřebitel jedná jako podnikatel, ačkoli jím není – chrání se dobrá víra 3. osob, nemůže se tedy dovolávat ochrany spotřebitele
 - spotřebitel jedná při přípravě svého podnikání – dle judikatury už se nejedná o spotřebitele
 - smíšený charakter smluv – spotřebitel vystupuje jako spotřebitel i podnikatel (např. advokát si koupí auto pro práci i soukromí) – zkoumá se, jaký má smlouva převládající účel
- **PODNIKATEL (4 definice!)**
 - o § 420
 - (1) Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.
 - (2) Pro účely ochrany spotřebitele a pro účely § 1963 se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.
 - o § 421
 - (1) Za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Za jakých podmínek se osoby zapisují do obchodního rejstříku, stanoví jiný zákon.
 - (2) Má se za to, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.
 - o rozhodující je zjevná povaha, nikoli skutečnost – stav zjevnosti se posuzuje podle okolností, které byly při uzavírání smlouvy
 - stav zjevnosti není pouhé označení subjektu či skutečnost, že má IČO

NÁSTROJE OCHRANY

1. informační povinnost
2. výkladová pravidla
3. zakázaná ujednání
4. možnost odstoupení od smlouvy bez udání důvodu
5. zvláštní forma
6. neobjednané plnění

I. INFORMAČNÍ POVINNOST

- informační povinnost před uzavřením smlouvy (směřuje-li jednání stran k uzavření smlouvy) Jedná se především o:
 - o informace k identifikaci subjektů, zboží, způsobu dodání, náklady na dodání, trvání závazku o uplatnění vad atd.
 - o **vše jasně a srozumitelně, jinak možnost odstoupení od smlouvy**
 - o v případě pochybností, musí podnikatel prokázat, že informace spotřebiteli sdělil
- speciální **výkladové pravidlo** – vždy se použije výklad pro spotřebitele nejpříznivější, k ujednáním zákonem stanoveným k ochraně spotřebitele odchylovajícím se od zákona se nepřihlédne (platnost zbytku smlouvy však zůstává nedotčena)
- **podnikatel sdělí především:**
 - o svoji totožnost, popřípadě telefonní číslo nebo adresu pro doručování elektronické pošty nebo jiný kontaktní údaj,
 - o označení zboží nebo služby a popis jejich hlavních vlastností,
 - o cenu zboží nebo služby, případně způsob jejího výpočtu včetně všech daní a poplatků,
 - o způsob platby a způsob dodání nebo plnění,
 - o náklady na dodání, a pokud tyto náklady nelze stanovit předem, údaj, že mohou být dodatečně účtovány,
 - o údaje o právech vznikajících z vadného plnění, jakož i o právech ze záruky a další podmínky pro uplatňování těchto práv,
 - o údaj o době trvání závazku a podmínky ukončení
- **to se nevztahuje na smlouvy:**
 - o kde informace jsou zjevné z okolností, za nichž je smlouva uzavírána (např. je to napsáno na automatu)
 - o uzavíranou za účelem vyřizování záležitostí každodenního života, pokud má dojít k vzájemnému plnění bezprostředně po jejím uzavření

- o o dodání digitálního obsahu, pokud byl dodán na hmotném nosiči
- **spotřebitel se nemůže práv vzdát (ke vzdání se nepřihlíží)**
- následky porušení zákon nestanoví
 - o mohou být ujednány ve zvláštních ustanoveních
 - o správní sankce

II. VÝKLADOVÁ PRAVIDLA

- **při možnosti různých výkladu se upřednostní výklad ve prospěch spotřebitele (pro něj nejpříznivější)**
- **určitost a srozumitelnost sdělení**
 - o jde o jiný právní požadavek, než jaký právní úprava spojuje s určitostí a srozumitelností projevu vůle a také s odlišnými právními následky
 - o následkem není neplatnost, ale pouze porušení informační povinnosti. Zakládající spotřebitelovo právo odstoupit od smlouvy dle následujících ustanovení

III. ZAKÁZANÁ UJEDNÁNÍ

- zakázaná jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele
 - o to neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem (§ 1814 demonstrativní výčet)
- vychází ze zásady proporcionality, dobré víry = k nepřiměřenému ujednání se **nepřihlíží ex offico**, ledaže se jej spotřebitel dovolá
- **zvláště se zakazují ujednání:**
 - o vylučují nebo omezují spotřebitelova práva z vadného plnění nebo na náhradu újmy,
 - o spotřebitele zavazují plnit, zatímco podnikateli vznikne povinnost plnit splněním podmínky závislé na jeho vůli,
 - o umožňují, aby podnikatel nevydal spotřebiteli, co mu spotřebitel vydal, i v případě, že spotřebitel smlouvu neuzavře či od ní odstoupí,
 - o zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez důvodu, zatímco spotřebiteli nikoli,
 - o zakládají podnikateli právo vypovědět závazek bez důvodu hodného zvláštního zřetele bez přiměřené výpovědní doby,
 - o zavazují spotřebitele neodvolatelně k plnění za podmínek, s nimiž neměl možnost seznámit se před uzavřením smlouvy,
 - o dovolují podnikateli, aby ze své vůle změnil práva či povinnosti stran,
 - o odkládají určení ceny až na dobu plnění,
 - o umožňují podnikateli cenu zvýšit, aniž bude mít spotřebitel při podstatném zvýšení ceny právo od smlouvy odstoupit,
 - o zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele,
 - o přenášejí na spotřebitele povinnost prokázat splnění povinnosti podnikatele, kterou mu ukládají ustanovení o smlouvě o finanční službě, nebo
 - o zbavují spotřebitele jeho práva určit, který závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen

IV. MOŽNOST ODSTOUPENÍ OD SMLOUVY BEZ UDÁNÍ DŮVODŮ

- **U distančních smluv a smluv uzavřených mimo obchodní prostory**
- lhůta - obecně **14 dnů od uzavření smlouvy** (procesněprávní charakter lhůty)
 - o kupní smlouva – od převzetí zboží
 - o několik druhů zboží/několik částí – od převzetí poslední dodávky
 - o pravidelná opakovaná dodávka zboží – od převzetí první dodávky
- **žádné důvody, žádné sankce**
- pokud bylo odstoupeno prostřednictvím vzorového formuláře, musí podnikatel potvrdit přijetí
- spotřebitel musí vrátit plnění do 14 dnů od odstoupení od smlouvy, podnikatel musí vrátit peníze taktéž do 14 dnů od odstoupení od smlouvy
- podnikatel také vrací náklady na dodání zboží, jen ale ve výši odpovídající nejlevnějšímu způsobu dodání (pokud zvolil spotřebitel jiný způsob, dražší, má smůlu), navíc podnikatel uhradí náklady spojené s vrácením zboží, jestliže neupozornil spotřebitele na povinnost nést tyto náklady
- odstoupí-li spotřebitel od kupní smlouvy, podnikatel není povinen vrátit peníze dřív, než spotřebitel předá zboží, nebo prokáže, že zboží odeslal podnikateli!!!
- pokud spotřebitel odstoupí od smlouvy, kdy bylo započato s plněním služeb po jeho výslovném souhlasu, uhradí poměrnou část ceny
- nepoužije se na smlouvy:
 - o jejímž předmětem je poskytování sociálních služeb, sociálního bydlení, péče o děti a podpora osob, které se trvale nebo dočasně nacházejí v nouzové situaci,
 - o jejímž předmětem je poskytování zdravotní péče,
 - o jejímž předmětem je sázka, hra nebo los,
 - o jejímž předmětem je vznik, převod či zánik práva k nemovitě věci a nájem bytu,
 - o jejímž předmětem je výstavba nové budovy a podstatná přestavba budovy,
 - o o zájezdu,
 - o o dodávce potravin, nápojů nebo jiného zboží běžné spotřeby dodávaného do spotřebitelovy domácnosti nebo do jiného místa, které spotřebitel určil,
 - o o přepravě osoby,
 - o uzavřenou při použití prodejních automatů nebo automatizovaných obchodních prostor, nebo

- o uzavřenou s poskytovatelem veřejně dostupné služby elektronických komunikací prostřednictvím telefonního automatu za účelem jeho používání nebo uzavřenou za účelem jediného spojení spotřebitele telefonem, faxem nebo internetem

V. ZVLÁŠTNÍ FORMA

- **textová forma** (písemná forma bez podpisu)
- slouží k uchování a opakovanému zobrazení

VI. NEOBJEDNANÉ PLNĚNÍ (NEVYZÁDANÝ PRODEJ)

- spotřebitel v postavení **oprávněného držitele** (domněnka) + nemusí na své náklady nic vracet, ani o tom vyrozumět

SMLOUVY UZAVÍRANÉ NA DÁLKU A MIMO OBCHODNÍ PROSTORY

- zvýšená informační povinnost a nezaměnitelnost předmluvních informací
- sjednoceny jsou také podmínky pro odstoupení od smlouvy, kdy lhůta pro odstoupení i nadále činí 14 dnů
 - o pokud nebyl spotřebitel řádně poučen, lhůta se prodlužuje o 1 rok
- procesněprávní lhůta pro odstoupení spotřebitelem od smlouvy
 - o lhůta tedy bude nově zachována, pokud spotřebitel v jejím průběhu odešle podnikateli oznámení o odstoupení od smlouvy, a to rozdílně od dosavadní hmotněprávní povahy lhůty, kdy oznámení muselo být podnikateli v 14 denní lhůtě nejen odesláno ale i doručeno
- přesnější úprava vrácení plnění
 - o do 14 dnů od odstoupení spotřebitel vrátí zboží, podnikatel vrátí peněžní prostředky + náklady na dodání zboží zaplacené spotřebitelem (nejlevnější způsob dodání zboží)

Smlouvy uzavírané na dálku

- smlouva, při jejímž sjednání podnikatel použije výhradně alespoň jeden komunikační prostředek, který umožňuje uzavřít smlouvu **bez fyzické přítomnosti stran**
 - o kupříkladu prostřednictvím reklamy v tisku s objednávkovým katalogem, prostřednictvím telefonu, televize či veřejné komunikační sítě
- rozšíření výše uvedené informační povinnosti podnikatele u elektronických prostředků komunikace na dálku se nepoužije při uzavírání smlouvy prostřednictvím emailové korespondence umožňující samostatné spojení a uložení dat
 - o stejně je tomu u korespondence prostřednictvím jiných programů (např. ICQ, Skype) nebo sociálních sítí (facebook, twitter)

Smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory

- OZ definuje, jaké veškeré smlouvy lze považovat za smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory, přičemž jde o **smlouvy uzavírané sice za fyzické přítomnosti spotřebitele a obchodníka, avšak na místě, které za obvyklé obchodní prostory daného podnikatele považovat nelze**
 - o i smlouva v prostoru obvyklém pro podnikatelské podnikání, pokud k jejímu uzavření došlo bezprostředně poté, co podnikatel oslovil spotřebitele mimo tyto prostory
 - o i během zájezdu organizovaného podnikatelem za účelem propagace a prodeje zboží či poskytování služeb
- nově dopadá také na finanční služby včetně pojistných smluv
- ochranná ustanovení se nepoužijí v případech, kdy máme dostatek času na zvážení nabídky na uzavření smlouvy
 - o např. pokud dostaneme na ulici letáček s nabídkou výhodného internetového připojení, kdy nám k tomu pán poskytně dostatek informací, daná nabídka nás zaujme a na základě toho se dostavíme do prodejny podnikatele nebo po telefonu si službu objednáme, nemusí jít o smlouvu uzavřenou mimo obchodní prostory a nebude se na spotřebitele vztahovat speciální ochrana
- podnikatel se nově nemůže bránit tím, že byl pozván

9. Změny závazků – v osobě věřitele nebo dlužníka, v obsahu

A. ZMĚNY V SUBJEKTECH

Změna v osobě věřitele

- postoupení pohledávky
- postoupení souboru pohledávek

Změna v osobě dlužníka

- převzetí dluhu
 - přistoupení k dluhu
 - převzetí majetku
- Postoupení smlouvy i na straně věřitele

ZMĚNY V OSOBĚ VĚŘITELE

Postoupení pohledávky (cese)

- **věřitel (postupitel) může celou pohledávku nebo její část postoupit smlouvou i bez souhlasu dlužníka jiné osobě (postupník)**
 - o postupitel (původní věřitel) – postupník (nový věřitel)

- nemusí být souhlas dlužníka, neboť smlouva vůči němu nemá účinky, dokud o ní není vyrozuměn, nebo mu není prokázáno postoupení
- předmět postoupení:
 - **pohledávka** (právo na plnění) - budoucí, podmíněná, nesplatná, splatná, peněžitá, nepeněžitá
 - právo může mít původ ve smluvním závazku, ale může to být i závazek deliktní (pohledávka na náhradu škody)
 - i promlčená pohledávka, i neexistentní
 - můžeme postoupit i pohledávku, která vůbec neexistuje, protože právní jednání, z něhož měla vzniknout, je neplatné, v takovém případě se jedná o vady, je to tedy platné, ale postupník má určitá práva z vad
 - **příslušenství** (§ 513 – příslušenství pohledávky)
 - **práva s ní spojená** (např. odstoupit od smlouvy, určit dobu splatnosti, práva z vad plnění, právo na výběr předmětu plnění atd.)
 - včetně **zajištění**
 - přecházejí zajištění, které mají standardně akcesorickou povahu, přecházejí např. automaticky zajištění zástavním právem, zajištění ručením
 - utvářecí práva (právo měnit závazek, vypovědět závazek atd.) – obecně zůstávají na postupiteli a nepřechází postoupením pohledávky
- postupitel vydá postupníkovi potřebné **doklady** o pohledávky a **sdělí mu vše, co je zapotřebí k uplatnění pohledávky**
- **lze postoupit pohledávku, kterou lze zcizit** (je převoditelná), **nelze** však postoupit pohledávky:
 - 1. pokud to **ujednání dlužníka nebo věřitele vylučuje**
 - porušení nepovede k neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky, pokud takový zákaz nebude zjevný vůči postupníkovi, potom zůstává dlužník pouze s nárokem na náhradu újmy
 - jestliže zákaz postoupení bude zjevný, tak i tehdy je postoupení platné, nebude mít však vůči dlužníkovi účinky a dlužník se může zprostit i poté, co je mu postoupení pohledávky oznámeno tím, že plní původnímu věřiteli a také tím, že vůči němu může i nadále započítávat své pohledávky, jakoby k postoupení nedošlo
 - 2. **kteřé zanikají smrtí věřitele**
 - např. právo na bolestné
 - 3. **jejichž obsah by se změnou věřitele změnil k tíži dlužníka**
 - např. pohledávka na dodání pracovních rukavic bez specifikace množství, s dodavatelem uzavřela smlouvu firma s 5 zaměstnanci, a převedla pohledávku na firmu s 1000 zaměstnanci
 - **lze postoupit pohledávku, která nemůže být postižena výkonem rozhodnutí**, např. peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení)
- **odpovědnost postupitele za vady**
 - **byla-li pohledávka postoupena za úplatu**: postupitel odpovídá (ručí) postupníkovi až **do výše přijaté úplaty s úroky** za to, že:
 - pohledávka v době postoupení trvala (existovala)
 - a ručí za její dobytost
 - **postupitel neodpovídá za dobytost** postoupené pohledávky, stala-li se nedobytnou až po postoupení buď **náhodou** anebo **nedopatřením postupníka** (tj. např. pokud nevytěhuje pohledávku bez zbytečného odkladu poté, co se stala splatnou nebo odloží-li splatnost pohledávky)
 - **vadu pohledávky** musí postupník u postupitele vytknout bez zbytečného odkladu poté, co ji mohl a měl zjistit
- výslovně upravena možnost tzv. **globálních cessí** (= postoupení souboru pohledávek) – novinka v NOZ
 - podmínkou platnosti smlouvy je **dostatečné určení převáděných pohledávek** (převzetí dosavadní judikatury) - zejména jedná-li se o pohledávky **jednoho druhu vznikající věřiteli v určité době nebo o různé pohledávky vzniklé z téhož právního důvodu**

ZMĚNY V OSOBĚ DLUŽNÍKA

Převzetí dluhu (privativní interesse)

- kdo ujedná s dlužníkem, že přejímá jeho dluh, nastoupí jako dlužník na jeho místo, dá-li k tomu věřitel souhlas původnímu dlužníku nebo přejímateli dluhu
 - = **dohoda mezi starým a novým dlužníkem, ke které dává souhlas věřitel**
- **souhlas věřitele se presumuje**
- přejde-li na nabyvatele při převodu vlastnického práva **k věci zapsané ve veřejném seznamu** i zapsané zástavní právo nebo je jiná jistota váznoucí na věci, **má se za to**, že přešel i dluh zajištěný jistotou
- není třeba písemná forma
- **nepřivolí-li věřitel/odmítne-li dát souhlas**: nevzniká věřiteli vůči přejímateli dluhu přímé právo, přejímatel dluhu má však vůči dlužníku povinnost zařídit, aby dlužník nemusel věřiteli plnit
 - = převzetí plnění: nikoli změna dlužníka
- **zajištění dluhu** poskytnuté třetí osobou trvá jen tehdy, souhlasí-li třetí osoba se změnou v osobě dlužníka
- ujednání, kterým namísto dlužníka, jehož dluh se ruší, vstupuje nový dlužník s dluhem ze samostatného právního poměru nebo s povinností plnit jiný předmět se posoudí jako **novace**
- nemění se obsah => zachovány námitky – přejímateli náleží všechny námitky, které mohl uplatnit původní dlužník

Přistoupení k dluhu (kumulativní interesse)

- kdo bez dlužníkovy souhlasu ujedná s věřitelem, že za dlužníka splní jeho dluh, stává se novým dlužníkem vedle původního dlužníka a je spolu s ním zavázán společně a nerozdílně (věřitel má právo požadovat plnění na kterémkoli z nich)
 - = **dohoda nový dlužník-věřitel bez souhlasu původního dlužníka**
- jestliže dluh původního dlužníka zajistila třetí osoba, nelze proti ní nastoupit pro neplnění dluhu novým dlužníkem, ledaže dala souhlas

Převzetí plnění

- **dohoda mezi dlužníkem a 3. osobou, že splní dluh místo dlužníka**
 - např. kupující se dohodne se svou matkou, že za něj zaplatí
- nejedná se o změnu v subjektech – 3. osoba se nestává dlužníkem
- vůči věřiteli nemá význam
- nový dlužník se starým dlužníkem se dohodne, že za něj zaplatí dluh, není vázáno na souhlas věřitele
 - pokud se dlužník s 3. osobou dohodnou na převzetí plnění a nedohodnou-li se jinak, tak splněním 3. osobou za dlužníka jí obecně nevzniká právo požadovat BO ani jiný nárok
- když nový dlužník nezaplatí, tak věřitel se obrátí s žádostí o plnění na původního dlužníka - bude povinen zaplatit, ale pak mu ze smlouvy o převzetí plnění vzniká regresivní nárok vůči novému dlužníkovi

Převzetí majetku

- kdo převezme od zcizitele (toho, kdo majetek prodá nebo daruje) veškerý majetek nebo jeho poměrně určenou část, ze zákona na něj **přechází i závazky**, které s takovým majetkem souvisí (nabyvatel se tak stává solidárním dlužníkem spolu s převodcem), jestliže o nich nabyvatel zároveň věděl nebo musel vědět. **Nabyvatel pak odpovídá, ale pouze do výše hodnoty převzatého majetku**
- omezení hodnotou majetku neplatí u nabyvatele majetku, který je **osobou blízkou** zciziteli (to neplatí, prokáže-li že o určitém dluhu nevěděla, ani vědět nemusela)
- **zcizitel a nabyvatel nebudou moci účinně vyloučit takový přechod závazků společně s majetkem**, pokud tedy někdo převede veškerý svůj majetek, současně s majetkem ze zákona přejdou i závazky z úvěrů a půjček, za které majetek pořídil (důvod: adekvátní ochrana věřitelů)
- tato ustanovení jsou obecné povahy, nepoužijí se tedy v případech zvlášť upravených (např. přeměny PO, ustanovení o prodeji obchodního závodu), tj. jiné případy univerzální sukcese

Postoupení smlouvy

- postoupením pohledávky nelze převést celý závazek, nýbrž jen pohledávku jako právo z plnění, z praktického hlediska je toto nevýhodné v případech, kdy smlouva zavazuje ke vzájemnému plnění
- smlouva, **kteřá zatím nebyla splněna**, bude moci být **jako celek** (vymění se tedy jedna strana smlouvy, a ta přebere všechna práva a povinnosti svého předchůdce) postoupena na jinou osobu, pokud druhá smluvní strana s takovým postoupením **souhlasí** (souhlas lze udělit i předem) – postoupení smlouvy je pak účinné **od tohoto souhlasu**, byl-li předem, pak **notifikací** (účinnost od okamžiku, kdy postoupitel oznámil postoupení smlouvy či kdy je postoupení prokázáno)
- jedná-li se o **plnění trvající či pravidelně se opakující**, lze smlouvu postoupit s účinky k tomu, co ještě nebylo splněno
- zvláštní případ udělení souhlasu:
- zvláštní úpravy
 - zájezd § 2532
 - pojištění cizího pojistného rizika § 2767

B. ZMĚNY V OBSAHU ZÁVAZKU

Novace

- **prosta změna závazku**
- **privativní novace**: dohodou o změně obsahu závazku se **dosavadní závazek ruší a nahrazuje se novým** závazkem, právní důvod původního závazku tak zaniká a nelze k němu přihlížet (dosavadní obligace je nahrazena obligací novou)
 - přistupující právní skutečnost nemůže obstát vedle původní (např. místo 100 aut dodám 100 kalhot)
- **kumulativní novace**: mění původní závazek v dohodnutém rozsahu a právní důvod původního závazku tak trvá, jen k němu **kumulativně přistupuje další důvod** opřený o smlouvu o novaci
 - doplňuje se něco do původního závazku, upřesňuje ho či něco odstraňuje, ale původní závazek zůstává zachován (např. místo 100 červených aut dodám 100 modrých aut)
- **domněnka kumulativní novace**: existují-li pochybnosti, o jakou novaci jde, platí následující pravidlo: může-li však dosavadní závazek vedle nového závazku obstát, má se za to, že nebyl zrušen
 - písemná forma dohoda o novaci – pokud byl původní závazek písemný nebo je promlčený
- zajištění – poskytla-li zajištění 3. osoba, která k novaci nepřistoupila, je zavázána nejvýše v rozsahu původního závazku a má všechny námitky, které mohla proti pohledávce uplatnit, kdyby k novaci nedošlo

Narovnání

- **dosavadní závazek lze nahradit novým závazkem i tak, že si strany ujednáním upraví práva a povinnosti mezi nimi dosud sporné nebo pochybné, dosavadní závazek tak narovnáním zaniká**
- spornost nemusí být objektivní, stačí subjektivní přesvědčení

- má-li dojít ke **generálnímu narovnání**, které upravuje veškerá práva mezi stranami, chrání se dobrá víra stran a deklaruje se neplatnost dohody o takových právech, na něž účastník nemohl pomýšlet
- narovnání sjednané v **dobré víře** nepozbývá platnosti ani v případě, že dodatečně vyjde najevo, že některá ze stran dohodnuté právo v době sjednání narovnání neměla
- dohoda o narovnání není závislá na platnosti původního závazku
- omyl o tom, co je sporné a pochybné nemá vliv na platnost dohody
 - o jen lest – musí to být úmyslné (buď 2. strana o rozporu ví a přesto to 2. straně odlišně tvrdí, nebo jinak skutečnosti předstírá, nebo 2. stranu v úmyslu utvrdí)
- písemná forma dohoda o narovnání – pokud byl původní závazek písemný nebo je promlčený
- zajištění – poskytla-li zajištění 3. osoba, která k narovnání nepřistoupila, je zavázána nejvýše v rozsahu původního závazku a má všechny námitky, které mohla proti pohledávce uplatnit, kdyby k narovnání nedošlo

ZVLÁŠTNÍ PŘÍPAD: ZMĚNA OKOLNOSTÍ §1764 - §1766

- dle občanského zákoníku má výhrada změny okolností (doložka *rebus sic stantibus*) význam nejen u smlouvy o smlouvě budoucí, nýbrž zasahuje každou smlouvu.; vychází se tedy z pojetí, že **doložka r.s.s. je mlčky ujednána v každé smlouvě**
- **podstatná změna okolností** (rozumně nepředpokladatelná, nastala po uzavření smlouvy nebo se stala známá po uzavření smlouvy) = **hrubý nepoměr v PaP** (vysoké náklady, nízká hodnota plnění) x změna okolností = obtížnější plnění x strana převzala riziko změny okolností
- → **právo domáhat se vůči 2. straně obnovy jednání o smlouvě**
 - jednání o změně smlouvy mezi stranami, návrh soudu (změní P a P nebo zruší za jím stanovených podmínek)
 - přiměřená lhůta k obnově jednání (vyvr. domněnka = 2 měsíce po zjištění) = soud zamítne žalobu x strany si mohou dohodnout kdykoliv

10. Zánik závazků splněním

- zánik závazku = zánik veškerých práv a povinností, které tvoří obsah závazku (X zánik dluhu = zánik konkrétní povinnosti, která tvoří obsah závazku)
- **závazek zaniká najednou současným zánikem všech práv a povinností, které jej vytváří, nebo zánikem posledního dluhu/pohledávky**

ZÁVAZEK MŮŽE ZANIKNOUT

- **jednostranným právním úkonem:**
 - o splnění (soluce)
 - o uložení do úřední úschovy
 - o odstoupení od smlouvy
 - o jednostranné započtení
 - o výpověď
- **dvoustranným právním úkonem**
 - o dohoda o novaci (upravena v rámci změny závazků)
 - o dohoda o narovnání (upravena v rámci změny závazků)
 - o dohoda o započtení
 - o vzdání se práva
 - o prominutí dluhu
- **událostí**
 - o splnutí
 - o nemožnost plnění
 - o uplynutí doby
 - o smrt věřitele nebo dlužníka
- **spojení právního úkonu a události**
 - o neuplatnění práva
- **s uspokojením věřitele a bez**
 - o splnění
 - o instituty nahrazující splnění (např. započtení, splnutí, uložení do úřední úschovy)
 - o bez splnění – např. odstoupení, výpověď
- NOZ rozšiřuje případy, kdy dojde k zániku závazku **rozhodnutím orgánu veřejné moci**
 - o např. změna okolností, neúměrné zkrácení

SPLNĚNÍ

- **poskytnutí dluhu** dlužníkem a **přijetí** věřitelem – zaniká jak dluh, tak pohledávka
 - o odepře-li věřitel poskytnout potřebnou součinnost, dostává se do prodlení stejně jako v případě, že odepřel přijetí dluhu
- právní povaha splnění
 - o **faktické jednání** (např. posekání trávy), i **právní jednání** (smlouva o smlouvě budoucí – budoucí uzavírání smlouvy je právním jednáním, jednání zástupce)
 - nikoli plně svéprávná osoba může plnit jen, pokud plnění spočívá ve faktické činnosti
 - pokud nikoli plně svéprávná osoba ale plní dluh ještě nesplatný nebo nejistý, lze požadovat vrácení plnění, ledaže by se stal dluh v mezidobí splatným
 - Občanský zákoník obecně chápe plnění nikoli jako právní jednání
 - o **konání**
 - *dare* – dání – např. dodání věci

- *facere* – činění – např. posekání trávy
- nekonání
 - *omittere* – zdržení se – např. zákaz zatížení a zcizení
 - *pati* – strpění – např. strpění užití věci výprosníkem

PŘEDPOKLADY ZÁNIKU SPLNĚNÍM

- **1. existence platného právního důvodu**
 - jinak bezdůvodné obohacení
- **2. právní jednání dlužníka adresované věřiteli, kterým se poskytuje plnění s úmyslem splnit dluh**
 - namísto dlužníka:
 - ručitel
 - plátce mzdy a jiných příjmů
 - pojišťovna
 - 3. osoba plnící po dohodě s dlužníkem
- **3. právní jednání věřitele adresované dlužníkovi, tam kde je třeba součinnost věřitele**
 - na místo věřitele:
 - 3. osoba, která předložila věřitelovo potvrzení, to neplatí, pokud dlužník věděl, že ten, kdo potvrzení předložil, není oprávněný dluh přijmout
 - 3. osoba, v jejíž prospěch byla smlouva uzavřena
 - zástavní věřitel
 - postupník

JAKÉ MÁ BÝT PLNĚNÍ

- **řádné plnění** (§ 1914)
 - bez vad
 - na správném místě
 - správným způsobem
 - není-li plnění řádné, má věřitel právo je odmítnout (aniž se dostane do prodlení)
 - dojde-li však ke splnění (přijme-li plnění), nemůže již plnění odmítnout, má však práva z odpovědnosti za vady
- **včasné** - v době, která byla pro splnění určena
 - dlužník je povinen plnit, než se dluh stane splatný, jinak se dostává do prodlení
 - věřitel je povinen přijmout i opožděné plnění, nedošlo-li jinak k zániku dluhu (např. z důvodu, že se jednalo o fixní dluh)

ČAS PLNĚNÍ

- **splatnost (dospělost)** – kdy nastává **povinnost dlužníka plnit**, věřitel může požadovat plnění po dlužníkovi, protože už má **POVINNOST** plnit (určuje se prodlení, úroky z prodlení)
- **splnitelnost** – kdy nastává **právo dlužníka plnit** s tím, že věřitel není oprávněn odmítnout plnění jako předčasné (dlužník je **OPRÁVNĚNÝ**)
 - plní-li dlužník dříve (bez souhlasu věřitele), nemůže si odečíst „úroky za brzké splacení“, § 1967 – úroky je povinen splatit všechny až od splatnosti
 - výjimka u úvěru § 2399 – úroky se platí jen do okamžiku splacení
- pravidla pro určení **splnitelnosti** - § 1961, 1962 – pokud není stanoveno jinak, tak platí, že **čas plnění je sjednáno ve prospěch obou stran**
 - např. „A je povinen zaplatit za měsíc od podpisu této smlouvy“ – stanovení splatnosti ve prospěch obou stran (dlužník není oprávněn plnit dříve, věřitel nemůže požadovat dříve plnění)
- **splatnost**
 - **přesně ujednané nebo stanovené** (§ 1958 I) – dlužník je povinen plnit i **bez vyzvání věřitele**
 - **není-li čas ujednaný - věřitel může požadovat ihned** – dlužník je povinen **bez zbytečného odkladu po výzvě** (§ 1958 II)
 - odchylka od OZ – v OZ dlužník plní den následující po výzvě
 - x NS – dovozoval, že právo věřitele se promlčuje nikoli od splatnosti, ale od okamžiku, kdy dluh vznikl
- **Splatnost v podnikatelském závazku** (§§ 1963, 1964)
 - dispozitivně doba splatnosti faktur ve vztazích mezi podnikateli a ve vztazích mezi podnikateli a veřejnoprávními korporacemi
 - **doba splatnosti 30 dnů** od:
 - doručení faktury či obdobné výzvy
 - dodání zboží
 - od převzetí zboží (vyžaduje-li se převzetí)
 - lhůta pro převzetí: 30 dnů (§ 1965)
 - **omezení dispozitivnosti:**
 - 1. pro sjednání splatnosti **delší 60-ti dnů**
 - **není-li to vůči věřiteli hrubě nespravedlivé**
 - 2. **podnikatel v. veřejnoprávní korporace** – povaha závazku (**ne více než 60 dnů**)
 - nedodržení – věřitel má **právo dovolat se neúčinnosti** takového ujednání, jestliže není hrubě nespravedlivé (§1964/1)

SUBJEKTY PLNĚNÍ

Plnění prostřednictvím třetí osoby

- 1. plnění prostřednictvím **pomocníka**

- dlužník odpovídá, jakoby plnil sám (§ 1935)
 - např. když si nechám opravit koupelnu od určitého subjektu (zhotovitel), který využije jiný subjekt (např. obkladače), obkladač způsobí při plnění škodu, tak odpovídá přímo zhotovitel
- 2. plnění prostřednictvím 3. osoby se **souhlasem dlužníka** (§ 1936 odst. 1)
 - nejedná se o pomocníka dlužníka, ale jedná se o 3. osobu (např. matka chce zaplatit dluh syna, dluh může splnit jen se souhlasem dlužníka-syna)
 - právo na postoupení pohledávky (odst. 2) – splněním dluhu vstupuje 3. osoba do práv věřitele a má právo, aby jí dlužník vyrovnal, co za něho plnila
 - pokud ale matka splní, bez toho aniž by postoupení pohledávky vyžadovala, tak nemůže nic chtít od věřitele
 - pokud ale už 3. osoba splní, tak žádné postoupení už chtít nemůže, postoupení může požadovat jen před splněním či při něm
 - věřitel musí přijmout plnění, které mu se souhlasem dlužníka nabídne třetí osoba, to neplatí, je-li plnění vázáno na osobní vlastnosti dlužníka
- **3. samostatně bez souhlasu dlužníka**
 - a) osoba, která poskytla zajištění = kdo zaplatí za dlužníka, získává tuto pohledávku on sám a stává se věřitelem vůči původnímu dlužníkovi, kterému ručil (subrogační cese)
 - subrogační regres: „Splněním dluhu vstupuje tato osoba do práv věřitele a má právo, aby jí dlužník vyrovnal, co za něho plnila. Pohledávka věřitele na ni přechází včetně příslušenství, zajištění a dalších práv s pohledávkou spojených. Věřitel vydá tomu, kdo za dlužníka plnil, potřebné doklady o pohledávce a sdělí mu vše, co je k uplatnění pohledávky zapotřebí.“
 - b) osoba podle § 597 – ten, kdo má povinnost vydat věřiteli prospěch z relativně neúčinného jednání, může se jí zprostit uspokojením věřitelovy pohledávky za dlužníka

URČENÍ DLUHU, KTERÝ MÁ BÝT SPLNĚN

- dlužník má plnit na jistinu, úroky, příp. náklady spojené s uplatněním pohledávky:
 - „Má-li dlužník plnit na jistinu, úroky a náklady spojené s uplatněním pohledávky, započte se plnění **nejprve na náklady již určené, pak na úroky z prodlení, poté na úroky a nakonec na jistinu**, ledaže dlužník projeví při plnění jinou vůli.“
 - výjimka - dlužník může vyjádřit, že se plní v jiném pořadí - pokud vyjádří, že se má nejdříve plnit na jistinu (protože pak mu už z jistiny neběží úroky), tak se úročí úroky (smluvní úroky, nikoliv z prodlení), ale jen v rozsahu, v jakém by byly jinak splaceny splátkou, nikoliv v celém rozsahu
 - tzn., že pokud dlužník splní jen částečně, tak to neznamená, že všechny úroky začnu okamžitě úročit, jen ty úroky, v jakém rozsahu byla splacena jistina
- více dluhů stejného druhu: věřitel má vůči dlužníkovi několik pohledávek a dlužník plní, aniž by specifikoval, jaký dluh plní
 - upomenutý dluh -> závazek nejméně zajištěný -> nejdříve splatný

MÍSTO SPLNĚNÍ (splniště)

- **nelze-li místo plnění zjistit ze smlouvy, povahy závazku nebo z účelu plnění, plní se v místě stanoveném zákonem**
- zákon:
 - nepeněžitý dluh (**odnosný dluh**) plní dlužník v místě svého bydliště nebo sídla
 - riziko přepravy nese věřitel
 - peněžitý dluh (**donosný dluh**) plní dlužník v místě bydliště nebo sídla věřitele
 - plní-li dlužník peněžitý dluh prostřednictvím poskytovatele platebních služeb, je dluh splněn připsáním peněžní částky na účet poskytovatele platebních služeb věřitele
 - plní-li se poštou (poštovní poukázkou) – vyplacení v hotovosti
 - riziko přepravy obecně nese dlužník
 - vznikl-li závazek při provozu závodu, plní se dluh v místě závodu nebo provozovny

ČÁSTEČNÉ PLNĚNÍ

- **zvýšené náklady**, které v důsledku částečného plnění věřiteli případně vzniknou, jsou **k tíži dlužníka**
- věřitele nelze zatěžovat tím, že dlužník nesplnil dluh vcelku, pokud si ovšem nedojednali, že bude plněno po částech, pak by toto právo nevzniklo
- **obecně se dluh plní v zásadě vcelku; nabízí-li však dlužník částečné plnění, musí je věřitel přijmout, ledaže to je v rozporu s povahou plnění či účelem smlouvy**
- má-li dlužník plnit na jistinu, úroky a náklady spojené s uplatněním pohledávky, započte se plnění nejprve na náklady již určené, pak na úroky z prodlení, poté na úroky a nakonec na jistinu, ledaže dlužník projeví při plnění jinou vůli, určí-li dlužník, že plní nejprve na jistinu, úročí se náklady i úroky

PLNĚNÍ VE SPLÁTKÁCH

- mám jeden dluh, který rozdělují na dílčí části, a u každé z částí nastává jiná doba splatnosti
- **je obsahem smlouvy**
- **různá splatnost pro jednotlivé části dluhu**
 - X opakující se plnění
 - je také plněním v nějaké výši, ale ve vazbě na nějaký časový úsek, aniž by předem byla výše dluhu určena, např. nájemném, platby telekomunikačních operátorů
 - X částečné plnění
 - k němu dochází bez vazby na smlouvu

- jeden dluh, který je splatný v určitý okamžik, a plním jeho část
- **ztráta výhody splátek (§ 1931)**
 - je třeba si ji **sjednat**, ledaže ze zvláštní právní úpravy nevyplývá jiné řešení
 - např. když dlužíme více nájmu, tak vzniká právo pronajímatele podat výpověď atd.
 - § 1931 obsahuje základní dispozitivní úpravu pro případ takového ujednání
 - nesplnil-li dlužník některou splátku – **věřitel má právo na vyrovnání celé pohledávky**
 - základní omezení – takové právo může věřitel **uplatnit nejpozději do splatnosti nejbližší příští splátky**

POTVRZENÍ O SPLNĚNÍ DLUHU

- **kvitance**
 - **potvrzení o splnění dluhu, který vydá věřitel dlužníkovi**
- **dlužní úpis**
 - dlužník může ještě před dospělostí věřitelovy pohledávky nebo před splněním dluhu svůj dluh vůči věřiteli uzнат nebo jinak potvrdit, že mu dluží
 - = **prohlášení dlužníka o uznání dluhu nebo jiný dlužní úpis**
 - je-li splněno:
 - povinnost vrátit (při celém splnění)
 - vyznačit částečné splnění
 - není-li to možné -) vydat potvrzení, že pozbyl účinků – pak se dlužní úpis chová jako kvitance (vrací se dlužní úpis a potvrzuje se na něm, že dluh byl splněn)
 - vrácení dlužního úpisu = kvitance
 - obdrží-li dlužník dlužní úpis bez kvitance, má se za to, že dluh byl splněn
 - vrácení dlužního úpisu aniž by byl dluh splněn = prominutí dluhu

11. Následky vadného a opožděného plnění

ODPOVĚDNOST ZA VADNÉ PLNĚNÍ

- obecná úprava platí pro všechna **úplatná jednání**
- vedle obecné úpravy (§ 1914 a násl.) existují i zvláštní úpravy (např. u kupní smlouvy)
- **předpoklady:**
 - **úplatné plnění**
 - skutečnost, že úprava práv z vad v § 1914 nedopadá na smlouvy s bezúplatným plněním, neznamená, že by v případě bezúplatného plnění žádná odpovědnost za vady nevznikaly
 - např. § 2065 darování
 - plnění je **vadné**
 - **způsobilost vady** (např. nikoli zjevná)
 - **reklamace** (uplatnění vady)
- dlužník (osoba povinná z vad) nemůže jednostranně omezit svou odpovědnost
- připouští se, že **práv z vad se může vzdát věřitel** (osoba oprávněná), musí tak však učinit písemně a je jedno, zda tak učiní jednostranně či v dohodě
 - někdy takové ujednání není ale možné – např. § 1814 a) (u spotřebitelských smluv)

Vada plnění

- plnění (předmět plnění) nemá takové vlastnosti, jaké by měl mít
- plnění by mělo mít tyto **faktické vlastnosti**
 - **vymíněné stranou**
 - **dovozené z účelu**, ke kterému má být použito (je-li stranám znám)
 - jinak: **obvyklé** (pokud z účelu plnění a smlouvy nelze dovodit vlastnosti plnění)
 - kvalita (jakost) plnění
 - střední jakost (§1915)
- plnění (předmět plnění) musí být **bez právních vad**
 - právní vady – když se věřitel nedostal do právního postavení, do jakého by se měl dostat podle smlouvy, zejm. některá práva nenabyl, nebo nabyl, ale jsou zatížena právy třetích osob
 - typicky KS, kdy předmět koupě je odevzdán, ale kupující se nestal vlastníkem, nebo se stal vlastníkem, ale např. uplatňuje na ní práva nájemce či zástavní věřitel apod.
- **legální vymezení vadného plnění** (demonstrativně)
 - dlužník plní vadně, zejména
 - **poskytne-li předmět plnění, který nemá stanovené nebo ujednané vlastnosti**
 - nikoliv řádné plnění
 - **neupozorní-li na vady, které předmět plnění má, ač se při takovém předmětu obvykle nevyskytují**
 - upozorní-li, jedná se o vadu zjevnou, za kterou se neodpovídá
 - **ujistí-li věřitele v rozporu se skutečností, že předmět plnění nemá žádné vady, anebo že se věc hodí k určitému užívání**
 - nemá vymínění vlastnosti (rozvedení prvního bodu)
 - **zcizí-li cizí věc neoprávněně jako svoji**

- to však neplatí, je-li nabyvatel chráněn v důsledku dobré víry, např. koupě kradené věci v dobré víře (jinak jde o standardní právní vadu - §1920)
- právní vady § 1920 - předmět plnění je zatížen právem třetí osoby

Způsobilost vyvolat vady

- **Všechny vady s výjimkou:**
 - **Zjevné vady** - §1917
 - zjevnost vady: objektivně (nikoli jen subjektivně pro nabyvatele)
 - zkoumá se v okamžiku uzavření smlouvy, nikoli k plnění
 - výjimka: lstivé zastření, ubezpečení že věc je bez vad
 - obdobně jako zjevné vady se chovají vady zjistitelné z veřejných seznamů
 - zjevná právní vada - §1920/2: „Kdo na sebe převedl právo k předmětu, o kterém ví, že zciziteli nepatří nebo že zcizitel není oprávněn takové právo zřídit, nemá právo z této vady“
 - **Přenechání věci jak stojí a leží (úhrnkem)** - § 1918
 - nechává se na nabyvateli, aby sám posoudil jaký je stav věci -) vady jdou k tíži nabyvatele
 - negarantuje žádné vlastnosti - byť by neměla obvyklé vlastnosti, tak nevzniká odpovědnost za vady

Kdy musí vada existovat?

- **V době plnění** (srov. § 1914 odst. 1)
 - zejména: při převzetí věci
 - X záruka za jakost = zcizitel garantuje, že předmět plnění bude vykazovat určité vlastnosti nejen v době plnění, ale i v záruční době po plnění
 - pokud se projeví až po plnění – odpovědnost nabyvatele, leda, že platí záruka za jakost

Reklamacce

- **uplatnění vady u zcizitele (vytknutí vady)**
- **reklamační lhůta** - časový úsek, ve kterém se musí vytknout vady, aby nám byly poskytnuty práva vyplývající z odpovědnosti za vady
 - stanovena dvojnásobem:
 - 1. pořádková: bez zbytečného odkladu
 - 2. základní reklamační lhůta: 6 měsíců od převzetí předmětu plnění (pokud se neuplatní tak právo zaniká)
- **stavění lhůty i záruční doby § 1922/2**
 - vytkl-li nabyvatel zciziteli vadu oprávněně, **neběží lhůta pro uplatnění práv z vadného plnění ani záruční doba** po dobu, po kterou nabyvatel nemůže vadný předmět užívat
- **následky opožděné reklamace:**
 - **nedochází k zániku práv z vad**, ale dlužník může namítnout zmeškání lhůty, v důsledku které soud právo z odpovědnosti za vady nepřizná (naturální obligace)
 - ale: vada, o které zcizitel věděl nebo musel vědět (zde se uplatní jen promlčení)
- **nabyvatel musí prokázat, že vada při převzetí existovala**
 - odchylná úprava při prodeji zboží v obchodě – pokud se vada vyskytne v 6 měsících po prodeji, tak se má za to, že vada při prodeji existovala, tzn. důkazní břemeno nabyvatele je jednodušší

Lhůta pro vyřízení reklamace

- § 19 odst. 3 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele:
 - „Prodávající nebo jím pověřený pracovník rozhodne o reklamaci ihned, ve složitých případech do tří pracovních dnů. Do této lhůty se nezapočítává doba přiměřená podle druhu výrobku či služby potřebná k odbornému posouzení vady. **Reklamacce včetně odstranění vady musí být vyřízena bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů ode dne uplatnění reklamace**, pokud se prodávající se spotřebitelem nedohodne na delší lhůtě. **Po uplynutí této lhůty má spotřebitel stejná práva, jako by se jednalo o vadu, kterou nelze odstranit.**“
 - V občanském zákoníku žádná lhůta není – přiměřenost k povaze vady

Práva z vad

- **vada je odstranitelná**
 - **odstranění vady:** oprava, příp. doplnění co chybí nebo
 - **přiměřená sleva z ceny**
- **vada je neodstranitelná**
 - **a nelze pro ni předmět řádně užívat: právo odstoupit od smlouvy** nebo (jiné neodstranitelné vady)
 - **přiměřená sleva z ceny**
- **právo na náhradu účelně vynaložených nákladů §1924** (má ten, kdo má právo dle §1923)
 - lhůta: měsíc po uplynutí reklamační lhůty (lhůta - časový úsek pro učiněný určitého úkonu - konec ne o víkendy a ve svátky x záruční doba - časový úsek, po kterou se garantují určité vlastnosti - může končit o víkendy)
 - např. znalecký posudek, doprava za reklamaci (jízděnka)
- **právo na náhradu škody §1925**
 - subsidiarita: „Právo z vadného plnění nevylučuje právo na náhradu škody; čeho však lze dosáhnout uplatněním práva z vadného plnění, toho se nelze domáhat z jiného právního důvodu.“

- neodstranitelné vady, které nebrání řádnému užívání – jen právo na přiměřenou slevu z ceny
- lhůty pro odstranění vad dlužníkem
- pokud vada není opravena včas
 - o prodlení dlužníka

Záruka

- **odpovědnost za vady, které se vyskytnou v určené době po převzetí věci**
- garance, že předmět plnění bude po určitou dobu po splnění mít určité vlastnosti - pokud se v této době objeví nějaká vada, tak nabyvatel má práva z vad už při výskytu vady, aniž by musel prokázat, že tam vada byla při převzetí, stačí prokázat, že se vada vyskytla v záruční lhůtě, a nikoli při převzetí
- OZ chápe záruky jen ve smyslu **záruky dané prodávajícím či 3. osobou** (např. výrobce, zhotovitel), vždy je to soukromý subjekt, který dává nabyvateli záruku
- právní důvod:
 - o smlouva
 - o prohlášení zcizitele v záručním listu (jednostranné prohlášení)
 - o vyznačením záruční doby nebo doby použitelnosti nebo trvanlivosti na obalu

Záruční doba

- **doba po splnění, po kterou má mít předmět plnění stanovené vlastnosti**
- zároveň je tato doba záruční (reklamační) lhůtou
- reklamační lhůta u záruky: §1921/2 - **reklamační lhůta určená délkou záruční doby**

ODPOVĚDNOST ZA VADY PŘI PRODLENÍ

Prodlení dlužníka

- nesplní-li dlužník řádně a včas, je v prodlení, ledaže nemůže plnit v důsledku prodlení věřitele
- prodlením dlužníka dochází ke změně obsahu závazku – k původnímu dluhu, který nadále trvá a věřitel se může domáhat jeho splnění, přistupují další práva a povinnosti stran
- základním oprávněním věřitele, k němuž dochází v případě prodlení dlužníka – za sjednaných či stanovených podmínek **právo odstoupit od smlouvy** (§ 1977) – při podstatném porušení, při nepodstatném až když strana dodatečně v přiměřené lhůtě nesplní svou povinnost
- Další právní následky:
 - o U peněžitého dluhu: **právo na úroky z prodlení**
 - § 1970
 - Srov. nařízení vlády č. 142/1994 Sb.
 - úroky z prodlení **dispozitivně stanoveny v prováděcím nařízení** (úroková sazba součtem REPO sazby a 8 procentních bodů)
 - nepočítá se s institutem poplatku z prodlení
 - OZ – dispozitivní – **lze si sjednat úroky i jinak** než jak to je v nařízení (i nižší i vyšší)
 - náhrada škody: není-li kryta úroky z prodlení
 - § 1972: ochrana věřitele před ujednáním o úroku z prodlení v jeho neprospěch bez spravedlivého důvodu = neúčinnost ujednání (i sdružení na jeho ochranu)
 - ochrana spotřebitele (nepřiměřená ujednání), adhezní způsob uzavření smlouvy (mimo obvyklou výši), jinak ochrana přes rozpor s dobrými mravy
 - o U nepeněžitého (věcného) plnění: **přechod nebezpečí škody** na věci dlužníka (§ 1974)
- **právo dovolat se neúčinnosti ujednání o úroku z prodlení** (§ 1972)
 - o ochrana věřitele před ujednáním o úroku z prodlení v jeho neprospěch bez spravedlivého důvodu = neúčinnost ujednání (právo dovolat se neúčinnosti obchodních podmínek má i PO založená k ochraně zájmů malých a středních podnikatelů)-§1972
- **nebezpečí škody na věci nese dlužník**
 - o x škoda by vznikla i při řádném plnění povinnosti (§ 1974) nebo škodu způsobil věřitel nebo vlastník věci
- **fixní závazek:**
 - o ve smlouvě ujednána přesná doba plnění
 - o + ze smlouvy nebo z povahy závazku vyplývá, že věřitel nemůže mít na opožděném plnění zájem
 - o závazek zaniká počátkem prodlení dlužníka
 - x věřitel dlužníku bez zbytečného odkladu oznámí, že na splnění trvá

Prodlení věřitele

- **nepřijal-li řádně nabídnuté plnění** nebo **neposkytl-li dlužníku součinnost** potřebnou ke splnění dluhu
 - o např. nezpřístupnil nemovitost, aby mohla být opravena
- pod dobu prodlení věřitele **dlužník není v prodlení** (nevzniká mu tedy povinnost platit úroky z prodlení atd.)
- **přechod nebezpečí škody na věci**
 - o x škodu způsobí dlužník
- prodlení věřitele je porušením právní povinnosti – **povinnost nahradit újmu dlužníkovi**
- **možnost odstoupení od smlouvy**

- **možnost dlužníka plnit náhradním způsobem** (§ 1953) -) dlužník může **složit předmět plnění do soudní úschovy**, náklady hradí věřitel
 - o **předpoklady** soudní úschovy:
 - 1. **nelze plnit věřiteli**
 - věřitel je neznámý nebo nepřítomný
 - odmítl plnění bezdůvodně přijmout
 - dlužník je nezaviněně bez jistoty, kdo je věřitelem
 - jiné důležité příčiny na straně věřitele
 - 2. **dluh je splnitelný** (nemusí být splatný)
 - 3. **splnění vyžaduje přijetí dluhu věřitelem**

Odstoupení od smlouvy v důsledku prodlení (dlužníka anebo věřitele)

- **porušení smluvní povinnosti prodlením podstatným způsobem**
 - o právo odstoupit od smlouvy **okamžitě** - bez zbytečného odkladu poté, co se strana dozvěděla o prodlení
 - o podstatné porušení povinnosti = takové porušení povinnosti, o nichž strana uzavírající smlouvu již při uzavírání smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela; v ostatních případech se má za to, že porušení podstatné není
- **porušení smluvní povinnosti prodlením nepodstatným způsobem**
 - o **2. strana nesplní ani v dodatečně přiměřené lhůtě** -> možnost odstoupit od smlouvy
 - **poskytnutí lhůty mlčky** – není třeba výslovné poskytnutí lhůty
 - o marným uplynutím lhůty odstoupí (neprodlouží lhůtu)
 - o poskytne **krátkou nebo žádnou lhůtu** -> odstoupení má účinky po přiměřené době

Vztah prodlení dlužníka a věřitele

- **prodlení věřitele vylučuje prodlení dlužníka**

12. Jiné způsoby zániku závazku než splněním

ZÁNİK ZÁVAZKŮ V NOZ OBECNĚ

- **splnění** – v § 1908 - 1980
- **jiné způsoby zániku závazků** – v § 1981 - 2009
 - o dohoda
 - o započtení
 - o odstoupné
 - o splnutí
 - o prominutí dluhu
 - o výpověď
 - o odstoupení od smlouvy
 - o následná nemožnost plnění
 - o smrt dlužníka nebo věřitele

ZÁNİK ZÁVAZKU DOHODOU (DISSOLUCE) § 1981

- situace, kdy **závazek zaniká, a nevzniká nový** (obě strany se dohodnou, že závazek se ruší – ruší se celý závazek, ne jenom dluh)
 - o pokud má vzniknout nový závazek, jedná se o privativní novaci (§ 1902)
 - o původní závazek byl sporný a nahrazuje se novým závazkem, jedná se o narovnání (§ 1903)
 - o pokud obsahem dohody není zrušení celého závazku, ale pouze dílčího dluhu, jedná se o prominutí dluhu
 - o vznik nového závazku vedle stávajícího je novací

ZAPOČTENÍ (KOMPENZACE) § 1982 AN.

- jednostranné započtení – jednostranným projevem vůle strany započítáváme, **není nutná akceptace**
- **předpoklady:**
 - o 1. strany si **dluží vzájemně**
 - o 2. **plnění téhož druhu**
 - o 3. **dluh** toho, kdo započítává je **splnitelný** a jeho **pohledávka je splatná** (§1982/2 věta druhá)
 - o 4. **pohledávku lze uplatnit před soudem** (§1987/1)
 - nemůže se jednat o naturální obligaci
 - o 5. **pohledávka není nejistá** (podmíněná) nebo **neurčitá** (závisí na plynutí času a nemůžeme tak říct, kolik nakonec bude činit, např. právo na zaplacení smluvní pokuty) (§1987/2)
 - o 6. **kompensační projev vůle**
 - nesmí být podmíněný či vázány na určení času (§1983)
 - jinak se k němu nepřihlíží
 - adresovaný projev vůle, který musí dojít 2. straně
- **zákazy započtení** (§ 1988):
 - o a) proti pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný
 - o b) proti pohledávce z újmy způsobené na zdraví (ledaže se jedná o stejnou pohledávku na náhradu téhož druhu)

- došlo k omezení výčtu pohledávek, vůči nimž není započtení přípustné
- **zakazuje se započítat PROTI pohledávce** (nezakazuje se započítat pohledávku)
- **započtení promlčených pohledávek:**
 - promlčení pohledávky se zkoumá k okamžiku, kdy se **pohledávky střetly** (nikoli k okamžiku kompenzačního projevu vůle)
 - pohledávky se střetly k okamžiku, kdy u obou stran byly splněny podmínky započtení - rozhodující je okamžik, kdy se staly **způsobilé k započtení** (§1989)
 - i když kompenzační projev vůle nastane až za rok, ty pohledávky mají zpětné účinky kompenzace = odsunul-li věřitel k dlužníkovi žádosti čas plnění bezúplatně, může svoji pohledávku přesto započíst po uplynutí času, kdy měl dlužník plnit původně
- **započtení dohodou** (§1991) = dvoustranné započtení
 - lze i v těch případech, kdy je jednostranné započtení zakázáno
 - výjimka: ochrana nezletilých – nepřihlíží se k ujednání o započtení pohledávky nezletilého, který není plně svéprávný
- **účinky započtení** (§1982/2):
 - **zánik dluhu v rozsahu, ve kterém se pohledávky kryjí**
 - při částečném krytí se pohledávka započte obdobně jako částečného splnění
 - k okamžiku, kdy se staly pohledávky způsobilé k započtení – kdy se střetly (zásadně zanikají zpětně)

SPLYNUTÍ § 1993

- splyne-li právo a povinnost v jedné osobě (např. dlužník zdědí pohledávku), zaniknou právo a povinnost
- splyne-li právo věřitele s povinností toho, kdo závazek zajišťuje, nezaniká tím hlavní dluh

PROMINUTÍ DLUHU § 1995 AN.

- **dohoda dlužníka a věřitele**, věřitel promíjí dílčí dluh
- smlouva, avšak **souhlasný projev vůle dlužníka se presumuje** – § 1995
 - obdobně vydání kvitance nebo vrácení dlužního úpisu, jestliže dluh nebyl splněn = prominutí dluhu
- **prominutí dluhu a zajištění** – § 1997
 - **nejsou zde účinky proti hlavnímu dluhu**

VÝPOVĚĚ § 1998 AN.

- **jednostranné právní jednání směřující k zániku závazku**
- **ujednají-li si to strany, či to stanoví zákon**
- **závazek zaniká uplynutím výpovědní doby**, příp. účinností výpovědi (§ 1998/2)
- předmět závazku je nepřetržitá nebo opakovaná činnost
 - ke konci kalendářního čtvrtletí
 - výpověď alespoň 3 měsíce předem
 - NELZE: z povahy závazku je zřejmé, že povinnost není časově omezena (např. závazek vůči sousedovi nestavět na svém pozemku)
- OZ: výpověď půjde dát v některých případech i bez výpovědní doby, pak v důsledku výpovědi zaniká závazek účinností takové výpovědi, ne až uplynutím výpovědní doby
 - např. v některých případech výpovědi z nájmu bytu a domu (viz dále)

DLOUHODOBĚ SMLOUVY NA DOBU URČITOU § 2000

- zákaz tzv. šněrovacích úmluv
- **na dobu života nebo dobu delší než 10 let**
 - **právo domáhat se zrušení závazku** po 10 letech, pokud byla tato doba trvání sjednána bez vážného důvodu
 - i tehdy, když **byla ujednána z vážného důvodu, avšak došlo k následné změně podmínek** - okolností, ze kterých strany zřejmě vycházely při vzniku závazku, se změnily do té míry, že nelze vázanost smlouvou dále rozumně požadovat
- **zákaz vzdání se práva předem u fyzické osoby** – ve vztahu k FO kogentní úprava
 - nikoli u PO

ODSTOUPENÍ OD SMLOUVY § 2001 AN.

- **ujednají-li si to strany nebo stanoví-li tak zákon**
- obecným způsobem stanoví § 2002 odstoupení pro:
 - **podstatné porušení smlouvy** = porušení povinnosti, o němž strana věděla nebo musela vědět při uzavírání smlouvy, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by porušení předvídala
 - **nebezpečí podstatného porušení smlouvy + strana neposkytne přiměřenou jistotu** (srov. § 2012 a násl.)
 - účinky ex tunc (od počátku)
 - plnil-li dlužník z části, může se odstoupit ohledně nesplněného zbytku
 - zavazuje-li smlouva dlužníka opakovaně nebo jde-li o dílčí plnění, půjde o odstoupení s účinky do budoucna s účinky ex nunc (od okamžiku odstoupení)
 - ex tunc jen pokud dílčí plnění nemají pro věřitele význam
 - jednou provedenou volbu nelze měnit

- odstoupení od smlouvy **zanikají v rozsahu jeho účinků práva a povinnosti stran**; tím nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře
- odstoupení od smlouvy nemá vliv na (§2005):
 - 1) zaplacení smluvní pokuty
 - 2) ochrana práv třetích osob, která nabyta v dobré víře (zejména u odstoupení s účinky ex tunc)
 - 3) úroku z prodlení, pokud dospěl
 - 4) NŠ z porušení povinnosti
 - 5) ujednání, která dle povahy věci mají strany zavazovat i po odstoupení od smlouvy (např. rozhodčí doložka)
 - 6) zajištění

ODSTUPNÉ § 1992

- **ujednání, že strana může zrušit závazek zaplacením odstupného**
- jen, pokud dosud neplnila či nepřijala plnění
- dispozitivní úprava – takže strany si mohou ujednat, že i když bylo plněno částečně, může strana odstoupit
- závazek se zaplacením odstupného ruší obdobně jako při odstoupení od smlouvy

NÁSLEDNÁ NEMOŽNOST PLNĚNÍ § 2006 AN.

- nemožnost plnění:
 - subjektivní
 - objektivní
 - hospodářská
- **dluh, který je nesplnitelný po vzniku závazku** – plnění ale není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určité době
 - následná nemožnost plnění nastane např. u malíře, který přijde o ruku
 - nenastane však třeba u sklenáře, když mu shoří provozovna (musí to zajistit jinak)
- faktická nemožnost plnění, i právní nemožnost plnění (objeví se právní překážka, která splnění brání)
- nemožnost plnění **prokazuje dlužník**
- nemožnost části plnění (§ 2007) - závazek zanikne celý, pokud je zřejmé, že samotné plnění zbývající části nemá pro věřitele význam
- povinnost oznámit nastanou nemožnost plnění bezodkladně:
 - jinak NŠ (§ 2008) vzniklá tím, že nebyl věřitel vyrozuměn včas

SMRT DLUŽNÍKA NEBO VĚŘITELE § 2009

- dluh zanikne v některých případech smrti dlužníka – když je plnění vázáno na osobu dlužníka
- smrtí věřitele – plnit měl osobně věřitel
- § 1475 (dědické právo) – zásadní význam ve vztahu k obligacím

DALŠÍ ZPŮSOBY ZÁNIKU ZÁVAZKU

- novace, narovnání = upraveno v rámci změny závazků (viz výše)

13. Zajištění a utvrzení dluhu

ZAJIŠTĚNÍ X UTVRZENÍ

- zajištění = věřiteli se poskytuje náhradní možnost uspokojení dluhu, věřitel získává možnost uspokojit se jiným způsobem
- utvrzení = postavení věřitele se sice zlepšuje (přibývají mu práva u smluvní pokuty, nebo se zlepšuje kvalita nároku u uznání dluhu), ale nemá možnost náhradního uspokojení
- oba mají **motivační funkci** – motivují dlužníka, aby splnil
- zajišťovací prostředky mají i **funkci uhrazovací** – realizace prostředku vede k náhradnímu způsobu uhrazení dluhu
- některé prostředky mají i **sankční funkci** (např. závdavek, smluvní pokuta) – nejde primárně o splnění dluhu, ale o hrozbu sankce, která bude následovat, jestliže dlužník svůj dluh řádně nesplní

ZAJIŠTĚNÍ

Obecně

- **způsoby zajištění:**
 - osobní (ručení) nebo věcné (zástava)
 - mezi stranami hlavního závazku (smluvní pokuta) nebo mezi stranou hlavního závazku a třetí osobou (ručení)
 - na základě dvoustranného právního jednání (smluvní pokuta) nebo jednostranného (uznání dluhu) nebo zákona (zákoně zástavní právo)
- zajišťovací prostředky představují zpravidla vedlejší (zajišťovací) právní vztah, který má **akcesorický** (zajišťovací vztah zpravidla přistupuje ke vztahu hlavnímu a je na něj existenčně vázán) a **subsidiární charakter** (podpůrnost uplatnění, zpravidla po nesplnění řádně a včas)
 - zajištění nemůže vzniknout bez platné pohledávky
 - zánik zajištěné pohledávky vede k zániku zajištění
- **právní skutečnosti stejné jako pro vznik závazků**

- způsoby vzniku:
 - smlouva (např. zástavní)
 - jednostranné právní jednání (např. finanční záruka, zadržovací právo)
 - ze zákona (zákonně zástavní právo)
 - rozhodnutí veřejného orgánu (např. zástavní právo finančního orgánu)
- **demonstrativní výčet** zajišťovacích prostředků (kauce, vinkulace pojistného, kupní smlouvy s odkládacími podmínkami)
- **dluh lze zajistit, zaváže-li se třetí osoba** věřiteli nebo ve prospěch věřitele **za dlužníkovu plnění, anebo dá-li** někdo věřiteli nebo ve prospěch věřitele **majetkovou jistotu**, že dlužník svůj dluh splní
- **systematika** – obecně, zajištění, utvrzení
 - NOZ: úprava rozčleněna do 3 pasáží (obecná ustanovení, ustanovení o zajišťovacích a utvrzovacích prostředcích)
- **závdavek** (§ 1808) – (staro)nový institut
 - není zařazen v pasáži o zajištění, ale závdavkem se dává jistota věřiteli, tento institut tedy má charakter zajišťovacího prostředku
- zajištění podle zvláštních předpisů zůstává zachováno:
 - směnečné rukojemství podle zákona směnečného a šekového – zvláštní úprava, která není přímo dotčena OZ
 - zákon o finančním zajištění

Jistota (kauce)

- není to samostatný zajišťovací prostředek, je to konkrétní zajištění – to, čím se dluh zajišťuje
- osobní nebo majetkové zajištění (to co někdo dá k zajištění, že splní dluh)
 - osobní jistota = ručení, finanční záruka (§2011, §2012)
 - majetková jistota = věc daná věřiteli nebo v jeho prospěch jako zajištění, že dlužník svůj dluh splní – zástavní právo, zajištění převodem práva
- jistota může být poskytnuta věřiteli nebo v jeho prospěch třetí osobou
- pokud spravuje jistotu třetí osoba (např. schovatel) – má vůči poskytovateli jistoty nebo dlužníkovi práva a povinnosti věřitele (§ 2010 odst. 2))
- **povinnost dát jistotu je splněna:**
 - 1. **zřízením zástavního práva**
 - 2. **způsobilým ručitelem** (tj. osoba, která může být v tuzemsku žalována a má vhodný majetek= vyvr. domněnka způsobilosti)
 - tato úprava nebrání stranám, aby si sjednaly jistotu jinak
 - tato úprava dopadá hlavně tam, kde zákon ukládá povinnost dát jistotu (dostatečnou či přiměřenou), nikoli na situace, kdy se jistota dobrovolně přejímá
- **ztratí-li jistota na ceně tak, že se zajištění stane nedostatečným, má věřitel právo žádat od dlužníka, aby zajištění bez zbytečného odkladu přiměřeně doplnil**
 - pokud to dlužník neučiní, stane se splatnou ta část pohledávky, která není zajištěna – to platí i v případě, když byla jistota oprávněně čerpána
- **zakládá-li se jistota různých věřitelů na různých právech k téže věci, uspokojí se v rozsahu těchto práv a v pořadí podle vzniku zajištění postupně:**
 - **v 1. skupině** věřitelé zajištění věcným právem zapsaným ve veřejném seznamu nebo rejstříku zástav – mezi více takovými věřiteli rozhoduje právo zápisu
 - **ve 2. skupině** věřitelé zajištění věcným právem nezapsaným ve veřejném seznamu nebo v rejstříku zástav.
 - **ve 3. skupině** uspokojí věřitelé zajištění závazkovým právem – pro více věřitelů ve 2. a 3. skupině rozhoduje pořadí vzniku práv
 - čas nehraje význam při zkoumání mezi skupinami
- **splnění zajištěného dluhu**
 - osoba, která poskytla jistotu (zajištění) může dluh splnit, **i bez souhlasu dlužníka**
 - **splněním dluhu vstupuje tato osoba (zajišťovatel) do práv věřitele**
 - **má právo, aby jí dlužník vyrovnal, co za něho plnila**

Ručení § 2018

- **kdo věřiteli prohlásí, že ho uspokojí, jestliže dlužník věřiteli svůj dluh nesplní, stává se dlužníkovým ručitelem**
 - koncepce ručení jako dohoda 3. osoby a věřitele (dohoda - **nepřijme-li věřitel ručitele, nemůže po něm nic žádat**)
- ke vzniku ručení stačí písemné prohlášení ručitele
 - **ručitelské prohlášení: nutno písemnou formou**
 - celá dohoda 3. osoby a věřitele nemusí být písemně, jen ručitelské prohlášení
- **akcesorita**
 - vznik: platný **dluh dlužníka** i dluh budoucí či podmíněný, soubor dluhů určitého druhu vznikajících dlužníku v určité době nebo soubor různých dluhů z téhož právního důvodu
 - z akcesority vyplývá i to, že **rozsah hlavního závazku ovlivňuje i rozsah ručitelského závazku** (ručitel se nemůže zavázat k plnění většímu, než je zavázán sám dlužník, ani se zavázat k plnění za tíživějších podmínek)
 - zánik pohledávky – **splnění dluhu = zánik zajištění**
 - výjimky:
 - 1) je-li ručením **zajištěna pouze část dluhu**, částečným splněním se rozsah ručení nesnižuje, zůstává-li dluh nesplněn ve výši, v jaké je zajištěn ručením

- 2. dluh zanikl pro nemožnost plnění dlužníka, jestliže ručitel může splnit
- 3. zánik právnické osoby bez právního nástupce, která je dlužníkem
- **subsidiarita** – ručení je subsidiární = **ručitel plní, nesplní-li dlužník poté, co byl vyzván**
 - **věřitel musí dlužníka písemně vyzvat a nesplní-li v poté v přiměřené lhůtě**, může splnění požadovat po ručiteli
 - tato výzva není třeba:
 - a) nemůže-li ji věřitel uskutečnit (např. neví, kde dlužník je), nebo je-li nepochybné, že dlužník dluh nesplní (např. dlužník je v úpadku, věřitel však může přihlásit svou pohledávku v rámci insolventního řízení, přihlašuje ji jako podmíněnou)
 - b) dohodnuto jinak (žádná výzva, neúspěšná exekuce – ve vztahu k věřiteli)
- **ručitel:**
 - může vůči věřiteli uplatnit **všechny námitky**, které má proti věřiteli dlužník – uplatní-li námitky, které mu sdělí dlužník, nahradí dlužník ručiteli náklady, které mu vznikly, byly-li námitky neúspěšné
 - uspokojí-li věřitele **bez vědomí dlužníka**, může vůči němu dlužník uplatnit všechny námitky, které měl vůči věřiteli, kdyby dluh na něm vymáhal, to neplatí pro námitky, na které ručitele neupozornil bez zbytečného odkladu poté, co mu ručitel oznámil, že věřitel uplatnil právo z ručení
 - **uznání dluhu** má význam jen tehdy, jestliže s tím **ručitel souhlasil**
- **zánik ručení:**
 - zánikem hlavního závazku
 - smrtí ručitele zaniká, byl-li závazek vázán na osobu ručitele, jinak přechází na ručitelovy dědice
 - smrtí dlužníka nezaniká

Zajišťovací převod práva § 2040

- **forma:** zákon pro smlouvu nevyžaduje zvláštní formu
 - požadavek písemné formy smluv o převodu nemovité věci tím není dotčen
- smlouvou o zajišťovacím převodu práva zajišťuje dlužník nebo třetí osoba dluh tím, že **věřiteli dočasně převede své právo**
- vyvratitelná právní domněnka, že je zajišťovací převod možný pouze jako **převod s rozvazovací podmínkou**, že dluh bude splněn = dispozitivní úprava
 - dlužník nebo 3. osoba k zajištění **převede do vlastnictví věřitele nějakou věc**, a **jestliže dlužník dluh splní, automaticky se obnoví vlastnické právo osoby, která zajištění poskytla**
 - převod je možné sjednat i jako **fiduciární převod** = splněním zajištěného dluhu nedochází k automatickému obnovení práv k objektu převodu u původního subjektu, ale je třeba, aby zajištěný věřitel předmět zajištění převedl zpět na poskytovatele

Srážky ze mzdy § 2045

- dohoda věřitele a dlužníka, **může zajišťovat jen dlužník!**
- lze zajistit i pohledávky další, je zde ale třeba souhlas zaměstnavatele
 - právní úprava se vztahuje i na jiné příjmy, s nimiž se při výkonu rozhodnutí nakládá jako se mzdou nebo platem
- forma - mluví o předložení dohody – to splňuje písemná forma či textová podoba
- **náklady** spojené s placením srážek **nese plátce mzdy** nebo platu, má-li však plátce mzdy nebo platu plnit současně podle několika dohod o srážkách ze mzdy nebo platu, jdou náklady s placením srážek podle druhé a další dohody k tíži dlužníka
- proti plátcí mzdy nebo platu nabývá věřitel práva na výplatu srážek okamžikem, kdy byla plátcí dohoda předložena

UTVRZENÍ

Obecně

- **dluh lze utvrdit ujednáním smluvní pokuty nebo uznáním dluhu** – není to taxativní
 - další prostředky utvrzení dluhu – **závdavek** (§ 1808)
 - závdavek - důkaz o uzavření smlouvy, slouží jako jistota (zajišťovací funkce), a může sloužit i jako odstupné (§ 1809)
 - další prostředky - **zákaz zcizení nebo zatížení věci**
 - žádné možnosti náhradního uspokojení nedává, ale do určité míry garantuje, že dlužník o věci nepřijde a věřitel se bude moci z nich uspokojit řádným způsobem
- uznání dluhu ani smluvní pokuta hospodářsky nezajišťují věřitele, poskytují mu jiné výhody (**přibývají mu práva** u smluvní pokuty nebo se **zlepšuje kvalita jeho nároku** u uznání dluhu)
- zejména funkce motivační a sankční
- **uznání dluhu** – zakládá právní domněnku existence dluhu
- **smluvní pokuta** – utvrzuje dluh hrozbou sankční povinnosti – větší motivace splnění prvotní povinnosti

Uznání dluhu § 2053

- základní zásada – **dluh může uznat jen dlužník, dlužníka k tomu nelze nutit**
 - jednostranné adresované právní jednání (konkrétní adresát)
 - nevztahuje se automaticky na příslušenství
- **náležitosti**
 - písemná forma
 - výše dluhu
 - rozsah nepeněžitého dluhu

- důvod dluhu
- **co lze uznat**
 - existentní a platné dluhy
 - uznat nelze:
 - nikdy nevznikly
 - absolutně neplatné
 - v mezidobí zanikly (splněním,...)
 - nepeněžitě dluhy
 - nesplatné dluhy
 - promlčené dluhy
 - již dříve uznané dluhy
 - nikoliv ze hry a sázky
- **hmotně-právní následky:**
 - **přerušení běhu promlčení lhůty** (je jedno, zda uznán dluh před či po splatnosti)
 - **začne běžet nová promlčecí lhůta** § 653 (v zásadě desetiletá, běží ode dne účinků uznání – účinky až uznání dojde 2. straně)
 - výjimkou jsou situace, kdy dlužník uzná svůj dluh, ale zároveň vyjádří svou vůli dluh v budoucnu zaplatit - promlčecí lhůta ode dne, kdy dlužník vyjádřil uznání dluhu jako dobu, kdy zaplatí
 - v uznání dluhu se nemůže měnit doba splatnosti, ta je nezávislá na jednostranném právním jednání dlužníka
 - následky u **uznání promlčeného dluhu**
 - bylo-li právo již promlčeno, tak se nárok obnoví a začne běžet nová promlčecí lhůta podle § 639 a § 653
- **procesně-právní následky:**
 - **vyvratitelná právní domněnka, že dluh v uznané výši v době uznání existoval**
 - domněnka se projevuje v tom, že v rámci soudního řízení je **obráceno důkazní břemeno** (zatímco klasicky věřitel musí prokázat právní důvod pohledávky a nese důkazní břemeno neprokázání právního důvodu, tak v případě uznání dluhu věřitel tohle bude pouze tvrdit, jako důkaz navrhne uznání dluhu, dlužník má možnost domněnku vyvrátit a prokázat že dluh byl zdánlivý, že neexistoval, že již byl splněn apod.)
- **konkludentní uznání dluhu**
 - **1. placení úroků** (§ 2054)
 - Placení úroků se považuje za uznání dluhu ohledně částky, z níž se úroky platí.
 - **2. částečné plnění**
 - Plní-li dlužník dluh zčásti, má částečné plnění účinky uznání zbytku dluhu, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu.
 - vyloučeno konkludentně uznat u promlčeného dluhu - tady lze jen písemně

Smluvní pokuta § 2048

- ujednájí-li strany **pro případ porušení smluvené povinnosti** smluvní pokutu v určité výši nebo způsob, jak se výše smluvní pokuty určí, může věřitel požadovat smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda
 - porušení povinnosti = nesplnil dluh řádně či vůbec, porušení povinnosti poskytnou plnění ve věcech, činnostech či penězích, povinnost zdržet se nějaké činnosti, povinnost plnit na dohodnutém místě, čase, v potřebné jakosti...
- smluvní pokuta může být ujednána **i v jiném plnění než peněžitým**
- ustanovení o smluvní pokutě se použijí i na pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti právním předpisem (penále)
 - např. § 2535 – zrušení zájezdu
- **smluvní pokuta pro případ odstoupení od smlouvy**
 - pokud si smluvní pokutu ujednáme, tak takové ujednání není neplatné, ale po obsahové stránce se bude **považovat za ujednání o odstoupení** (nikoliv jako ujednání o smluvní pokutě)
 - odstoupení od smlouvy totiž není porušením smluvní povinnosti, ale výkon práva
- **zaplacení smluvní pokuty nezbavuje dlužníka povinnosti splnit dluh smluvní pokutou utvrzený**
 - avšak je možné sjednat i **tzv. nepravou smluvní pokutu**: kdy zaplacením smluvní pokuty utvrzená smluvní povinnost zanikne
- forma a povaha
 - § 559 – nevyžaduje se písemná forma
 - smluvní pokuta může být peněžitá i nepeněžitá
 - nevyžaduje se zavinění ve vztahu k porušení utvrzované povinnosti (ale je to dispozitivní)
- určení smluvní pokuty
 - konkrétní částka, procentní sazbou nebo i pevnou částkou za časovou jednotku - nesmí ale být neurčitá
 - smluvní pokuta vázána na určitý čas (např. 0,25 % denně z dlužné částky)
 - smluvní pokuta **není příslušenstvím pohledávky**, je to samostatný nárok – je ji nutno **žalovat samostatně** (zvlášť se zpoplatňuje)
 - právo na zaplacení smluvní pokuty přechází s pohledávkou (jako práva a povinnosti související s pohledávkou)
 - smluvní pokuta se žaluje, pokud je smluvní pokuta splatná (nelze ji žalovat do budoucna – na rozdíl od úroků z prodlení)
 - tzn., že nemůžeme získat rozsudek, kde je dlužník povinen zaplatit částku a smluvní pokutu ve výši 0,5% denně z dlužné částky za každý den prodlení, protože smluvní pokutu do budoucna přiznat nelze

- je-li ujednána smluvní pokuta, nemá věřitel právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje (lze však ujednat opačně)
- **nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu** může soud na návrh dlužníka snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta
 - o soud má minimální výši, kterou je skutečně způsobená škoda (níže jít nemůže), na druhou stranu jí může určit vyšší s ohledem na hodnotu a význam zajišťované povinnosti
 - o k náhradě škody, vznikne-li na ni později právo, je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty
 - o X nepřiměřeně nízká smluvní pokuta
 - pro tu se použijí stejné limity jako v § 1814 a)
 - moderace tady nepřichází v úvahu

14. Darování

OBECNĚ

- darování = **bezúplatné převedení majetku mezi smluvními stranami (dárce, obdarovaný) na základě smlouvy**
 - o obsahem je **povinnost dárce převést bezúplatně vlastnické právo k věci** na obdarovaného nebo se dárce **zavazuje převést + obdarovaný dar** či nabídku daru **přijímá**
- pohnutka darování není důležitá (není důležitý její charakter, není významná) - např. shovívavost, soucit, vděčnost, poděkování
 - o **darování z vděčnosti** - § 2060: „Bylo-li někomu něco dáno z uznání nebo vzhledem k jeho zásluhám nebo jako zvláštní odměna, je to darování, pokud na to příjemce neměl již dříve právo.“
 - jde o darování, ledaže povinnost poskytnutí odměny existovala již předtím tak ne
 - jestliže příjemce měl již předtím právo na odměnu, tak o darování nejde!
 - např. hodinky za záchranu života
 - o **darování z vděčnosti i** § 2061: „Bylo-li ujednáno, že i dárce bude navzájem obdarován, jedná se o darování jen vzhledem k tomu, oč hodnota plnění jedné strany převyšuje hodnotu plnění druhé strany.“
 - viz níže – smíšené darování
- **dar s podmínkou** (suspenzivní, resolutivní)
 - o podobné jako s příkazem
 - o nesmí jít o majetkový prospěch, jestli je zde majetkový prospěch, tak se o darování nejedná
 - o samotná podmínka nebo příkaz, neznamená, že se nejedná o darování
- **dar s účelovým určením**
 - o nesmí jít o majetkový prospěch, jestli je zde majetkový prospěch, tak se o darování nejedná
- **smíšené darování - hodnota plnění vzájemně neodpovídá** - tzv. *negotium mixtum cum donatione* (§1794: neúplatní se neúměrné zkrácení)
 - o případy, kdy se formálně jedná o úplatné plnění (jedna strana poskytuje druhé úplatné plnění), ale hodnota plnění vzájemně neodpovídá
- **co není dar, darování:**
 - o **společenská služba** (liberalita)
 - **dochází k přechodu majetku, ale není vůle stran být vázán smlouvou** (např. spropitné, pozvání na večeři atd.)
 - nevzniká právo odvolat dar ani odpovědnost za vady
 - o **slib**
 - jednostranný slib plnění bez uzavření smlouvy
 - slib není závazná nabídka, ale má určité následky: omezená závaznost takového slibu, beneficietovi slibu nevzniká právo domáhat se plnění slibu, ale má **právo domáhat se náhrady nákladů vynaložených v očekávání splnění slibu** (možno požadovat náhradu vzniklé újmy v očekávání daru)
 - o **opuštění věci, odmítnutí dědictví**
 - o **poskytnutí zajištění** (ručení, zástava, zajišťovací převod práva)
 - nepřevádí se tím vlastnické právo k věci (např. u ručení nebo zástavního práva), ale u některých dochází k přechodu vlastnického práva, ale zde se použije zvláštní právní úprava a ne úprava darování
 - o **prominutí dluhu**
 - „negativní dar“
 - není to dar, prominutí nelze ani odvolat
- **dar** = plnění jedné ze stran = objekt darování
 - o **v zásadě věc**
 - také výsledek činnosti
 - ne činnost (šlo by o příkazní smlouvu)
 - ne užívací právo k věci (šlo by o výpůjčku či zápůjčku)
 - o **danajský dar**
 - s darem jsou spojeny povinnosti a ve své podstatě může mít i zápornou hodnotu, ale stále je darem
 - o **podpora** (pravidelná)
 - zavazuje dědice jen v případě, bylo-li ujednáno
 - X smlouva o důchodu (§ 2701) – peníze, může být úplatná, rozdílné předpoklady, např. forma (ústně x u podpory písemně):
 - smlouvou o důchodu se plátce zavazuje platit příjemci pravidelné peněžní dávky (důchod)

- **všechn současný majetek x budoucí majetek limit 1/2 majetku**
 - nemusí ho individualizovat
- **darování konkrétní věci, kterou dárce nemá - platné jen pokud se zaváže danou věc nabýt**
- **zvláštní případy daru: prominutí dluhu, postoupení pohledávky**

NÁLEŽITOSTI DAROVACÍ SMLOUVY § 2055

- odvíjí se od toho, jak je věc darována
- **reálná podoba:** převádí se vlastnické právo (při uzavření smlouvy dochází k předání daru) – stačí **ústní forma**
- **konsensuální podoba:** se zavazuje převést vlastnické právo
 - dárce při uzavření smlouvy nepředá věc, ale pouze se zavazuje ji předat
 - konsensuální - **písemná forma** - § 2057/2 - písemná forma není spojena se závazkem převést vlastnické právo, ale se závazkem odevzdání věci
- **podstatný není vlastní převod vlastnického práva, ale skutečnost zda je věc předána při uzavření smlouvy či nikoliv**
- **obsahové náležitosti:**
 - předmět
 - bezplatnost
 - převod vlastnického práva
 - přijetí daru ze strany obdarovaného
- **forma:**
 - věci zapsané ve veřejném seznamu - písemná (§ 2057)
 - nemovitosti zapsané v KN
 - nemovitosti – (i když nejsou ve veřejném seznamu) písemná a jedna listina (§ 560, § 561/2)
 - nemovitosti jakékoliv - smlouva písemná ohledně věcného práva a dokonce jedna listina
 - závazek k odevzdávání věci - § 2057/2 - písemná forma
 - zvláštní požadavky v závislosti daru - např. postoupení pohledávky (pohledávku lze zcizit)

DAROVÁNÍ

- **práva z vad (vada = nedostatek sjednané vlastnosti, účelu nebo obvyklé vlastnosti a účelu)**
 - darování má svou zvláštní úpravu
 - X obecná část - v zásadě práva z vad navázány na úplná plnění, ale darování je bezúplatné
 - **dárce je povinen upozornit na všechny vady, o kterých ví, a když neupozorní, tak za ně odpovídá**
 - co zjevné vady (?) -> nejspíše by se měl uplatnit podobný princip jako u obecné odpovědnosti za vady
 - **obdarovanému vzniká právo na odstoupení od smlouvy a vrácení daru**
- **náhrada škody způsobené v důsledku vady**
 - vědomé darování věci, která mu nepatří
 - škoda v důsledku vady
- **zákaz darování - §2067**
 - §2067: „**Darování osobě, která provozuje zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, anebo osobě, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána, je neplatné, stalo-li se v době, kdy dárce byl v péči takového zařízení nebo jinak přijímal jeho služby.**“
 - darování lze před nebo po, ale ne v průběhu
 - důvod: osoba v takovém zařízení je ve velmi závislém postavení
 - Následek – relativní neplatnost
 - návaznost na dědické právo: zakázáno i pořizovat závět' dle §1493

ODVOLÁNÍ DARU

- **1. odvolání daru pro nevděk - § 2072**
 - nutno naplnit **3 předpoklady** odvolání pro nevděk
 - 1. **úmyslné nebo hrubě nedbalostní ublížení**
 - 2. **ublížení dárce nebo osoby blízké**
 - 3. **zjevné porušení dobrých mravů** (do očí bijící)
 - **následky: odstoupení od smlouvy**
 - vydání celého daru, nemůže-li vydat, tak obvyklá cena
 - **ne odvolání daru, ale odstoupení od smlouvy!**
 - nenastávají automaticky
 - nevděk činí obdarovaného co do jeho osoby nepoctivým držitelem
 - právo odvolat dar má i dárcův dědic
 - §2074: „Právo odvolat dar přechází na dárceva dědice, zabránil-li obdarovaný dárce v odvolání daru nebo zabránila-li v tom dárce vyšší moc.“
 - lhůta (promlčecí): 1 rok od ublížení, ode dne kdy se to dozvěděl, od smrti dárce (pokud odvolává dědic)
 - promlčecí - obdarovaný musí namítnout, že lhůta uběhla a pak právo přiznáno není a soud k takovému odvolání nepřihlédne
 - **právo na odvolání daru nelze omezit**, k takovému ujednání by se nepřihlíželo
- **2. odvolání daru pro nouzi - §2068**
 - dárce se náhle ocitne v situaci, kdy **není schopen zajistit nutnou výživu** svou či osob, k níž má zákonnou vyživovací povinnost

- X pokud si přivodil sám úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, tak nemůže dojít k odvolání daru
 - dar může odvolat i osoba, jejíž výživa není zajištěna
 - **následky: právo odvolat dar** vůči obdarovanému a **požadovat jeho vrácení**, není-li to možné tak vyplacení **obvyklé ceny v omezené míře** (omezeno potřebou výživy - pouze **v rozsahu nezbytném k zajištění jeho výživy** nebo osob, k níž má zákonnou povinnost)
 - X obdarovaný se zproští vrácení daru poskytnutím výživy dárci
 - více obdarovaných: rozhoduje časová priorita
 - břemeno nese poslední obdarovaný – osoba, která byla obdarována dříve, je povinna plnit jen v tom rozsahu, v jakém k výživě nestačí příspěvek později obdarovaného
 - dědic dárce nemůže dar odvolat: ne, ale za určitých okolností vyživované osobnosti (§2070)
 - ale vyživované osoby mají právo (neuplatní-li své právo dárce) požadovat za stejných podmínek, aby mu obdarovaný doplnil to, čeho mu dárce nemůže poskytnout
 - není žádná lhůta
 - není příčinná souvislost - nevyžaduje se, že se dostal do nouze kvůli tomu, že něco daroval
- § 2059 – **odstoupení pro změnu okolností** (v případě konsensuální podoby)
- změni-li se po uzavření smlouvy okolnosti do té míry, že by plnění podle smlouvy vážně ohrozilo dárcovu výživu či jeho zákonnou vyživovací povinnost
 - odevzdal-li dárce část daru, může odstoupit od smlouvy jen ohledně toho, co dosud nesplnil

15. Koupě a směna

KOUPĚ

Kupní smlouva § 2079

- nezbytným znakem je **převod vlastnického práva k věci**
- dvě strany – kupující a prodávající
- **obsah**
 - **povinnost prodávajícího odevzdat věc a umožnit nabýt vlastnické právo k ní x povinnost kupujícího zaplatit kupní cenu a převzít věc**
 - **povinnosti prodávajícího:**
 - odevzdat věc kupujícímu:
 - způsob:
 - předáním a převzetím věci kupujícím / účinností smlouvy (věc je již u kupujícího)
 - odesláním – k odevzdání dojde předáním věci dopravci k přepravě
 - místo:
 - místo plnění = určené ve smlouvě / jinak bydliště / sídlo prodávajícího (= dlužníka) – náklady spojené s odevzdáním nese prodávající, náklady s převzetím nese kupující
 - místo určení = může být shodné s místem plnění, jinak je jím bydliště / sídlo kupujícího – náklady na odeslání nese kupující
 - doba:
 - v době stanovené ve smlouvě / jinak bez zbytečného odkladu (BZO) po uzavření smlouvy
 - prodávající může odepřít odevzdání věci, pokud kupující nezaplatí kupní cenu včas
 - pokud doba plnění prodávajícího a kupujícího nebyla, případně ani dodatečně, dohodnuta, platí, že jsou povinni plnit bez zbytečného odkladu, není-li to obvyklé v jiné době
 - převést vlastnické právo na kupujícího
 - **povinnosti kupujícího:**
 - zaplatit kupní cenu:
 - kupující však není povinen zaplatit kupní cenu, dokud nemá možnost si prohlédnout předmět koupě; splatnost ceny je buď stanovena / účastníci jsou povinni plnit BZO
 - místo plnění = určené ve smlouvě / jinak bydliště / sídlo kupujícího (= dlužníka)
 - prostřednictvím banky / pošty → dluh je splněn připsáním částky na účet věřitele / vyplacením v hotovosti
 - převzít věc -> poskytnout spolupůsobení k odevzdání věci prodávajícím
- **předmět plnění: vlastnické právo k věci**
 - nemůže se jednat o činnost - pak jde o smlouvu příkazního typu, pracovní smlouvu, o zdravotní péči, kontrolní činnosti atd.
 - užívací právo k věci za úplatu je nájemní smlouvou či zápůjčkou
- systematika úpravy koupě (6 pododdílů)
 - koupě podle předmětu (charakter předmětu):
 - **movité věci** - základní úprava §2085
 - **nemovité věci** - přiměřená aplikace úpravy movitých věcí §2131
 - **závod** - žádná přiměřená aplikace nezmíněna
 - použije se úprava movitých věcí, v případě že součástí závodu budou i nemovité věci, tak jejich úprava
 - vedle toho:
 - **obecná ustanovení** §2079
 - **prodej zboží v obchodě** §2158 - odkaz na použití obecných ustanovení o kupní smlouvě

- nejen obecná ustanovení, ale i ustanovení o movitých věcích
- přiměřená aplikovatelnost jiných právních úprav
- **vedlejší ujednání §2132**

Kupní cena

- jedna z podstatných náležitostí kupní smlouvy - kupní smlouva je úplatná smlouva
- **kupní cena = peníze**
 - = peněžité plnění
- **způsob určení kupní ceny:**
 - **pevná částka**
 - **ujednání způsobu určení kupní ceny**
 - bude určen určitý algoritmus, cena může být určena také odkazem na znalecký posudek, který teprve bude vyhotoven
 - **vůle stran uzavřít KS bez uvedení kupní ceny = cena obvyklá**
 - možnost ujednání kupní smlouvy aniž by byla určena výše kupní ceny
 - kupní smlouva kde není kupní cena vůbec stanovena

KOUPĚ MOVITÝCH VĚCI

Povinnosti prodávajícího

- **odevzdat věc i doklady vztahující se k věci (§ 2094) + umožnit kupujícímu nabýt vlastnické právo k věci v souladu se smlouvou**
 - povinnost odevzdat splní prodávající, umožní-li kupujícímu nakládat s věcí v místě plnění a včas mu to oznámí
 - **při odeslání věci**
 - prodávající odevzdá věc kupujícímu předáním prvním dopravci k přepravě
 - je-li kupujícím spotřebitel, tak jen v případě, že dopravce určil kupující, jinak je věc kupujícímu odevzdána, až mu ji dopravce předá
 - při odeslání nastanou účinky odevzdání věci kupujícímu jejím předáním dopravci, označí-li prodávající věc zjevně a dostatečně jako zásilka pro kupujícího
 - není li označeno = účinky odevzdání nastanou, oznámí-li prodávající kupujícímu bez zbytečného odkladu, že mu věc odeslal a určí-li ji dostatečně v oznámení -> pokud ne: věc je kupujícímu odevzdána až předáním věci dopravcem
- **dodání většího množství věcí § 2093**
 - „Dodá-li prodávající větší množství věcí, než bylo ujednáno, je **kupní smlouva uzavřena i na přebytečné množství, ledaže je kupující bez zbytečného odkladu odmítl.**“
 - nemluví se zde o ceně, ale dovozuje se, že se cena zvýší

Povinnosti kupujícího

- **zaplatit kupní cenu a převzít věc**
 - nemusí platit kupní cenu, dokud nemá možnost si věc prohlédnout
 - povinnost prohlídky věci po přechodu nebezpečí škody na věci (nejčastěji po převzetí věci)
 - je-li kupující v prodlení s převzetím věci nebo placením kupní ceny, prodávající uchová věc způsobem přiměřeným okolnostem

Předmět koupě

- **množství, jakost, provedení**
 - **ujednané**
 - nejsou ujednané = **vhodné pro účel patrný ze smlouvy**
 - nelze = pro účel obvyklý
- jakost a provedení podle předlohy
 - liší se vzorek/předloha od smlouvy = přednost má smlouva
 - rozdílné (nikoli rozporné) určení = věc musí odpovídat smlouvě i vzorku/předloze
- **zabalení, opatření pro přepravu**
 - ujednáno
 - není ujednání = podle zvyklostí
 - nejsou zvyklosti = způsob potřebný pro uchování věci a její ochranu
- **množství**
 - určeno přibližně (podle smlouvy, povahy předmětu koupě) – přesné množství určí prodávající
 - vyvratitelná domněnka, že nesmí překročit 5% množství určeného ve smlouvě

Odpovědnost za vady

- **vada = věc nemá stanovené:**
 - množství (ne pokud to plyne z prohlášení prodávajícího nebo z dokladu o předání)
 - jakost
 - provedení
 - neodpovídá vzorku nebo předloze (§2099)

- plnění jiné věci (= aliud)
- vady v dokladech nutných pro užívání věci
- **prodávající odpovídá:**
 - **vady, kterou má věc při přechodu nebezpečí škody na kupujícího, i když se projeví později**
 - **později vzniklou vadu, která je důsledkem porušení povinnosti prodávajícího**
 - např. vlastnické právo na mě přešlo, ale prodávající s tím upadne a rozbije to - vadné plnění i když nebezpečí už přešlo
 - **vadu způsobilo použití věci, které kupující předal prodávajícímu** (liberace prodávajícího: prodávající kupujícího na nevhodnost upozornil a kupující na jejím použití trval; nemohl nevhodnost předané věci ani s vynaložením dostatečné péče nemohl rozpoznat)
- **prodávající neodpovídá:**
 - **kupující mohl vadu s vynaložením obvyklé pozornosti již při uzavření smlouvy § 2103** (ne: prodávající ho výslovně ujistil, že je zboží bez vad, zastřel vadu listivě)
- úprava § 2095 an. chápána v kontextu obecné úpravy práv z vad v § 1914
 - **§ 2095 je jen doplněním úpravy vad nacházející se v obecné úpravě**
 - např. § 2095 nemluví o právních vadách, ty jdou podle obecné úpravy
- **druhy vad:**
 - **zjevné vady**
 - vady **zjistitelné při uzavření smlouvy** s vynaložením obvyklé pozornosti
 - **prodávající za ně neodpovídá** (to neplatí, pokud prodávající výslovně ujistil, že je věc bez vady, nebo vadu zastřel listivě)
 - **vady zjistitelné při běžné prohlídce**
 - povinnost kupujícího věc prohlédnout co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na věci, možnost odložit prohlídku, pokud je věc odesílána
 - pokud vadu neoznámí bez zbytečného odkladu po prohlídce, právo z vad se promlčí
 - prodávající nemůže uplatnit námitku promlčení, pokud je vada důsledkem skutečnosti, o které prodávající věděl nebo musel vědět v době odevzdání věci
 - **vady skryté**
 - oznámení bez zbytečného odkladu poté co ji zjistil/mohl zjistit při dostatečné péči
 - nejpozději do 2 let, pokud neučiní = promlčí se (stejně jako předchozí)
- lhůty pro uplatnění vad (**reklamační doba**) – jejich marným uplynutím nepřichází kupující o nároky, ale prodávající může namítnout zmeškání lhůty
 - **bez zbytečného odkladu poté, co ji mohl kupující při včasné prohlídce zjistit, nejdéle 2 roky (u skrytých vad)**
 - pokud prodávající ale o vadě věděl či vědět musel – pak platí obecná promlčení lhůta a prodávající nemá právo na námitku
 - **neoznámí-li kupující vadu včas, pozbývá právo odstoupit od smlouvy**
- **povinnost prohlídky po přechodu nebezpečí škody na věci**
 - pokud prohlídku neprovede, tak promlčení práv z vad zjistitelných při běžné prohlídce
 - pokud je následně uplatní, tak prodávající může namítnout jejich promlčení
 - pokud prohlídku neprovede nebo ji neprovede tak se práva z vad omezují jen na skryté vady
- **záruka za jakost**
 - = prodávající se zavazuje, že věc bude po určitou dobu způsobit k použití pro určitý účel nebo že si zachová určité vlastnosti
 - **záruka za to, že věc bude mít určité vlastnosti nebo bude sloužit k určitému účelu po nějakou dobu**
 - na rozdíl od obecné úpravy vad není důležitý, jestli nedostatek existuje při převzetí, **ale je rozhodující zda se nedostatek objeví v záruční době**
 - věc neměla vadu v době přechodu nebezpečí škody na kupujícího
 - rozdíl od obecného režimu:
 - obecný režim = pokud kupující bude chtít uplatnit práva z vad, musí prokázat, že vada existovala při převzetí
 - záruka = kupující nemusí prokázat, že vada existovala při převzetí, ale že se objevila v záruční době
 - např. koupím si televizi, mám obecný režim práv z vad, televize po půl roce přestane fungovat, protože je tam něco rozbité, musím tedy prokázat, že to rozbité existovalo již při převzetí nebezpečí škody na věci X pokud mám ale záruku, stačí prokázat, že se to rozbilo
 - **vzniká dohodou stran nebo jednostranným prohlášením prodávajícího**
 - záruční doba, vyznačení na obalu nebo v reklamě – jsou-li rozdílné, platí nejdelší z nich, ale smlouva má přednost před dobou použitelnosti vyznačenou na obalu
 - jedná se o prohlášení prodávajícího (nebo třetí osoby) – **záruku dává někdo ze své vůle, nikoli ze zákona**
 - záruka za jakost však nemůže vylučovat zákonnou úpravu práv z vad věci
 - praktické u skrytých vad
 - běží od odevzdání věci kupujícímu/dojití věci do místa určení/úvedení do provozu, pokud objednal uvedení do provozu do 3 týdnů

Nároky z vad

- **PODSTATNÉ PORUŠENÍ SMLOUVY** (podle intenzity, jako vadnost porušuje smlouvu)
 - podstatné porušení smlouvy – obecná úprava odstoupení od smlouvy § 2002 odst. 1
 - kupující má právo:
 - odstranění vady dodáním nové věci/ dodáním chybějící věci

- odstranění vady opravou
- přiměřená sleva z kupní ceny
- odstoupení od smlouvy
- **kupující** si mezi nimi **zvolí** při notifikaci vad, nebo bez zbytečného dokladu poté
 - pokud nezvolí: má práva jako by se jednalo o nepodstatné porušení – volbu nemůže bez souhlasu prodávajícího měnit
 - x zvolil opravu -> ukáže se jako neopravitelná = možnost zvolit mezi přiměřenou slevou z kupní ceny, odstoupení od smlouvy
- **NEPODSTATNÉ PORUŠENÍ SMLOUVY**
 - kupující má právo:
 - odstranění vady
 - přiměřená sleva z kupní ceny
 - -> nedojde k odstranění vady včas nebo prodávající to odmítne = možnost odstoupit od smlouvy
 - § 2107/2: „**Dokud kupující neuplatní právo na slevu z kupní ceny nebo neodstoupí od smlouvy, může prodávající dodat to, co chybí, nebo odstranit právní vadu. Jiné vady může prodávající odstranit podle své volby opravou věci nebo dodáním nové věci; volba nesmí kupujícímu způsobit nepřiměřené náklady.**“
 - x při prodeji zboží v obchodě má toto právo kupující
 - **zádržné** = §2108
 - = **právo kupujícího zadržet část kupní ceny** (pokud si nezvolil odstranění vad), a to v rozsahu, v jakém činí potencionální nárok na slevu z kupní ceny
 - „Do odstranění vady nemusí kupující platit část kupní ceny odhadem přiměřeně odpovídající jeho právu na slevu.“
 - **vyloučení možnosti odstoupení od smlouvy nebo dodání nové věci, pokud nemůže věc vrátit ve stavu, v jakém ji obdržel, výjimky:**
 - a) došlo-li ke změně stavu věci v důsledku prohlídky za účelem zjištění vady věci
 - b) použil-li kupující věc ještě před objevením vady
 - c) nezpůsobil-li kupující nemožnost vrácení věci v nezměněném stavu jednáním anebo opomenutím, nebo
 - d) prodal-li kupující věc ještě před objevením vady, spotřeboval-li ji, anebo pozměnil-li věc při obvyklém použití; stalo-li se tak jen zčásti, vrátí kupující prodávajícímu, co ještě vrátit může, a dá prodávajícímu náhradu do výše, v níž měl z použití věci prospěch

PŘECHOD NEBEZPEČÍ ŠKODY NA VĚCI

- **obecně - nabytím vlastnického práva** (§ 2082) X u movitých věcí (§ 2121)
 - § 2121: „**U movité věci nebezpečí škody přechází na kupujícího převzetím věci.**“
 - přechod převzetím věci i v případě, že kupující nepřevzme, ač mu s ním prodávající umožnil nakládat
 - pokud má kupující převzít od třetí osoby – **umožněním nakládat**
 - **předáním prvním dopravci**
 - věc určená podle druhu = nejdříve **oddělením a odlišením** od věcí téhož druhu
- **význam:**
 - pro práva z vad
 - pokud vada při přechodu -) odpovídá prodávající
 - pro riziko škody
 - škody na věci po přechodu nebezpečí nese kupující, ledaže ji způsobil prodávající porušením své povinnosti
 - pro placení kupní ceny
 - škoda na věci po přechodu nebezpečí nemá vliv na placení kupní ceny

KOUPĚ NEMOVITÉ VĚCI § 2128

- pokud jde o věci zapsané ve veřejném seznamu, tak vedlejší ujednání je možné zříditi jako věcná práva (dalekosáhlý dopad)
- **písemná forma** - § 560
- odst. 1 – rozšiřuje se katalog práv, která lze zříditi jako věcná
 - **výhrada vlastnického práva, právo zpětné koupě, zákaz zcizení nebo zatížení, výhrada předkupního práva nebo lepšího kupce, koupě na zkoušku jako právo věcné**
 - pro taková ujednání postačí i jiná forma, nemá-li být takovým ujednáním k nemovité věci zřízeno věcné právo
- **otázka výměry pozemků** - vada, neodpovídá-li smlouvě, neodpovídá-li pouze KN, pak pouze bylo-li sjednáno
 - pozemek nemá stanovenou výměru jako v KN, údaj o výměře není závazný údaj, nejedná se o vadu, ledaže by to bylo sjednáno
 - přiměřená sleva z kupní ceny
- vady skryté – notifikace vad do 5 let – pak se promlčují
- přechod nebezpečí škody na věci převzetím, od té doby mu náleží plody a užitky
- na ostatní se přiměřeně použije ustanovení o koupi movitých věcí

PRODEJ ZBOŽÍ V OBCHODĚ § 2158

Obecně

- **prodávající = podnikatel, který uzavírá smlouvu v rámci jeho podnikatelské činnosti**
- **kupující = není podnikatelem anebo nejedná v rámci své podnikatelské činnosti**
- nejedná se o spotřebitelskou smlouvu!

- o rozlišující je, kdo je prodávající: **PODNIKATEL PŘI SVÉ PODNIKATELSKÉ ČINNOSTI, kdo je kupující nás nezajímá, tzn., kupující může být i podnikatel, za předpokladu že při uzavírání smlouvy není zjevné, že se týká jeho podnikatelské činnosti** (pokud to bude zjevné, že se týká podnikatelské činnosti, tak se jedná o smlouvu o koupi movité věci)
- o není důležité postavení kupujícího, ale prodávajícího
- vychází to z evropské směrnice o právech spotřebitelů

Předmět

- věc (i nemovitost)
 - o neřeší se, co je zboží - i věci nemovité, prodává-li je podnikatel při své podnikatelské činnosti
- použije se na prodej zboží v kamenných prodejnách, tak i v internetových obchodech (eshopy)
- **§ 2160 je speciální úprava k § 1099**
 - o **nabytí vlastnického práva převzetím**
 - o samoobslužný prodej (supermarkety) – zaplacením kupní ceny
 - povinnost nahradit škody, která vznikne před zaplacením podle obecných ustanovení

Jakost při převzetí

- o prodávající odpovídá za vady, které jsou zde při převzetí, ale zároveň stanoví, že pokud se projeví vada v průběhu **šesti měsíců od převzetí, vyvratitelná domněnka, že byla vadná již při převzetí** (= obrácení důkazního břemene)
 - terminologicky už nejde o záruku, ale o zákonnou odpovědnost za vady, ale jsou na to různé názory
- o věc se za vadnou při převzetí nebude považovat například tehdy, pokud kupující věděl, že je věc vadná respektive nespĺňuje požadavky dle ustanovení o jakosti při převzetí
- **vyskytne-li se vada později (po 6 měsících po převzetí), je na kupujícím, aby prokázal, že vada existovala již v okamžiku převzetí věci, nepodaří-li se mu to, nevznikne mu žádné právo z vadného plnění**

Práva z vadného plnění

- **dvouletá lhůta pro uplatnění práv z vad**
- **kupující je oprávněn uplatnit práva z vady, kterou věc při převzetí neměla, ale vada se vyskytla do 24 měsíců od převzetí**
 - o jestliže je na věci uvedena doba, po kterou lze věc použít, použije se ustanovení o záruce za jakost podle § 2113 an.
 - o to neplatí: kupující věděl, že věc má vadu, sám ji způsobil
- nepoužije se:
 - o a) u věci prodávané za nižší cenu na vadu, pro kterou byla nižší cena ujednána
 - o b) na opotřeбенé věci způsobené jejím obvyklým užíváním
 - o c) u použité věci na vadu odpovídající míře používání nebo opotřeбенí, kterou věc měla při převzetí kupujícím, nebo
 - o d) vyplývá-li to z povahy věci
- **ujedná-li si prodávající a kupující zkrácení doby pro uplatnění práv z vadného plnění, nepřihlíží se k takovému ujednání**
 - o to neplatí, pokud strany zkrátily tuto dobu na polovinu zákonné doby při koupi již použitého spotřebního zboží; ujednaly-li si zkrácení větší, platí za ujednanou polovina zákonné doby

Nároky

- **kupující má nárok:**
 - o **dobání nové věci**, pokud to není vzhledem k povaze vady nepřiměřené
 - o pokud se vada týká jen součásti věci - **výměna součásti**
 - o není-li právo na dobání nové věci možné -) **odstoupení od smlouvy**
 - o je-li však odstoupení od smlouvy vzhledem k povaze vady neúměrné, zejm. lze-li vadu odstranit bez zbytečného odkladu, má kupující právo na **bezplatné odstranění vady** = preference odstranění vad
 - o neodstoupí-li od smlouvy či neuplatní-li právo na dobání nové věci bez vad nebo na opravu věci, může požadovat **přiměřenou slevu**
 - právo na slevu má kupující i v případě, že mu prodávající nemůže dodat novou věc nebo ji opravit, a v případě, že prodávající nezjedná nápravu v přiměřené době nebo že by zjednání nápravy spotřebiteli působilo značné obtíže
- **běh lhůt**
 - o stavění – po dobu, po kterou nelze věc užívat
 - o přerušení – při výměně nové věci

SMĚNA

Obecně

- **strany se zavazují převést si vzájemně vlastnické právo k určitým věcem**
 - o **jedna strana se zavazuje odevzdat věc a převést vlastnické právo** (resp. umožnit nabytí vlastnického práva), a **druhá strana se zavazuje k tomuž**

16. Nájem a pacht

- § 2189 – zahrnuje nejen užívání, ale i požívání (pacht)
- výprosa, výpůjčka, nájem, pacht, licence, zápůjčka, úvěr, jiné tituly (např. leasing, věcné právo k věci cizí)

NÁJEM

Systematika právní úpravy nájmu

- obecná ustanovení o nájmu
 - podpůrná pravidla vůči ostatním typům
- 5 zvláštních úprav:
 - nájem bytu nebo domu k zajištění bytových potřeb nájemce
 - nájem prostoru sloužícího k podnikání (kanceláře, výrobní haly)
 - podnikatelský pronájem věcí movitých (např. půjčovny - DVD, knihovny atd.)
 - nájem dopravního prostředku (bagr, nákladní automobil, dodávka, automobil)
 - ubytování (přechodný nájem)

Obecný nájem (§ 2201 an)

- **§ 2201: „Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému UŽÍVÁNÍ a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli NÁJEMNÉ.“**
 - přenechání věci k dočasnému užívání jinému za úplatu
- znaky – úplatnost, dočasnost, účelem je užívání
 - dočasnost – na dobu určitou i neurčitou (časově omezený závazek, ale nepotřebujeme určení konečného termínu)
 - úplatnost – peněžité i nepeněžité plnění
 - užívání - neočekává se, že by nájemce musel vyvíjet vlastní píle jak se sám přičinit
 - x vyčleněna z nájmu problematika pachtu, protože je potřeba, aby pachtýř vyvinul nějaké své úsilí a věc nejen užíval ale i požíval
- předmět - věc nemovitá i nezužitelná věc movitá (§ 2202)
 - není to přesné, protože i zužitelnou věc lze pronajmout (pokud se bude užívat tak, aby nedošlo ke spotřebování) – např. pronajmu jablka za účelem výstavy
 - **část nemovité věci**
 - např. nájem zdi (část nemovité věci) kvůli billboardu
 - **movitá věc**
 - nájem se vztahuje vždy k věci, která se individualizuje předáním nájemci a on vrací přesně tutéž věc
 - **plodonosná věc**
 - nájemce si může přisvojovat plody v rozsahu, který potřebuje pro sebe a svou domácnost
 - **příslušenství (§ 510/2) pronajaté věci**
 - vyvratitelná domněnka - příslušenství následuje osud věci hlavní, není-li prokázán opak
- věc nemusí být individuálně určena, stačí, je-li předmět nájmu individualizován předáním nájemci

Právní volnost předmětu nájmu

- tam, kde je kolize účelu nájmu – řešení skrze § 2212 => nájemní smlouva je platná, řeší se právní vady předmětu nájmu
 - § 2212: „**Uplatňuje-li třetí osoba vlastnické nebo jiné právo k věci nebo žádá-li vydání nebo vyklizení věci, nájemce to pronajímateli oznámí; požádá-li o to, poskytne mu pronajímatel ochranu.**“
 - třetí osoba uplatňuje své právo k věci (vlastnické, nájemní, plynoucí z věcného břemene,...)
 - nájemce požádá pronajímatele o ochranu
 - pronajímatel ji neposkytne (třeba i proto, že nemůže, protože třetí osobě svědčí lepší právo) => nájemci vzniká právo vypovědět nájem bez výpovědní doby

Úplatnost nájmu

- § 2217: „**Nájemné se platí v ujednané výši, a není-li ujednána, platí se ve výši obvyklé v době uzavření nájemní smlouvy s přihlédnutím k nájemnému za nájem obdobných věcí za obdobných podmínek.**“
 - výše nemusí být ujednána (= obvyklé nájemné)
 - když není sjednaná výše nájmu, neznamená to neplatnost nájemní smlouvy (musí být patrné, že se jedná o úplatnou smlouvu)
- lze si sjednat zvyšování nájemného (např. o inflaci)

Dočasnost nájmu

- nemusí být vždy sjednaná doba určitá, ale nájem jednou skončí, i když je doba sjednaná na určito nebo na neurčito
 - nestanoví-li smlouva, tak se použije podpůrně zákon => doba neurčitá (§ 2204 odst. 1)
- nájem ujednaný na dobu určitou delší než 50 let (§ 2204 odst. 2)
 - § 2204/2: „**Ujednají-li strany nájem na dobu určitou delší než padesát let, má se za to, že byl nájem ujednaný na dobu neurčitou s tím, že v prvních padesáti letech lze nájem vypovědět jen z ujednaných výpovědních důvodů a v ujednané výpovědní době.**“
 - snaha o zamezení nájmu na příliš dlouhou dobu

Vznik nájmu

- smlouvou
 - nutno dostatečně určit předmět nájmu
 - forma není stanovena (x nájem bytu nebo domu za účelem zajištění bytových potřeb – písemná forma)
- vydržením?
 - „Užívá-li nájemce byt po dobu tří let v dobré víře, že nájem je po právu, považuje se nájemní smlouva za řádně uzavřenou.“

Důsledky změny vlastnictví

- primárně platí => strana nemá právo vypovědět nájem jen proto, že se změnil vlastník věci (§ 2222 odst. 1)
 - odchylná ujednání jsou možná (výpověď do 3 měsíců)
 - je-li nabyvatel v dobré víře, že věc není pronajata – může nájem vypovědět (§ 2222/2)
 - ale ne každá věc bude zapsaná v KN
- pro nového vlastníka nejsou závazná ujednání o pronajimatelových povinnostech, které zákon nestanoví (§ 2221 odst. 2)
 - to neplatí, pokud o nich věděl (srov. § 4 odst. 2)
- strana, která nájem vypoví, poskytne druhé straně přiměřené odstupné (§ 2223)
 - z důvodu, že k výpovědi nedochází z nějakého zavinění, ale je to jen otázka, že nechci být vázán a mám jiné plány, jak s danou věcí naložím
- nájem bytu nelze pro změnu vlastnictví vypovědět (§ 2224)
 - x nebydlí-li nájemce v tom bytě, tak může dojít ke skončení a tato ochrana se neaplikuje

Postavení pronajímatele

- základní povinnosti (§ 2205)
 - **přenechat** věc nájemci tak, aby ji mohl užívat k ujednanému nebo obvyklému účelu,
 - **udržovat věc** v takovém stavu, aby mohla sloužit tomu užívání, pro které byla pronajata,
 - **zajistit nájemci nerušené užívání** věci po dobu nájmu
- odevzdat nájemci věc se vším, co je třeba k řádnému užívání věci (§ 2206 odst. 2)
 - např. s návodem, s nezbytným příslušenstvím
- provádí **ostatní (ne běžnou) údržbu** věci a její nezbytné opravy (§ 2207 odst. 1)
 - běžná údržba dopadá na nájemce

Postavení nájemce

- základní povinnosti (§ 2213)
 - užívat věc jako **řádný hospodář k ujednanému účelu**, nebo není-li ujednán, k účelu obvyklému
 - **platit nájemné**
- provádět **běžnou údržbu** věci (§ 2207 odst. 1)
- strpět nezbytnou opravu věci, kterou nelze odložit na dobu po skončení nájmu (§ 2210 odst. 1)
 - taková oprava, v důsledku jejíhož neprovedení by mohlo dojít ke škodě
- povinnost oznámit vadu věci, kterou má odstranit pronajímatel (§ 2214)
- umožnit v nezbytném rozsahu prohlídku věci, jakož i přístup k ní nebo do ní za účelem provedení potřebné opravy nebo údržby věci (§ 2219 odst. 1)
- právo provést změnu věci jen s předchozím souhlasem pronajímatele (§ 2220)
- uvést věc do původního stavu, jakmile o to pronajímatel požádá, nejpozději však při skončení nájmu věci (§ 2220 odst. 2)

Podnájem

- k podnájmu je **nutný souhlas pronajímatele** (§ 2215 odst. 1)
 - § 2215/1: „**Souhlasí-li pronajímatel, může nájemce zříditi třetí osobě k věci užívací právo; byla-li nájemní smlouva uzavřena v písemné formě, vyžaduje i souhlas pronajímatele písemnou formu.**“
 - ve vztahu s podnájemcem je pouze nájemce, nevzniká žádný obligační vztah mezi pronajímatelem (vlastník) a podnájemníkem, ale vlastník věci (pronajímatel) musí dát souhlas
- následek porušení
 - vznik práva vypovědět nájem bez výpovědní doby (§ 2215 odst. 2 ve spojení s § 2232)
- **za podnájemce odpovídá nájemce** – jak kdyby věc užíval sám
 - nájemce odpovědný vůči pronajímateli sám
 - pronajímatel může vyvodit následky vůči nájemci z chování podnájemce

Skončení nájmu

- absolutně - práva a povinnosti nepřecházejí na nikoho jiného
 - dohodou
 - **uplynutím sjednané doby**
 - **výpovědí jedné ze stran**
 - zánik věci (§ 2226)
 - splynutím

- relativně – práva a povinnosti z nájmu přecházejí na jiného (= zaniká ve vztahu k tomu, kdo odchází z pozice nájemce, byť tam pokračuje nový nájemce, na kterého byla smlouva postoupena)
 - přechod nájmu (u bytu)
 - postoupení nájemní smlouvy

Konkludentní prodloužení nájmu

- § 2230
 - 1. způsob – pronajímatel **vyzve nájemce do 1 měsíce**, aby mu věc odevzdal
 - => stačí, aby do jednoho měsíce odešla výzva od pronajímatele nájemci, nemusí se podávat přímo návrh k soudu, jestli to udělá, tak automaticky nemůže být ze zákona smlouva prodloužena
 - => když to neučiní, tak nájemní smlouva se prodlouží za stejných podmínek jako původní (**max. 1 rok**)
 - 2. způsob – pronajímatel dal v přiměřené době před uplynutím nájemní doby najevo, že nájem skončí
 - není vůle, aby se v nájmu pokračovalo
- u nájmu bytu zcela zvláštní ustanovení (§ 2285) – prodloužení 2 roky, 3 měsíce k výzvě

Skončení nájmu výpovědí

- odlišuje se skončení nájmu na dobu určitou a dobu neurčitou
- nájem na dobu určitou
 - lze vypovědět **jen v případě**, že ve smlouvě byly zároveň **ujednány důvody výpovědi a výpovědní doba** (§ 2229)
 - samozřejmě lze nájem vypovědět i v těch případech, kdy toto právo zakládá straně zákon – výpověď bez výpovědní doby (§ 2228)
 - důvody: opotřebovává věc nad míru přiměřenou okolnostem, hrozí zničení věci => výzva pronajímatele => neuposlechnutí dává pronajímateli právo nájem vypovědět bez výpovědní doby
- nájem na dobu neurčitou (§ 2231)
 - výpovědní doba 1 měsíc (movité věci), 3 měsíce (nemovitosti)
 - východisko – výpověď nemusí být odůvodněna; ale – má-li strana ze zákona právo vypovědět nájem bez výpovědní doby, musí uvést důvod (§2228)
- zadržovací právo pronajímatele (§ 2234)
 - „**Pronajímatel má právo na úhradu pohledávky vůči nájemci zadržet movité věci, které má nájemce na věci nebo v ní.**“

Skončení nájmu výpovědí bez výpovědní doby = mimořádná výpověď – ze strany nájemce

- vada věci ztěžuje zásadním způsobem užívání (+ nájemce vadu oznámil řádně a včas, pronajímatel neodstranil) § 2208 odst. 1
 - nebo může chtít zcela prominout nájemné
- na věci je třeba provést nezbytnou opravu a věc nelze vůbec užívat - § 2210 odst. 3
 - nebo může žádat dočasné poskytnutí jiné věci
- třetí osoba uplatňuje k věci své právo a pronajímatel neposkytl nájemci dostatečnou ochranu - § 2212/2
- pronajatá věc z části zanikne - § 2226 odst. 2
 - nebo může chtít přiměřenou slevu z nájemného
- věc se stane nepoužitelnou k ujednanému (nebo obvyklému účelu) z důvodu, který není na straně nájemce - § 2227
- porušuje-li pronajímatel zvlášť závažným způsobem své povinnosti, a tím působí nájemci značnou újmu - § 2232

Skončení nájmu výpovědí bez výpovědní doby = mimořádná výpověď – ze strany pronajímatele

- nájemce změní věc bez jeho souhlasu a neuvede ji do původního stavu na jeho žádost - § 2220 odst. 2
- nájemce věc užívá způsobem, že se opotřebovává nad míru přiměřenou okolnostem nebo že hrozí zničení věci a neuposlechne výzvu k nápravě - § 2228 odst. 2
 - hrozí-li naléhavě vážné nebezpečí z prodlení – není výzva třeba
- nezaplatil-li nájemce nájemné ani do splatnosti příštího nájemného (opět nutná výzva s výjimkou) - § 2228 odst. 4
- porušuje-li nájemce zvlášť závažným způsobem své povinnosti, a tím působí pronajímateli značnou újmu - § 2232
 - např. nedovolený podnájem - § 2215 odst. 2

PACHT (§ 2332 an.)

- (1) „**Pachtovní smlouvou se propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání a požívání a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci.**“
- (2) „**Přenechá-li strana druhé smluvní straně jednou smlouvou více věcí, z nichž některé slouží k užívání a jiné k požívání, posoudí se smlouva podle povahy hlavní věci.**“
- je třeba vlastní „píle a přičinění“
- účel – **nejen užívání, ale též požívání (brát plody a užítky)**
 - nejčastěji – zemědělské a lesní pozemky
 - pacht obchodního závodu – restaurace, továrna apod.
 - rozdíl od nájmu – někdo mi pronajme prázdné prostory (nájem prostor) X zařízené prostory (pacht)

17. Nájem bytu a zvláštní pravidla o nájmu prostoru sloužícího k podnikání

- účel nájmu – zajištění bytových potřeb nájemce (§ 2235)
 - k jinému účelu – obecná nájemní smlouva
 - nevztahují se ochranná ustanovení o nájmu bytu, bude se řídit obecnými pravidly
 - i když je zkolaudováno jako byt, ale používá se k jiným účelům = není nájem bytu
 - nájemce – **pouze fyzická osoba** (PO = obecná nájemní smlouva)
- kdy se zvláštní pravidla nepoužijí (i když byt pronajat za účelem bydlení)
 - je-li účelem rekreace
 - nebo jiný zjevně krátkodobý účel
 - letní byt, stáž, návštěva, studentský byt (záleží na výkladu smlouvy - akademický rok není krátkodobý účel)

Náležitosti nájemní smlouvy

- stačí
 - **náležitě označení předmětu nájmu (bytu)**
 - **vyjádření úplatnosti** (stačí označení smlouvy jako nájemní)
- → chybí-li některá z těchto náležitostí, je nájemní smlouva neplatná

Forma smlouvy (§ 2237)

- nutná písemná forma
 - ale **nedodržení může namítnout jen nájemce**, ne pronajímatel
 - za dodržení písemné formy je odpovědný pronajímatel
 - např. různá ujednání nad smlouvu
- nedostatek formy lze zhojit (později sepsanou nájemní smlouvou) - § 582

Ochrana nájemce

- nájemce = slabší strana (in abstracto)
- nejen byty – jakékoliv prostory (obydli) pronajaté za účelem zajištění bytové potřeby (§ 2236)
- širší uplatnění kogentních pravidel (§ 2235) – strany se nemohou sjednat nic, co by zkracovalo nájemcova práva stanovená OZ
 - § 2235: „**Zavazuje-li nájemní smlouva pronajímatele přenechat nájemci k zajištění bytových potřeb nájemce a popřípadě i členů jeho domácnosti byt nebo dům, který je předmětem nájmu, nepřihlíží se k ujednáním zkracujícím nájemcova práva podle ustanovení tohoto pododdílu.**“
 - => relativně kogentní - chrání jednu stranu
 - práva přiznaná zákonem výslovně
 - např. chovat zvíře (§ 2258), přijímat kohokoliv ve své domácnosti (§ 2272), dát část bytu do podnájmu i bez souhlasu pronajímatele (§ 2274)
 - **nelze a priori vyloučit**
 - neznamená to, že by na sebe nájemce nemohl v nájemní smlouvě převzít povinnost nad rámec toho, co stanoví OZ
 - je ale třeba vždy posoudit, zda se tím neomezuje nějaké zvláštní právo nájemce a zda není taková povinnost vzhledem k okolnostem zjevně nepřiměřená
- omezení pro ukládání povinností a zákaz smluvních pokut (§ 2239)
 - § 2239: „**Nepřihlíží se k ujednání ukládajícímu nájemci povinnost, která je vzhledem k okolnostem zjevně nepřiměřená.**“
 - **nesmí se omezit (zkrátit) zvláštní právo nájemce**
 - povinnost nesmí být vzhledem k okolnostem zjevně nepřiměřená (§ 2239) – řeší se případ od případu
 - hlásit dopředu návštěvy, strpět každý týden kontrolu pronajímatele, zda je byt užíván řádně (má právo kontroly, ale ne šikanózně) => nepřiměřené
 - následek porušení – **zdánlivost** („nepřihlíží se“)
 - pronajímatel však může dávat nájemci rozumné pokyny pro zachování náležitého pořádku obvyklého podle místních poměrů (§ 2256 odst. 2) – ale musí dodržet rámec § 2239
- ochrana poctivého „nájemce“ (§ 2238)
 - § 2238: „**Užívá-li nájemce byt po dobu tří let v dobré víře, že nájem je po právu, považuje se nájemní smlouva za řádně uzavřenou.**“
 - řešení situace, kdy strany neuzavřely platnou smlouvu, nebo vůbec žádnou smlouvu (§ 2238)
 - tři roky = analogie s vydržením
 - osvědčení dobré víry – placení nájemného, předání bytu nájemci pronajímatelem, „trpění“ nájemce v bytě
 - naopak – „vlámání“ se do bytu svémocně

Co je to byt? (§ 2236)

- „**Bytem se rozumí místnost nebo soubor místností, které jsou částí domu, tvoří obytný prostor a jsou určeny a užívány k účelu bydlení. Ujednají-li si pronajímatel s nájemcem, že k obývání bude pronajat jiný než obytný prostor, jsou strany zavázány stejně, jako by byl pronajat obytný prostor.**“
- dům, obytný vůz či houseboat

- i prostory bez příslušného kolaudačního rozhodnutí - např. kolaudovány jako ateliéry, ale jsou užívány jako byty
- prolomení současné judikatury
 - **rozhoduje fakticita**, nedostatek kolaudačního rozhodnutí nemá za následek neplatnost (ateliéry)
- **není-li pronajatý prostor určen k bydlení, nemůže to být nájemci na újmu**

Odevzdání bytu (§ 2242, § 2243)

- byt musí být **způsobilý k nastěhování a k obývání**
 - nastěhování jsou situace, kdy si tam jen zaneseme věci, nic nám nebrání v přístupu do bytu, byt je dostatečně uklizen, aby se tam dalo přespat, ale ne trvale žít
- určující je smlouva, ta určí, zda je byt způsobilý k nastěhování a obývání, pokud smlouva mlčí, rozhoduje obvyklost
- pronajímatel musí způsobilý byt nájemci **zpřístupnit** (§ 2242 odst. 1)
 - předat klíče a zajistit, aby mu nic nebránilo v přístupu do bytu (např. jiné osoby, provádění stavebních úprav)
- odst. 2 - dohoda o odevzdání neobyvatelného bytu
 - strany se mohou dohodnout, že bude předán byt, který není způsobilý k obývání
 - ALE byt musí být vždy způsobilý k nastěhování
 - předpoklady platnosti takové dohody (§ 2242 odst. 2)
 - je třeba ujednat zvláštní pravidla a povinnosti plynoucí ze zvláštní povahy bytu
 - např. byt nemusí být napojen na energie, a je třeba vyřešit, jak budu byt vytápět, kde brát vodu atd.
 - neplatnost je pouze relativní

Odmítnutí nastěhovat se

- nájemce má v určitých případech **právo odmítnout se nastěhovat** (§ 2244 odst. 1)
 - není-li v ujednanou dobu byt způsobilý k nastěhování a obývání nebo je-li byt ve stavu, který neodpovídá sdělení pronajímatele
 - pokud se nenastěhuje, pak i když má uzavřenou platnou nájemní smlouvu, tak není povinen platit nájemné po dobu, kdy tam překážka trvá
 - nastěhuje-li se, přestože by měl právo toto odmítnout, může „požadovat splnění smlouvy“
 - nezbavuje ho to však povinnosti platit nájemné, má však právo na slevu (§ 2245)
- kdy nájemce **nemůže odmítnout nastěhovat se** (§ 2244 odst. 2)
 - pokud nájemce stav bytu znal nebo si ho neprohlédl, i když k tomu byl vyzván
 - otázka je, zda by to nemělo být tak, že nájemce sám by měl chtít prohlídku bytu, neměl čekat na vyzvání – asi ano, § 4 a průměr rozumného člověka, pak je jasné, že nájemce má být aktivní a zajistit si svá práva

Nájemné (§ 2246, § 2251)

- podpůrné pravidlo pro výši (§ 2246 odst. 2), pokud si neujednají
 - § 2246/2: „**Neujednají-li strany výši nájemného, vznikne pronajímateli právo na nájemné v takové výši, jaká je v den uzavření smlouvy v místě obvyklá pro nový nájem obdobného bytu za obdobných smluvních podmínek.**“
- nájemce platí nájemné **předem** na každý měsíc nebo na jiné ujednané platební období, nejpozději do pátého dne příslušného platebního období (§ 2251 odst. 1) – dispozitivní pravidlo
- pronajímatel nesmí požadovat po nájemci jiná plnění než nájemné či náklady nebo zálohy na služby (§ 2251 odst. 2)

Služby zajišťované pronajímatelem (§ 2247)

- § 2247 dává jen obecný rámec, říká, jaké služby má pronajímatel zajišťovat
- zákon vychází z toho, že si to strany mají sjednat, pokud si to nesjednají, tak zajistí **obvyklé (nezbytné) služby**
 - vyvratitelnou domněnkou se stanoví, co to všechno je
 - dodání vody, odvoz odpadních vod, dodávka tepla, odvoz komunálního odpadu, zajištění televizního a rozhlasového vysílání (ne internetu), atd.
- na žádost nájemce mu pronajímatel umožní nahlédnout do vyúčtování nákladů na poskytnuté služby za minulý kalendářní rok

Zvyšování nájemného (§ 2248 - § 2249)

- § 2248: „**Strany si mohou ujednat každoroční zvyšování nájemného.**“
 - je to čistě na nich, co si ujednají, to mají, mohou si zvyšování i vyloučit
- smlouva mlčí => § 2249 – stanoví se předpoklady řádného návrhu na zvýšení nájemného
 - pronajímatel může **jednou za 12 měsíců písemně navrhnout** nájemci zvýšení nájemného a přitom **zvýšení nesmí být vyšší v součtu posledních 3 let než 20 %**
 - tzn. pokud jsem před rokem zvýšil o 10 %, před 2 lety o 5 % => zbývá mi jen 5%
 - zvýšené nájemné **nesmí překročit výši srovnatelného nájemného obvyklého v místě**

Kauce (§ 2254)

- pronajímatel může žádat peněžitou jistotu, že nájemce zaplatí nájemné a splní jiné povinnosti vyplývající z nájmu
 - **částka, která zajistí budoucí pohledávky vůči nájemci**
 - může činit **až 3-ti násobek měsíčního nájemného**
- osud kauce => peníze jsou generickou věcí – **vlastnické právo přechází na pronajímatele**

- v okamžiku skončení nájmu má nájemce vůči pronajímateli **pohledávku na vrácení kauce**
- **nájemce má právo na úroky** z jistoty od jejího poskytnutí alespoň **ve výši zákonné sazby**
 - § 1802 – úroky (zákonná sazba jsou obvyklé úroky požadované za úvěry, které poskytují banky v místě bydliště nebo sídle v době uzavření smlouvy)

Práva a povinnosti nájemce

- hlavní povinností nájemce je **platit za užívání bytu nájemné**
- právo i povinnost => **užívat byt řádně v souladu s nájemní smlouvou** (§ 2255 odst. 1)
 - běžná údržba, drobné opravy – už ale není žádný právní předpis, který by stanovil co je běžná údržba a běžné opravy (kdysi v zákoně stanoveno do určité výše a drobné opravy přesně vyjmenovány)
- nájemce může v bytě **i pracovat nebo podnikat** (§ 2255 odst. 2) – nesmí však způsobit značné zatížení pro dům či byt
 - **nesmí zejména působit imise** (např. hluk, zvýšené množství osob chodících do bytu)
 - pokud to bude v únosné míře, tak to nevylučuje, že se nájemce bude třeba podílet nějakou vyšší částkou na provozu výtahu nebo úklidu domu
- **dodržovat** po dobu nájmu **pravidla obvyklá** pro chování v domě a **rozumné pokyny pronajímatele** (§ 2256 odst. 2)
 - nejčastěji se tyto pokyny udělují pomocí **domovních řádů** (typicky jak se uzamyká dům, jak se suší prádlo, jak se využívají společné prostory atd.)
 - tyto pokyny **nejsou právně vynutitelné**, ale jejich opakované nedodržování **může vést k ukončení nájmu** (hrubé porušení povinností - § 2288/1 písm. a)
 - vynucování těchto pokynů nelze vynucovat ani smluvní pokutou, srážkami z kauce atd.

Práva a povinnosti pronajímatele

- hlavní povinností pronajímatele je **přenechat byt k užívání**
 - udržovat po celou dobu byt v náležitém pořádku
- **udržovat** po dobu nájmu **v domě náležitý pořádek** obvyklý podle místních poměrů (§ 2256 odst. 1)
- **udržovat** po dobu nájmu byt a dům **ve stavu způsobilém k užívání** (§ 2257)

Chov zvířete v bytě (§ 2258)

- výslovně se stanoví, že nájemce má **právo chovat v bytě zvíře, nepůsobí-li chov pronajímateli nebo ostatním obyvatelům domu obtíže nepřiměřené poměrům v domě**
 - pokud pronajmu svůj byt, je vymezen určitý prostor k soukromí a soukromí je vnímáno velmi široce
 - soukromí zahrnuje i právo chovat domácí zvířata
 - obtíže – hluk, zápach, ale také zvýšený strach ze zvířete (když např. uteče do společných prostor)
- každý případ je třeba posoudit **individuálně**

Úpravy a jiné změny bytu nebo domu (§ 2259 an.)

- při provádění úprav se **v daleko širší míře, než doposud bere v ochranu subjektivní právo nájemce obývat byt**
- vymezují se případy, kdy není třeba souhlasu nájemce s prováděním úprav bytu nebo domu (§ 2259)
- **dočasné vyklizení bytu po dobu provádění úprav** (§ 2260 – 2262)

Úprava bez souhlasu (§ 2259)

- v praxi se mohou se vyskytnout případy, kdy je nájemce povinen strpět úpravu bytu nebo domu, která mu logicky působí určité obtíže => **není vyžadován souhlas nájemce** (objektivně dané skutečnosti)
 - nařídí to **orgán veřejné moci** (např. stavební úřad)
 - **hrozí zvláště závažná újma** (např. bouřka poškodila střechu)
- **bez souhlasu** lze omezeně provádět i úpravy **z vůle pronajímatele**
 - nesmí to vést ke snížení hodnoty bydlení a nesmí znamenat větší nepohodlí pro nájemce
 - vyžaduje se až větší nepohodlí (každá úprava v podstatě určité nepohodlí nese)
 - typicky výměna oken (nepotřebuje souhlas, nesnižuje se hodnota bydlení a je to proveditelné bez většího nepohodlí)

Členové nájemcovy domácnosti (§ 2272)

- zákon řeší konflikt mezi zájmem pronajímatele na tom, aby byl jeho byt užíván řádně a zájmem nájemce na tom, aby mohl v bytě žít se svou rodinou, příbuznými a jinými osobami, které si zvolí
- **neurčí-li smlouva** jinak, může nájemce přijmout do bytu za člena své domácnosti **kohokoli**
 - je omezen pouze reálnými možnostmi bytu (jen takový počet osob, který je přiměřený velikosti bytu a nebrání tomu, aby osoby mohly v bytě žít v obvyklých, pohodlných a hygienických podmínkách)
- **při změně počtu** obyvatel bytu je třeba **vždy informovat** pronajímatele
 - ve lhůtě **2 měsíců**
 - zejména při zvyšování počtu (protože to může mít dopad např. na rozpočet služeb)
 - nemusí se oznamovat jména, data narození, státní příslušnost atd. - stačí pouze údaj o počtu
 - neoznámení je závažné porušení povinnosti – může vést až k ukončení nájmu
 - oznamuje se i snížení počtu nájemcovy domácnosti (§ 2273)
- **pronajímatel** si ve smlouvě může **vyhradit souhlas s přijetím nového člena** domácnosti

- souhlas by měl být písemný
- pokud není písemný, tak to v podstatě nic neznamená, písemný souhlas plní především důkazní roli – i ústní souhlas je platný (ale pak bude pronajímatel těžko prokazovat, že souhlas měl)
- souhlas působí spíše psychologicky
- **kdy není souhlas třeba** (i když si jej pronajímatel vyhradil)?:
 - osoba blízká
 - vyžaduje-li to nutná potřeba osoby či zvláštní situace – např. má v bytě bydlet pečovatel

Podnájem (§ 2274)

- problematika se rozpadá na 2 větve:
 - **bydlí-li nájemce v bytě sám**, může dát jinému **část svého bytu do podnájmu i bez souhlasu pronajímatele** (§ 2274)
 - tuto skutečnost musí pronajímatel oznámit
 - odkaz na přiměřené použití § 2272 (ve smlouvě si může pronajímatel také vyhradit souhlas)
 - **chce-li nájemce přenechat část bytu či celý byt** do užívání jinému, přičemž **sám v bytě nežije**, je zachována obdobná konstrukce dosavadní právní úpravě
 - musí být souhlas, porušení může vést až k ukončení nájemního vztahu výpovědí
- dá-li nájemce byt nebo jeho část do podnájmu v rozporu se zákonem, hrubě tím porušuje svoji povinnost, což může vést až k výpovědi z nájmu bytu

Následky smrti nájemce (§ 2279)

- **základní předpoklad** => nájem může přejít na člena nájemcovy domácnosti, který **ke dni smrti nájemce v bytě žil**, a **nemá vlastní byt**
- dvě skupiny osob, na které může nájem přejít:
 - **1. skupina:** nájemcův manžel, partner, sourozenec, dítě atd. – stačí, že ke dni smrti nájemce **v bytě žili a nemají vlastní byt**
 - **2. skupina:** ostatní, kteří nejsou blízkými příbuznými – musí splnit, že byli ke dni smrti nájemce **ve společné domácnosti, nemají vlastní byt a navíc s tím musí souhlasit pronajímatel**
- **omezení maximální doby**, na kterou nájem přechází, a to dobou **dvou let s výjimkou ve prospěch seniorů (70 let) a nezletilých (nedosáhl 18 let)**

Přechod nájmu na dědice (§ 2282 – § 2284)

- nové řešení pro případ, že není žádný člen nájemcovy domácnosti, na kterého by nájem přešel
 - nájem je majetkové právo a mělo by se dědit
 - stanoveno přednostní právo potomků na přechod nájmu (již se netýká pouze dětí, ale všech potomků)
 - pokud na ně nájem nepřejde = dědické právo
 - pronajímatel má právo na nájemné až do skončení nájmu – tzn. že i vůči dědicům má právo na nájemné
 - možnost dědiců ukončit nájem bez udání důvodu
- vylepšuje se postavení pronajímatele – bere se v úvahu, že dědická řízení jsou často dlouhá (někdy i více než rok) a bylo by pro pronajímatele obtížné, aby čekal, až se určí dědic – **právo do 6 měsíců od smrti nájemce byt vyklidit** (vyklizením nájem zaniká § 2284)
- obě strany mají právo vypovědět nájem bez udání důvodu
- nájemcem se může stát jako dědic i stát (§ 1634)

Skončení nájmu bytu

Konkludentní prodloužení nájmu

- **speciální ustanovení k § 2230** (§ 2230 se tedy nepoužije)
- pravidlo se uplatní nejen v případě, kdy **nájem končí uplynutím doby**, ale i v situacích, kdy **nájem končí výpovědí a uplynutím výpovědní doby**
- když **nájemce pokračuje v užívání bytu po dobu alespoň tří měsíců po dni, kdy měl nájem bytu skončit**, a pronajímatel nevyzve v této době nájemce, aby byt opustil

Výpověď nájmu – písemná forma + musí dojít 2. straně

Výpověď nájmu na dobu určitou (§ 2287)

- nájemce dává najevo, že závazek po celou dohodnutou dobu vydrží
 - nájem na dobu určitou – **celou dobu musí v nájmu být** (chrání se pronajímatel)
- nic nebrání stranám, aby si ujednaly, že nájemce může nájem vypovědět kdykoli
- **důvody (kdy nájemce může odejít)** - *clausula rebus sic stantibus* – **změna okolností**:
 - např. nájemce se ožení, bude mít potomka, byt se stane malým
 - např. nájemce získá práci v jiném městě a dojíždění nepřichází v úvahu
- pronajímatel může žalovat na určení, že výpověď je neplatná
- X u nájmu na dobu neurčitou může nájemce vypovědět kdykoliv

Výpověď nájmu pronajímatelem (§ 2288)

- nadále platí, že pronajímatel může nájem bytu (ať na dobu určitou či neurčitou) vypovědět **pouze ze zákonem stanovených důvodů** (§ 2288)
 - pokud si ve smlouvě ujednají něco jiného, nemá to žádnou relevanci
- taxativní výčet důvodů – lze rozdělit do 2 skupin:
 - první skupina důvodů zahrnuje především **důvody vznikající ve sféře nájemce** (§ 2288 odst. 1)
 - tyto důvody může pronajímatel použít jak u nájmu na dobu určitou, tak na dobu neurčitou
 - druhou skupinu tvoří důvody, které mají svůj **původ na straně pronajímatele** (§ 2288 odst. 2)
 - „potřeba pronajímatele“
 - tyto důvody může pronajímatel použít pouze u nájmu na dobu určitou
- **výpovědní doba – 3 měsíce**
- **důvod výpovědi** – nutno uvést ve výpovědi (§ 2288 odst. 3)
 - důvod uvést tak, aby byl přezkoumatelný během následného soudního přezkumu
 - důvody: hrubé porušení povinnosti vyplývající z nájmu, odsouzení nájemce pro úmyslný TČ apod.

Hrubé porušení povinnosti vyplývající z nájmu

- lze vyjít ze současné judikatury
 - např. stavební úpravy bez předchozího souhlasu pronajímatele, které byt podstatně mění; hromadění odpadků v bytě
- hrubé porušení je menší intenzity než porušení zvláště závažným způsobem (§ 2291 odst. 1)
- nájemce odpovídá i za činnost osob, které s ním sdílejí byt
- vždy záleží na konkrétním posouzení

Jak je to s neplacením nájemného?

- doposud bylo hrubým porušením povinnosti
- nově se o neplacení nájemného jako **výpovědním důvodem** zmiňuje § 2291 odst. 2
 - **mimořádná výpověď**, tzn. bez výpovědní doby
 - pokud **nájemce nezaplatí nájemné za dobu alespoň 3 měsíců**, může přistoupit k této mimořádné výpovědi (velmi silný sankční charakter)
- není vyloučeno, že lehčí prohřešek při neplacení nájemného a nákladů za služby bude kvalifikován jako hrubé porušení povinnosti vyplývající z nájmu s následkem výpovědi s tříměsíční výpovědní dobou [§ 2288 odst. 1 písm. a)]
- k výpovědi pro neplacení nájemného však lze přistoupit jen v tom případě, není-li o výši nájemného spor

Odsouzení nájemce pro úmyslný TČ

- § 2288 odst. 1 písm. b) => 2 skutkové podstaty
- 1. odsouzení za **úmyslný trestný čin spáchaný na**
 - **a) pronajímateli**
 - **b) členu jeho domácnosti**
 - **c) osobě, která bydlí v domě, kde je nájemcův byt**
 - zvláštnost - chybí osoby blízké pronajímateli
 - chráněným objektem je život, zdraví nebo svoboda vyjmenovaných osob
- 2. odsouzení za **úmyslný trestný čin spáchaný**
 - **proti cizímu majetku, který se nachází v domě, kde je nájemcův byt**
 - chráněným objektem je majetek, který se v domě nachází
 - je jedno, komu majetek patří (nájemci, pronajímateli ...), důležité je, že se nachází v domě, kde je nájemcův byt
- např. krádež, zpronevěra, neoprávněné užívání cizí věci, lichva, poškození cizí věci

Jiný obdobně závažný důvod

- pod tento důvod lze podřadit některé dosavadní důvody, které jsou zrušené
 - např. situace, kdy nájemce nebude byt dlouhodobě užívat a z toho důvodu bude na bytu docházet k újmám – např. v důsledku nevytápění popraská zdivo

Potřeba pronajímatele při rozvodu

- nutné pro řešení bydlení mezi manžely v době rozvodového řízení nebo již po rozvodu
- nezbytnou podmínkou je, že již byl podán návrh na rozvod manželství (nebo již bylo manželství rozvedeno)
- rodinná domácnost byla vedena v jiném bytě/domě
- lze analogicky použít i na registrované partnery? - ANO, podle společného § 3020

Potřeba pronajímatele pro příbuzného

- pronajímatel potřebuje byt **pro taxativně uvedené osoby** (pro které pronajímatel byt potřebuje)
 - pro: svého příbuzného, příbuzného manžela – v přímé linii nebo ve vedlejší linii v 2. stupni
 - další podmínkou je, že osoba musí mít **bytovou potřebu** (nemá zajištěné bydlení jinde nebo bydlí v bytě o menší podlahové ploše, v hůře vybaveném bytě nebo bytě vzdálenějším od práce)

- pomocí tohoto výpovědního důvodu nemůže vylepšit své bytové podmínky sám pronajímatel, tomu totiž tento důvod nesvědčí (doposud platil opak)

Přezkum výpovědi soudem (§ 2290)

- nájemce má právo podat návrh soudu, aby přezkoumal, zda je výpověď oprávněná, do dvou měsíců ode dne, kdy mu výpověď došla
- **soud** v řízení **přezkoumává pouze oprávněnost** výpovědi (naplnění výpovědního důvodu)
 - nedívá se na všechny důvody, které by mohly vést k neplatnosti (např. zda byla dodržena forma)
 - všechny tyto jiné skutečnosti, které by vedly k neplatnosti, může nájemce uplatnit i později (ne jen ve lhůtě 2 měsíců)

Obecně k mimořádné výpovědi (§ 2291)

- porušení povinnosti nájemce **zvláště závažným způsobem**
- nutná předchozí výzva a poskytnutí přiměřené doby k nápravě
- nutno ve výpovědi skutkově vymezit, v čem pronajímatel spatřuje porušení
- chybí-li předchozí výzva nebo není uveden důvod => k mimořádné výpovědi se nepřihlíží

Důvody mimořádné výpovědi (§ 2291)

- předně – vždy musí být naplněno, že jde o porušení zvláště závažným způsobem
- neplacení nájemného nebo nákladů za služby
- poškozování bytu či domu závažným nebo nenapravitelným způsobem
- způsobení jinak závažné škody nebo obtíže pronajímateli nebo osobám, které v domě bydlí
- neoprávněné užívání bytu jiným způsobem nebo k jinému účelu

NÁJEM PROSTOR SLOUŽÍCÍCH K PODNIKÁNÍ

- nevztahuje se na všechny nebytové prostory
 - jen ty, kde je účelem nájmu podnikání
- subsidiárně se použije regulace obecného nájmu (§ 2302 odst. 2)

Právo vývěsního štítu

- nájemce má právo opatřit pronajatý prostor v přiměřeném rozsahu štíty, návštěvními a podobnými znameními (§ 2305)
 - něco jiného než označení provozovny (to upravuje živnostenský zákon)
- při skončení nájmu uvede vše nájemce do původního stavu

Skončení nájmu na dobu určitou (§ 2308, § 2309)

- **vedeny důvody** pro výpověď nájmu na dobu určitou
 - nájemce i pronajímatel jsou při výpovědi vázáni důvody uvedenými v zákoně
 - tyto důvody však **lze sjednat jinak**, pokud si je nesjednají, tak je nájem na dobu určitou těžší vypovědět
- ve výpovědi musí být uveden důvod, jinak je neplatná (§ 2310)
- ustanovení o skončení nájmu bytu na dobu určitou se použijí obdobně (§ 2311)
- X nájem na dobu neurčitou – kterákoli strana může nájem kdykoli ukončit bez udání důvodu (6měsíční výpovědní doba, z vážného důvodu 3měsíční)

Převod nájmu v souvislosti s převodem podnikatelské činnosti

- souhlas pronajímatele (souhlas i smlouva o převodu nájmu písemně)

Námítky vůči výpovědi

- § 2314 – **kogentní ustanovení!**
- nový institut – **nový proces obrany vůči výpovědi** (§ 2314) – postup, jak se mají strany chovat, pokud dochází ke skončení nájmu výpovědí:
 - námítky proti výpovědi do 1 měsíce od doručení (písemná forma)
 - pokud nepodá námítky, ztrácí právo žádat soud o přezkum výpovědi
- nedojde-li ke smíru (vzetí výpovědi zpět) do 1 měsíce od doručení námitek
- námítky – nedojde ke zpětvzetí výpovědi → právo žádat soud o přezkum oprávněnosti výpovědi

Náhrada za převzetí zákaznické základny

- např. situace, kdy si malý živnostník (řezník, pekař, květinář) najme prostor, podniká tam a vybuduje si klientelu, poté dojde k ukončení nájemního vztahu (výpovědi ze strany pronajímatele) a dojde k převzetí zákaznické základny, nový nájemce nebo sám pronajímatel pokračuje v tom samém a má užitek z toho, že zákazníci jsou už naučeni tam chodit
 - ve chvíli, kdy k tomu dojde, můžu jako bývalý nájemce **žádat náhradu** za to, že přišel o zákazníky
- předpoklady (§ 2315) – výpověď ze strany pronajímatele (ale nesmí to být pro hrubé porušení povinností nájemce!)
- právo na náhradu za výhodu pronajímatele, nebo nového nájemce

18. Výprosa, výpůjčka, zápůjčka, úvěr

VÝPROSA (prekarium)

- § 2189: „**Přenechá-li půjčitel někomu bezplatně věc k užívání, aniž se ujedná doba, po kterou se má věc užívat, ani účel, ke kterému se má věc užívat, vzniká výprosa.**“
- znaky – **bezplatnost, dočasnost, není ujednáno účel užívání**
 - přenechání věci někomu jinému bezplatně, není sjednáno účel užívání a ani doba, na kterou by výprosa měla být sjednána a po kterou by výprosník mohl věc užívat
- předmět – věc movitá i nemovitá
 - nemovitost – např. souseda necháme parkovat na našem pozemku, aniž bychom se dohodli, tolerujeme mu to, můžeme mu to kdykoli zakázat
- půjčitel může věc libovolně požadovat kdykoliv zpět (§ 2190 odst. 1)
 - neslibuje ponechat věc po nějakou dobu, ale přenechává věc s výhradou odvolání, resp. užívání je povoleno do odvolání
 - vztah trvá do té doby, než si půjčitel (ten kdo dal věc do užívání) o věc řekne zpět
- výprosník je omezen v právu věc libovolně vrátit (§ 2190 odst. 2)
 - nesmí tak učinit v době, kdy by tím způsobil půjčiteli obtíže

VÝPŮJČKA

- § 2193: „**Smlouvou o výpůjčce půjčitel přenechává vypůjčitelu nezužitelnou věc a zavazuje se mu umožnit její bezplatné dočasné užívání.**“
- znaky – **bezplatnost, dočasnost, daný účel** (účel může omezovat dobu)
 - nebyl-li účel ujednáno => přiměřený povaze věci (§ 2194)
 - je-li sjednáno výlučný účel, tak platí § 2196 o tom, jak má vypůjčitel jednat
 - **čas musí být stanoven – doba určitá nebo neurčitá - ten kdo věc půjčil, ji nemůže žádat kdykoliv zpět**
 - x oproti výprose
 - čas není ujednáno – subsidiární pravidlo § 2196 (vypůjčitel začne užívat věc bez zbytečného odkladu a po splnění účelu ji bez zbytečného odkladu vrátí)
 - obvyklé náklady s užíváním věci nese vypůjčitel (§ 2199)
- předmět – nezužitelná věc movitá i nemovitá
- základní P a P stran
 - půjčitel přenechá věc vypůjčitelu ve stavu způsobilém užívání (způsobilost ve vztahu ke sjednanému účelu)
 - zatají-li vadu a ta způsobí škodu je povinen k náhradě
 - poučení vypůjčitele, jak věc užívat
 - vypůjčitel musí užívat věc řádně, chránit před škodou, jinak nahradit škodu
 - právo předčasně vrátit věc – § 2197
 - a půjčitel nemá právo žádat předčasné vrácení, ledaže dojde ke změně okolností nebo vypůjčitel použije věc v rozporu se smlouvou
 - právo žádat předčasné vrácení věci (§ 2198) – obecně nemá
 - ledaže, vypůjčitel užívá věc v rozporu se smlouvou
 - **změna okolností** – nevyhnutelnost, nepředvídatelnost + **musí být ujednáno**
 - obvyklé náklady spojené s užíváním věci nese vypůjčitel ze svého
 - mimořádné náklady
 - předá věc půjčitelu → půjčitel nechce nebo nemůže tyto náklady vynaložit → vynaloží je sám vypůjčitel (náhrada nákladů jako nepřikázaný jednatel = účelně vynaložené)
- uplatnění práv z výpůjčky – krátká lhůta = 3 měsíce od vrácení věci

ZÁPŮJČKA (OZ 1964 „půjčka“)

- „**Přenechá-li zápůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.**“
 - **smlouva reálná** (přenechá-li) – nehovoří se o povinnost přenechat věc, ale přenecháním věci je uzavřena smlouva o zápůjčce (smlouva vznikne až přenecháním věci)
 - **2 strany = zápůjčitel a vydlužitel**
 - **zastupitelná věc** – věc, která je určena druhem, množstvím, jakostí
 - vydlužitel není zavázán vrátit stejnou věc (identickou), ale věc stejného druhu
 - předmětem smlouvy může být jakákoliv druhově určená věc
 - X úvěr – pouze peněžní prostředky
 - **úplatnost není stanovena** - smlouva může být jak úplatná tak bezúplatná
 - sjednání úplaty: vrácení s úrokem, většího množství, lepší kvality
 - X výpůjčka bezúplatná, X úvěr vždy úplatný

- o dochází k nabytí (přechodu) vlastnického práva - § 1099 an.
 - k přenechané věci **získává vydržitel vlastnické právo** (X výpůjčka, nájem – povinnost vrátit tutéž věc a vlastnické právo zůstává pronajímateli)
 - v okamžiku individualizace předmětu
- o **„podle libosti“** – ale i zápůjčka může být účelově omezená

Splatnost dluhu (§ 2393)

- splatnost - dispozitivně
 - o 1. **smlouva** určí, kdy má být zápůjčka vrácena
 - o 2. splatnost závislá na **vypovězení smlouvy**, není-li o vypovědi ujednáno nic jiného, je **vypovědní doba šest týdnů**
- **splatnost ve prospěch vydlužitele**
 - o nejsou-li ujednány úroky, může vydlužitel zápůjčku splatit i bez vypovědi
 - o vydlužitel může plnit i předtím, než se dluh stane splatným

Odstoupení od smlouvy (§ 2394)

- plnění ve splátkách = prodlení s více než dvěma splátkami nebo jednou splátkou po dobu delší tři měsíce
 - o + jiné sjednané důvody odstoupení od smlouvy
- obecná úprava prodlení dlužníka (§ 1968) – požívá se pro jednorázové plnění (pro plnění ve splátkách tu je § 2394)

ÚVĚR

- § 2395: „Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.“
- obsah = povinnost **poskytnout peněžních prostředků** do určité částky na žádost x **vrácení** poskytnutých peněžních prostředků a **zaplacení úroku**
 - o **konsensuální smlouva** (smlouva vzniká už při vzniku povinnosti poskytnout peněžité prostředky)
 - o **předmět = peníze** (pouze!)
 - o smlouva pojmově **úplatná**
 - úplatou jsou **úroky** (ale i jiné – různé poplatky atd.)
 - o **2 strany = úvěrující x úvěrovaný**
 - každá ze stran má postavení věřitele i dlužníka
- nevyplývají žádné požadavky o formě
 - o **ne musí být písemná forma** X spotřebitelský úvěr (ne forma jako náležitost - § 6 zákona o spotřebitelském úvěru → s nenaplněním zákon nespojuje neplatnost, požadavek písemné formy spíše jako ochrana spotřebitele a transparentnost – nenaplněním vzniká určitá sankce v podobě úročení diskontní sazbou)
- úroky
 - o strany si **sjednají** (fixní částka, úroková sazba atd.)
 - o nesjednají → § 1802 (úroky stanoví prováděcí předpis, ten ale zatím není) → § 1792 – **obvyklá úplata**
- splatnost (§ 2399)
 - o smlouva nemusí obsahovat nic o splatnosti, použije se §2399 – **splatnost ve prospěch úvěrovaného**
 - v dohodnuté době jinak v době **do 1 měsíce** kdy byl oprávněným požádán
 - možnost předčasného plnění (+ úroky pouze do doby plnění) X spotřebitelské úvěry (tam je to kogentní)
- smlouva nemusí obsahovat účel úvěru (§2400)
 - o pokud je však úvěr poskytnut jako účelový, tak je tam možnost odstoupit od smlouvy pokud účel není naplněn
- třídění úvěrů
 - o podle poskytovatele – bankovní a nebankovní
 - o podle dlužníka – podnikatelské a nepodnikatelské
 - o podle účelu – jestli je omezeno použití prostředků nebo ne
 - o podle splatnosti – krátkodobé (do 1 roku), střednědobé (do 5 let), dlouhodobé (delší)
 - o úvěry zajištěné (hypoteční, lombardní) – př. zajištěním na nemovitosti, ...
 - o zvláštní druhy úvěrů – kontokorentní, negociační, akceptační, bankovní záruka ...
- závislá smlouva (§ 1727) – **závislost musí být sjednána**
 - o např. vezmu si úvěr na auto, koupím si auto – žádná závislost zde není, ale zde sjednat závislost – např. že pokud odstoupím od kupní smlouvy na auto, zaniká úvěrová smlouva a prostředky se musí ihned vrátit

Poskytnutí úvěru

- 1. fáze = poskytnutí úvěru
 - o **věřitel = úvěrovaný, dlužník = úvěrující**
 - o **poskytnutí prostředků na žádost** – ve lhůtě stanovené ve smlouvě, jinak po dobu trvání závazku
- 2. fáze = vrácení prostředků (§ 2399)
 - o doba sjednaná ve smlouvě, jinak měsíc po výzvě
 - o doba splatnosti ve prospěch dlužníka (úroky od poskytnutí do vrácení X spotřebitelský úvěr)

19. Závazky k náhradě škody a jiné újmy, pojem deliktu a odpovědnosti, typy závazků k náhradě škody nebo jiné újmy, prevence

Systém závazků ze zákona

- závazky z deliktů
 - o Náhrada majetkové a nemajetkové újmy (§ 2894 – 9971) – poškození jiného
 - o Zneužití a omezení soutěže (§ 2972 – 2990)
- závazky z jiných právních důvodů
 - o Nepříkázané jednatelství (§ 3006 – 3011) – vědomé jednání ve prospěch jiného
 - o Bezdůvodné obohacení (§ 2991 – 3005) – nevědomé obohacení na úkor jiného
 - o Upotřebením věci k prospěchu jiného (§ 2013 – 3014) – *versio in rem*

Systematika právní úpravy NŠ

- 3 oddíly:
 - o základní ustanovení (základní východiska, prevence, limitace)
 - o povinnost nahradit škodu (obecná a zvláštní ustanovení)
 - o způsob a rozsah NŠ (obecná ustanovení, náhrada při újme na přirozených právech člověka, zvláštní ustanovení)

Výchozí zásady NŠ a jiné újmy

- každý si zásadně **nese újmy, které utrpí, sám** (casus sentidominus = náhodu pocítuje vlastník)
- **výjimka**: 2 legitimační důvody
 - o 1. jiná osoba škodu **zaviněně** způsobila
 - někdo škodu způsobil zaviněným protiprávním jednáním – dostatečný argument proto, aby škodu nahradil ten, kdo ji způsobil = subjektivní odpovědnost
 - o 2. škoda vznikla v důsledku činností jiného, která byla **mimořádně nebezpečná** (odpovědnost za zvýšení rizika)
 - bez ohledu na zavinění = objektivní odpovědnost

Základní zásady

- 1. Východiskem je **subjektivní odpovědnost** (ta byla i v OZ)
 - o § 2895: „Škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění pouze v případech stanovených zvlášť zákonem.“
 - jakým způsobem zákon stanoví, že má být nahrazena škoda bez ohledu na zavinění? – zákon to nestanoví tak, že napíše, že v tomto případě se vyžaduje zavinění, ale stanoví to tím způsobem, že zakotví tzv. **liberační důvody**, popíše objektivní důvody, které nespočívají v zavinění a které dovolí, aby se škůdce zprostil povinnosti nahradit škodu, liberační důvody tedy mají objektivní povahu
- 2. **Odlíšení deliktní odpovědnosti a smluvní odpovědnosti**
 - o pojem deliktu je v soukromém právu používán ve 2 významech:
 - 1) širší význam = případ porušení soukromoprávní povinnosti, obecně porušení právní povinnosti
 - v tomto smyslu je obsažen v Hlavě III.
 - 2) užší význam
 - smluvní odpovědnost je odpovědnost za porušení smluvní povinnosti a mimozávazková (mimosmluvní) odpovědnost je deliktní odpovědnost
- 3. **Rozšíření náhrady nemajetkové újmy**
 - o např. narušení dovolené, náhrada ceny zvláštní oblíbenosti

Subjektivní odpovědnost – předpoklady

- **nahraditelná újma**, zejména škoda (viz dále)
- **jednání škůdce**
 - o konání
 - jakékoliv aktivní jednání, které je v příčinné souvislosti se vznikem škody
 - o opomenutí
 - nejde o nečinnost, nýbrž o opomenutí určitého jednání, ke kterému byl příslušný subjekt povinen
 - opomenutí je právně relevantní tehdy, když byla povinnost jednat a tato povinnost jednat byla opomenuta
 - povinnost jednat ve prospěch jiného vyplývá ze zákona, ze smlouvy a zejména §2901 (**nepravý omisivní delikt - samaritánský princip**)
 - „§ 2901: Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo **vytvořil nebezpečnou situaci** (např. založení požáru, opilec na křižovatce kterého tam dovedu atd.) nebo **kdo nad ní má kontrolu**, anebo **odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami** (např. rodiče a děti, učitelka na základní škole atd.). Stejnou povinnost má ten, **kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.**“
 - stejnou povinnost zakročit na ochranu jiného má ten, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit
 - nechrání se pouze život a zdraví jako v TP, ale jakákoliv hrozící újma v občanském právu
 - předpoklady:
 - o snadno odvrátit újmu podle svých možností a schopností
 - ví nebo musí vědět, že újma zjevně převyšuje to, co je třeba k zákroku vynaložit

- příčtení jednání třetí osoby
 - odpovědnost za pomocníka při plnění dluhu § 1935
 - odpovědnost za pomocníka při výkonu činnosti § 2914
- **zásadně příčinná souvislost**
 - výjimky, kdy nemusí být - § 2915 – alternativní kauzalita (např. 2 myslivci vystřelí a zastřelí člověka, ale neví se, či brok ho zabil – oba budou odpovídat společně a nerozdílně)
- **protiprávnost**
 - rozpor s právní normou v rámci právního řádu
- **zavinění**
- **exkulpace** (vyvinění – prokáže, že vznik škody nezavinil) x **liberace** (ze zákonem stanovených důvodů)

Objektivní odpovědnost

- **nevykazuje všechny znaky**, které charakterizují subjektivní odpovědnost
 - **nevyžaduje se zavinění**
 - minimální podmínka je **vznik újmy**
- = **realizace dovoleného rizika**
- objektivní odpovědnost není obecná, ale lze ji vyvozovat **pouze v případech stanovených zákonem**
- druhy objektivní odpovědnosti za škodu:
 - **s možností liberace** – osoba neodpovídá, prokáže – li splnění některého ze zákonných liberačních důvodů (např. že nemohla škodlivému následku, který vznikl nezavinila, zabránit ani s vynaložením veškerého úsilí)
 - **absolutní** – bez možnosti liberace (např. nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup)

Deliktní právo

- funkce deliktního práva:
 - **reparační**
 - náhrada újmy
 - **preventivní**
 - prevence aby nikomu škoda nebyla působena, protože ví, že jí bude muset nahradit
 - **sankční** (*punitive damages*)
 - náhrada škody má mít výrazně vyšší preventivní funkci, když vznikne nějaká malá újma, tak náhrada působí málo motivačně ve vztahu k tomu, kdo ji způsobil a proto je dána velmi velká sankce, aby to již neudělal
 - v ČR přes veřejné právo
 - zejména anglosaský právní řád – vysouzení obrovských částek na McDonald's atd.
 - u nás deliktní právo nemá sankční funkci, pouze vyrovná nespravedlnost
 - výjimku může představovat: § 3004/2 – bezdůvodné obohacení

Jednotlivé předpoklady subjektivní odpovědnosti:

I. Újma

- = ztráta, kterou někdo utrpí na statku chráněném právem
 - tedy taková ztráta, kterou právo uzná za hodnou nápravy
- újma může být:
 - na osobě (např. zlomená ruka)
 - na právech (např. snížená důstojnost)
 - na majetku (např. poškození automobilu)
- újma se dělí:
 - **škoda**
 - újma na majetku, kterou lze vyjádřit v penězích
 - nahrazuje se vždy
 - **nemajetková újma**
 - takové příkoří, které se projevuje v jiné než majetkové sféře poškozeného
 - nelze objektivně finančně kvantifikovat, nelze ji změřit nebo zvážit
 - nahrazuje se v případech stanovených zákonem, nebo když si to strany ujednají

Škoda

- = újma, kterou poškozený utrpí na svém majetku, penězi ocenitelných majetkových právech
- **škoda = újma na jmění**
 - jmění = aktiva i pasiva!
 - újma je i nevyšení pasiv nebo nesnížení pasiv, ačkoli by k tomu došlo
- **dvě složky škody:**
 - skutečná škoda = *damnum emergens*
 - snížení majetku poškozeného
 - to o co se snížila aktiva nebo zvýšila pasiva
 - ušlý zisk = *lacrum cessans*
 - nezvýšil se majetek poškozeného tak, jak by se zvýšil, kdyby nedošlo k zásahu škůdce
 - ta částka, o kterou by se snížila aktiva nebo zvýšila pasiva
- škoda na majetku se nahrazuje:
 - primárně uvedením do předešlého stavu (= restitutio in integrum)

- o není – li to možné, tak v penězích (= restitutio in re)to

Nemajetková újma

- = jakákoliv jiná újma nespočívající v majetku, jakýkoliv protiprávní zásah do jiných než majetkových práv
 - např. újma na osobnosti, ztráta radosti z dovolené
- náhrada nemajetkové újmy se poskytuje formou tzv. zadostiučinění (satisfakce)
 - o má být zvoleno takové řešení, která má potenciál způsobenou újmu dostatečně účinně odčinit, jestliže takové zadostiučinění není možné zvolit, má být poskytnuto v penězích
 - při určování způsobu a výše zadostiučinění musí být brán zřetel i na další okolnosti, např. zda byla újma způsobena použitím lsti či pohrůžky, zda byly účinky újmy násobeny uváděním ve veřejnou známost, zda byl poškozený diskriminován z důvodu svého pohlaví, etnického původu apod. => v těchto případech musí být výše zadostiučinění úměrně zvýšena
 - náhradu nemajetkové újmy mohou za určitých okolností požadovat nejenom přímo dotčené osoby, ale i osoby, které újmu důvodně pociťují jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit
- **náhrada nemajetkové újmy (§ 2894 odst. 2):**
 - o **je to ujednáno**
 - o **stanoví tak zákon**
 - zásah do přirozených práv člověka
 - poškození věci ze svévole nebo škodolibosti -> zaplacení ceny zvláštní obliby
 - škodolibě jedná ten, kdo má ze způsobené újmy radost, komu působí potěšení, že někdo jiný utrpěl újmu
 - náhrada nemajetkové újmy náleží též tomu, kdo způsobenou újmu důvodně vnímá jako osobní neštěstí.
 - o => **neexistuje obecná povinnost k náhradě nemajetkové újmy na rozdíl od náhrady škody**

Škoda způsobená několika osobami

- je jedno, z jakého důvodu odpovídají (jeden může dle § 2913, subjektivně, druhý dle § 2910, objektivně atd.)
- zásada § 2915/1: **zásadně společně a nerozdílně (solidarita)**
 - o soud však může rozhodnout, že budou odpovídat dle své dílčí účasti na škodě
- výjimka: dílčí závazky (§ 2915/2)
 - o jsou-li důvody zvláštního zřetele hodné, může soud rozhodnout, že škůdce nahradí škodu podle své účasti na škodlivém následku
 - o poškozený bude muset prokázat podíly škůdců na vzniku škody
- **vnitřní vztah mezi škůdci: zásadně podle míry účasti (§ 2916)**
 - o kdo je povinen k NŠ solidárně s jinými, vypořádá se s nimi podle účasti na škodě (nelze stanovit – podíly stejné)
- **škoda způsobená jinou osobou (§ 2917)**
 - o speciální vůči §2916 – odpovídá více subjektů, ale škoda byla způsobena jen některým z nich
 - o **postih (regres)** – např. půjčím kamarádovi auto a ten způsobí škodu, on odpovídá subjektivně dle § 2910, provozovatel auta objektivně dle § 2927, provozovatel má právo na regres vůči řidiči dle § 2917

II. Jednání škůdce

- 1. konání
- 2. opomenutí
- 3. přičtení jednání třetí osoby
 - **odpovědnost za pomocníka při výkonu činnosti (§ 2914)**
 - odpovědnost za nesamostatného pomocníka (zaměstnance) – náhrada škody, **jako by ji způsobil sám**
 - odpovědnost za samostatného pomocníka – nepečlivý výběr = ruší za splnění jeho povinnosti (**culpa in eligendo**)
 - **odpovědnost dlužníka za pomocníka při plnění dluhu (§ 1935)**
 - dlužník odpovídá, jako by plnil sám (dlužníkovi se přičítá jednání pomocníka)
 - škoda musí být způsobena samotnou realizací plnění nebo v přímé souvislosti s plněním
 - pomocník může odpovídat – výjimka, kdy nebude – zaměstnanec odpovídá pouze ve vztahu k zaměstnavateli, ne k 3. osobám

III. Zavinění

- **subjektivní kritérium** (x protiprávnost objektivní kritérium)
- zavinění je subjektivní **psychický stav jednajícího k následku** jeho jednání, resp. subjektivní psychický vztah osoby k předpokládaným nebo možným následkům či protiprávnosti jejího jednání, kterým je někomu způsobena újma
- zavinění se vyskytuje ve formě úmyslu a nedbalosti
 - o **úmysl**
 - pro NŠ postačuje nedbalost, ale např. u promlčení (§ 2909): úmyslná škoda = promlčecí lhůta 15 let
 - o **nedbalost** = nedbale jedná ten, pro kterého bylo s rozumnou mírou pravděpodobnosti předvídatelné, že z jeho jednání vznikne škoda, a on přesto jednal
 - = **zanedbání nezbytné potřebné opatrnosti a pečlivosti**
- při způsobení škody porušením zákonné povinnosti presumuje zavinění ve stádiu nevědomé nedbalosti
- ten, kdo je označen za škůdce, má možnost **exkulpace** (vyvinění – prokáže, že vznik škody nezavinil) či **liberace** (ze zákonem stanovených důvodů)

Presumpce zavinění

- § 2911: „Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.“
 - o má se za to = vyvratitelná domněnka
 - o zavinění se presumuje, a to jen nedbalost
- relevantní je rozlišování hrubé a lehké nedbalosti
 - o **hrubá nedbalost** (culpa lata)
 - nezvyklé a nápadné zanedbání povinné pečlivosti a podle okolností se dovozuje domněnka zlého úmyslu (např. § 2898, § 4/2)
 - o **lehká nedbalost** (culpa levisima)
 - běžně opatrnému člověku se může někdy stát (občas se přihodí i jinak velmi pečlivému člověku)
- v soukromém právu stačí jakákoliv nedbalost a někde je potřeba hrubá nedbalost

Způsobilost k zavinění

- **deliktní způsobilost (způsobilost k zavinění)**= způsobilost vlastními zaviněnými protiprávními úkony založit svou odpovědnost za delikty
 - o způsobilost být odpovědný za své vlastní jednání
- 2 složky
 - o **1. rozumová (intelektuální) složka** – jsem schopen předvídat, že z mého jednání může vzniknout škoda
 - o **2. volní složka** – jsem schopen své jednání ovládnout
- deliktní nezpůsobilost - § 2920: „Deliktně nezpůsobilí jsou ti, kteří nedokáží posoudit následky svého jednání a ovládnout své jednání.“
 - o není explicitně upravena, ale implicitně v §2920
- posuzuje se subjektivně
- deliktní nezpůsobilost tak **nevylučuje protiprávnost**, nýbrž zavinění

Spoluzavinění poškozeného (lépe spoluúčast poškozeného) - § 2918

- „Vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, **povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží**. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.“
- u poškozeného sledujeme, jestli by u něj byly **splněny podmínky** pro náhradu škody (1 výjimka - poškodí jeho vlastní majetek – chyběla by protiprávnost)
 - o pokud je zavinění poškozeného minimální, tak se k tomu nepřihlíží
 - de minimis non curat praetor = „maličkostmi se prétor nezabývá“
 - x u škůdce neplatí – pokud není žádné spoluzavinění poškozeného, tak škůdce platí náhradu celou
- srov. § 2903/1
 - o „I ten komu škoda hrozí, se má postarat ve vlastním zájmu o to, aby škoda nevznikla a pokud to neudělá, tak nemůže požadovat náhradu škody po škůdci v tom rozsahu, ve kterém jí mohl zabránit“
 - není povinen zakročit, ale pak nemůže požadovat náhradu škody po škůdci v tom rozsahu, ve kterém jí mohl zabránit
- dále:
 - o varování před nebezpečím: § 2896
 - pokud neučiní ochranná opatření, tak nemůže škodu požadovat
 - o význam oznamovací povinnosti: § 2902
 - poškozený nemá právo na NŠ, které mohl po oznámení zabránit

IV. Příčinná souvislost (kauzální nexus)

- objektivní, kauzální vztah mezi příčinou a následkem, přičemž tento vztah je dán tím, že bez určité příčiny by určitý následek nenastal, nebo by nenastal takovým způsobem, jakým nastal
- **příčinná souvislost musí být dána mezi škodou a jednáním**
 - o jednání je určitá událost, která se stala ve světě bytí

V. Protiprávnost

- **rozpor s právním řádem jako celkem**
- protiprávnost je dána, **ledaže existují okolnosti vylučující protiprávnost** (nutná obrana, krajní nouze, svépomoc, výkon práva nebo plnění povinnosti)

Typy deliktních závazků

- **porušení absolutního práva (§ 2910 v. první)**
 - o např. osobnostní, vlastnické, věcná, práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti
- **porušení ochranné normy (§ 2910 v. druhá)**
- **porušení smluvní odpovědnosti (§ 2913)**
- **úmyslné způsobení škody jednáním v rozporu s dobrými mravy (§ 2909)**
- zvláštní skutkové podstaty NŠ:
 - o **1. škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (§2920-2922 NOZ)**

- 2. škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi (§2923 NOZ)
- 3. škoda z provozní činnosti (§2924 NOZ)
- 4. škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným (§2925 NOZ)
- 5. škoda na nemovité věci (§2926 NOZ)
- 6. škoda z provozu dopravních prostředků (§2927-1932 NOZ)
- 7. škoda způsobená zvířetem (§1933-1935 NOZ)
- 8. škoda způsobená věcí (§1936-1938 NOZ)
- 9. škoda způsobená vadou výrobku (§2939-2943 NOZ)
- 10. škoda na převzaté věci (§2944 NOZ)
- 11. škoda na odložené věci (§2945 NOZ)
- 12. škoda na vnesené věci (§2946-2949 NOZ)
- 13. škoda způsobená informací nebo radou (§2950 NOZ)

Prevence - § 2900

- vychází z klasické zásady *neminem laedere* (nikomu neškodit)
- vychází se z pojetí, že kdo v soukromém styku koná, má konat tak, aby z toho nevznikla bezdůvodná újma na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného
- „Výžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je **každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě** na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“
- musíme primárně vycházet z § 2909, § 2910, § 2913, a pokud prostřednictvím těchto pravidel nedosáhneme výsledku, ale podle soukromoprávního pohledu by NS přesto měla být dána, použijeme § 2900
- př. prodávající prodá věc kupujícímu s výhradou vlastnictví, přijde 3. osoba a věc zničí
 - kupující nemá právo na NS dle § 2909, § 2910 (není vlastníkem) ani § 2913
 - vznikla mu hospodářská škoda, ale nemá formální nárok – tzv. likvidace třetích škod

20. Okolnosti vylučující protiprávnost, odpovědnost za pomocníka

- **protiprávnost = rozpor s právním řádem jako celkem**
 - porušení absolutního práva, resp. ochranné normy indikuje protiprávnost
 - protiprávnost je dána, ledaže existují okolnosti vylučující protiprávnost
- demonstrativní výčet
- případy kdy zákon dovoluje jednat způsobem, který by jinak byl v rozporu s právem
- jedná se o:
 - nutná obrana (§ 2905)
 - krajní nouze (§ 2906)
 - svépomoc (§ 14)
 - výkon práva nebo plnění povinnosti

Nutná obrana (§ 2905 + § 2907)

- **§ 2905:** „Kdo odvrací od sebe nebo od jiného **bezprostředně hrozící nebo trvajícím protiprávní útok a způsobí přitom útočnickovi újmu, není povinen k její náhradě.**“
- předpoklady:
 - **útok**
 - útok = úmyslný zásah **do** práv jiného (omisivní – jednání člověka) - i na majetek
 - nemůže jít o útok zvířete, útok zvířete vždy krajní nouze (ledaže se jedná o poštvané zvíře)
 - **protiprávnost**
 - nikoliv zavinění
 - **útok bezprostředně hrozící nebo trvajícím**
 - **odvrácení**
 - musí směřovat vůči útočnickově osobě a jeho majetku (ale pokud je to majetek jiného než útočníka, je to krajní nouze)
 - jednání musí být způsobilé k odvrácení útoku, ale nesmí být nepřiměřené povaze a nebezpečnosti útoku
 - nesmí se jednat o hrozící nepatrnou újmu a obranu zcela nepřiměřenou
 - vyloučeny jsou zřejmé excesy
 - nemusí utéct (*Právo nemusí ustupovat bezpráví*)

Krajní nouze

- **§ 2906:** „Kdo odvrací od sebe nebo od jiného **přímo hrozící nebezpečí újmy, není povinen k náhradě újmy tím způsobené, nebylo-li za daných okolností možné odvrátit nebezpečí jinak nebo nezpůsobí-li následek zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější než újma, která hrozila, ledaže by majetek i bez jednání v nouzi podlehl zkáze.**“
- předpoklady:
 - **nebezpečí**
 - může i nemusí být vyvoláno člověkem
 - není útok, ale nebezpečí

- útok zvířete = krajní nouze
- **přímo hrozící**
- **ohrožený je sám nevyvolal a nebylo možné odvrátit jinak**
- **nutné poměrování: odvrácení (subsidiarita)**
 - krajní nouzi lze použít tehdy, pokud to co je jí vyvoláno je **méně nebo závažné**, než to co původně hrozilo

Náhrada škody způsobené v krajní nouzi

- škoda způsobená tomu, kdo nebezpečí odvracel: § 2908 (aplikuje se i na jiné případy)
 - právo zachránce (jednatele) proti ochráněnému – na náhradu účelně vynaložených nákladů + újmy, kterou při tom utrpěl
 - srov. případ: Na A „útočí“ potulující se pes Brutus, který patří B. A si brání holý život tím, že použije židli, která patří C. A je zachráněn, avšak židle je zničena, Brutus také.
 - právo třetí osoby na NŠ, kterou utrpěla v souvislosti s odvrácením nebezpečí
 - náhrada škody způsobená na věci, která byla pramenem nebezpečí (např. pes Brutus) – krajní nouze se vztahuje pouze na pramen nebezpečí a tam není povinnost k náhradě
 - náhrada škody způsobená třetí osobě (např. židle C) – nahradí ji ten, co ji použil – podle § 3014

Svépomoc (§ 14)

- „Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho **právo ohroženo** a je-li zřejmé, že by **zásah veřejné moci přišel pozdě**.“
- **Podpůrný institut** sloužící k ochraně zájmů subjektu, pokud nemůže dosáhnout pomoci veřejné moci
 - pomoc veřejné moci nedosažitelná -> možnost jednat aktivně samostatně
 - srov. systematické zařazení § 14
- svépomoc x svémoc
 - svémoc = nelegitimní prostředek k ochraně subjektivních práv; svémocí rozumíme svévoli, libovůli, zejména však nedovolené zmocnění se věci nebo práva, jedná se tedy o použití vlastní moci k tomu, aby se jednajícím domohl něčeho, nač ani podle svého vědomí a nejlepšího svědomí nemá právo (právem zakázaná – existuje mocenský monopol státu)
- **nutná obrana a krajní nouze jsou speciální vůči svépomoci**
 - hrozící útok – použije se § 2905
 - hrozící nebezpečí – použije se § 2906
- zvláštní případ: svépomoc směřuje k zajištění práva (**tzv. zajišťovací svépomoc**)
 - hrozí-li zmaření práva (= nelze realizovat), může se použít svépomoc
 - „Směřuje-li však svépomoc jen k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno, musí se ten, kdo k ní přikročil, obrátit bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci“.
 - Zabránění útěku a poté nechat zjistit totožnost policí
- předpoklady svépomoci:
 - neoprávněnost zásahu do práva
 - bezprostřednost zásahu (hrozí či trvá)
 - přiměřené prostředky
 - vykonává ji ten, kdo je zasažen (+ zástupce)
 - absence pomoci veřejné moci – jen do této pomoci

Odpovědnost za pomocníka

- **rozlišuje se:**
 - **pomocník při plnění dluhu** (§ 1935)
 - **pomocník při výkonu činnosti (jiné, než plnění dluhu)** - § 2914
- **odpovědnost za pomocníka při výkonu činnosti** (§ 2914)
 - odpovědnost za nesamostatného pomocníka (zaměstnanec) – náhrada škody, **jako by ji způsobil sám**
 - vůči věřiteli odpovídá za činnost subdodavatele, jakoby plnil sám
 - i když je subdodavatel samostatným podnikatelem
 - odpovědnost za samostatného pomocníka
 - odpovídá pomocník
 - nepečlivý výběr = ručí za splnění jeho povinnosti (**culpa in eligendo – zavinění při výběru osoby**)
 - ručí = bude v postavení věřitele
- **odpovědnost dlužníka za pomocníka při plnění dluhu** (§ 1935)
 - dlužník odpovídá, jako by plnil sám (dlužníkovi se přičítá jednání pomocníka)
 - škoda musí být způsobena samotnou realizací plnění nebo v přímé souvislosti s plněním
 - toto ustanovení se nevztahuje na škodu, která byla způsobena **při příležitosti plnění** (např. pomocník při plnění ukradne zákazníkovi peněženku), ta se případně posoudí podle § 2914
 - pomocník může odpovídat – výjimka, kdy nebude – zaměstnanec odpovídá pouze ve vztahu k zaměstnavateli, ne k 3. osobám
- pomocník nikdy nebude odpovídat smluvně, ale může odpovídat deliktně

21. Obecná povinnost k náhradě újmy při porušení dobrých mravů, zákona a smlouvy

I. Porušení dobrých mravů

- §2909: „Škůdce, který poškozenému způsobí škodu úmyslným porušením dobrých mravů, je povinen ji nahradit; vykonával-li však své právo, je škůdce povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného“
- zkoumá se:
 - škoda nebo nahraditelná újma
 - jednání
 - příčinná souvislost
 - protiprávnost – konkrétně rozpor s dobrými mravy (intenzivnější forma)
 - zavinění ve formě úmyslu
- **dobré mravy** = souhrn obecně sdílených, uznávaných a respektovaných základních norem určujících chování lidí ve smyslu poctivosti, slušnosti, nepodvádění atd., tj. v souladu s mravním řádem společnosti
- bez ohledu na zásah do absolutního práva, ochrannou normu atd., postačí úmyslné způsobení škody v rozporu s dobrými mravy
- **věta první:** pro odpovědnost je nutné **úmyslné** porušení, které musí být dokázáno
- **věta druhá:** doplněna zásada, podle níž osoba jednající v rozporu s dobrými mravy neodpovídá za škodu, uplatňovala-li své právo a nesledovala-li svým jednáním poškození jiného
 - v případě, že by osoba uplatňovala své právo v úmyslu poškodit jiného, jednalo by se o tzv. **šikanózní výkon práva**

II. Porušení zákona

§2910 věta první – porušení absolutního práva

- „Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil.“
 - dojde k zásahu do absolutního práva – nemusí být škoda ani majetková újma
 - **absolutní právo** = ta subjektivní práva, jimž odpovídá obecná povinnost každého do nich nezasahovat
 - práva dle části 3. OZ – absolutní majetková práva
 - např. vlastnictví, osobnost, rodičovská odpovědnost, poctivá držba
- zkoumá se:
 - zásah do absolutního práva
 - jednání škůdce
 - příčinná souvislost => odpovědnost zakládající kausalita – jednání a zásah
 - protiprávnost
 - zavinění
 - právní následek: náhrada škody
 - škoda nebo nahraditelná újma
 - příčinná souvislost => odpovědnost vyplňující kausalita – porušení práva a vznik škody
 - rozsah a způsob náhrady škody

§ 2910 věta druhá – porušení ochranné normy

- „Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.“
 - = porušení jiného než absolutního práva (= ochranné normy)
- **ochranná norma = norma, jejímž účelem je předcházení porušení povinnosti**
 - nexus protiprávnosti je dán tehdy, pokud účelem porušené povinnosti bylo zabránit škodě, která nastala
 - porušení ochranné normy = musí jít o porušení povinnosti, kterou má ochranná norma zajistit, aby k ní nedošlo
 - norma musí být porušena jednáním škůdce
- **důležitý je nexus protiprávnosti** = účelové spojení mezi normou a škodou, které měla zabránit
 - povinnost k NŠ nevzniká, nesměřuje-li účel porušené normy k ochraně před tou škodou, kterou poškozený utrpěl
- zkoumá se:
 - existence ochranné normy
 - porušení ochranné normy jednáním
 - protiprávnost
 - zaviněné porušení ochranné normy
 - škoda nebo nahraditelná újma
 - příčinná souvislost mezi jednáním porušujícím ochrannou normu a vznikem škody
 - nexus protiprávnosti
 - rozsah a způsob náhrady škody

III. Porušení smluvní povinnosti

- „Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.“
 - jedná se o **objektivní odpovědnost** za porušení smluvní povinnosti

- kdo poruší povinnost ze smlouvy, nemá možnost vyvinut se (exkullovat se) dokazováním, že škodu nezavinil, protože se při porušení takové povinnosti zavinění nezkoumá
- výjimka = § 2913/2: **zvláštní liberační důvod** = možnost zprostit se odpovědnosti ze zákonem stanovených důvodů
 - „Povinnosti k náhradě se škůdce zprostit, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila **mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka** vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezprostit.“
- i osobě, jejímž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit
 - v těchto případech má právo na náhradu škody nejen **druhá smluvní strana, ale i ti, jejichž zájmu má smlouva zjevně sloužit**
 - např. členové nájemcovy domácnosti, rodinní příslušníci osoby, která objednala opravu určitého zařízení v bytě apod.
- zkoumá se:
 - **existence smluvní povinnosti**
 - **porušení povinnosti jednáním**
 - **není důvod pro liberaci dle §2913/2**
 - **škoda**
 - **příčinná souvislost**
 - csqn
 - adekvátnost
 - ochranný účel pravidla (podobně jako nexus protiprávnosti)

22. Zvláštní skutkové podstaty náhrady újmy

Obecně k objektivní odpovědnosti

- **tzv. odpovědnost za zvýšení rizika** – někdo podstatně zvýší nebezpečí vzniku škody a následně vznikne škoda (bez ohledu na zavinění)
- druhy objektivní odpovědnosti
 - **běžná** – existence liberačních důvodů
 - **absolutní** – bez liberačních důvodů

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (§ 2920 - § 2922)

„Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl **způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky**; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.“

- odpovědnost osob:
 - a) nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti
 - i nezletilec může být plně svéprávný (emancipace, manželství atd.) a pokud je plně svéprávný, tak se aplikují obecná pravidla
 - b) člověk stížený duševní poruchou (nemusí být omezen či zbaven svéprávnosti)
- **předpoklady: musí být přítomna rozumová a volní složka:**
 - rozumová = způsobilost posoudit následky svého jednání
 - volní = způsobilost ovládnout své jednání
 - vždy se musí vycházet z toho, zda ten konkrétní člověk byl schopen posoudit, že z jeho jednání může s reálnou mírou pravděpodobnosti vzniknout škoda a mohl své jednání také podle toho ovládnout
 - = pokud jsou předpoklady splněny, tak budou odpovídat i **nezletilí!** = **subjektivní odpovědnost**
 - např. 12letí kluci hrají fotbal a rozbijí okno, pokud u nich byla rozumová a volní složka, budou odpovídat oni (a ne automaticky rodiče)
- „**šetrnost vůči škůdci**“ – vazba na spoluzavinění poškozeného
 - ohled vůči škůdci s duševní poruchou nemůže mít za následek, že nemůžu požadovat náhradu škody
 - případy, kdy škůdce je zjevně ztížen duševní poruchou a já to vím, tak se ani moc nebráním, i tak mám právo na náhradu škody
- **zohlednění majetkových poměrů škůdce (§ 2920 odst. 2)**
 - „Nebyl-li nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, **způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.**“
 - v těchto případech soud může rozhodnout, že duševně nemocný člověk škodu nahradí
 - neodpovídá jen proto, že je ztížen duševní poruchou, ale pokud jeho majetkové poměry jsou výrazně dobré a poškozeného špatné, tak se nebude k duševní poruše přihlížet
- **odpovědnost toho, kdo zanedbal náležitý dohled**
 - § 2921 – zkoumá se, zda ten kdo měl náležitý dohled vykonávat, jej zanedbal anebo ne
 - náležitý dohled znamená odpovídající dohled, neznamená dohled 24/7
 - vychází se z toho, jak se běžně rodiče mají starat o své dítě, ale musí se vycházet z chování konkrétního dítěte
 - kdo vykonává dohled? – **podle okolností** (rodiče, učitelé, babička při hlídání)
 - ten, kdo má vykonávat dohled odpovídá:

- samostatně
- společně a nerozdílně s osobou, na kterou dohlíží
- **actio libera in causa**
 - = případy, kdy pachatel trestného činu byl v době jeho páchaní nepříčetný, avšak tuto nepříčetnost si buď způsobil záměrně, s cílem trestný čin spáchat (actio libera in causa dolosa - „napít se na kuráž“), nebo spáchal trestný čin z nedbalosti a tato nedbalost spočívá právě v tom, že se přivedl do nepříčetnosti (actio libera in causa culpa)
 - obecná subjektivní odpovědnost – zaviněné způsobení škody
- **bez ohledu na zavinění ve vtahu ke způsobení škody: § 2922 (Rauschdelikt)**
 - odpovědnost za **zaviněné uvedení se do stavu nepříčetnosti**, ale zavinění se nemusí vztahovat na způsobení škody (na rozdíl od actio libera in causa)
 - budeme odpovídat za škodu, i když nejsme deliktně způsobilí

Škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi (§ 2923)

- případ *culpa in eligendo*
„Kdo se vědomě ujme osoby nebezpečných vlastností tak, že jí bez její nutné potřeby poskytne útulek nebo jí svěřil určitou činnost, ať již v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě, nahradí společně a nerozdílně s ní škodu způsobenou v takovém místě nebo při této činnosti někomu jinému nebezpečnou povahou takové osoby.“
- **nebezpečné vlastnosti** těla nebo mysli: vysoce nakažlivá choroba, kleptoman atd.
- smyslem ustanovení je **narušení ochrany jinak chráněného prostoru** -> někdo takovou osobu do chráněného prostoru zavede a zvýší nebezpečí (riziko)
- odpovědnost za zvýšení nebezpečí v jinak chráněném prostoru (= odpovědnost za zvýšení rizika)
- **bez její nutné potřeby** – je-li nutná potřeba, tak ustanovení se neuplatní
 - např. vztah rodič a dítě (a obráceně), smrtelně nemocný nebo raněný kleptoman, příkaz k převzetí takové osoby (např. věznice, psychiatrická léčebna)
- **vědomě** – musím vědět, že je to osoba nebezpečných vlastností
- **NŠ společně a nerozdílně** s nebezpečnou osobou (osoba způsobí škodu právě svou nebezpečnou povahou)

Škoda z provozní činnosti (§ 2924)

„Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení sloužící k výrobní činnosti, nahradí škodu vzniklou z provozu, ať již byla způsobena vlastní provozní činností, věcí při ní použitou nebo vlivem činnosti na okolí. Povinnosti se zproští, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.“

- širší **možnost liberace**: prokáže-li, že **vynaložil veškerou péči**, kterou lze **rozumně požadovat**, aby ke škodě nedošlo
 - **rozumně požadovat** = nemají se na mysli jen povinnosti ujednané ve smlouvě nebo stanovené právními předpisy, ale vše, co se v daném ohledu jeví s ohledem na povahu provozu jako racionální
- **provozní činnost**
 - Činnost související s předmětem činnosti (zpravidla podnikatelské, obchodní), kterou fyzická nebo právnická osoba provozně vyvíjí. Předmět této činnosti je vymezen ve zřizovací listině, v oprávnění k podnikatelské činnosti nebo v živnostenském oprávnění (25 Cdo 890/2000)
 - spojeno s podnikatelskou činností
 - **rozhodující je však fakticita = rozhodující není podnikatelské oprávnění, ale fakticita**
 - uplatňování práva soukromého je nezávislé na uplatňování práva veřejného
 - činnost podnikatelská, průmyslová, technologická atd.
 - netýká se pouze provozu obchodních závodů, ale v podstatě všech zařízení sloužících k výrobní činnosti

Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným (§ 2925)

- Výrazně přísnější odpovědnost než za škodu způsobenou provozní činností
 - I když se podnikatel bude liberovat za škodu způsobenou provozní činností, tak zde stále bude relevantní ustanovení o škodě způsobené provozem zvláště nebezpečným
- „Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení zvláště nebezpečné, nahradí škodu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí; provoz je zvláště nebezpečný, nelze-li předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody ani při vynaložení řádné péče. Jinak se povinnosti zproští, prokáže-li, že škodu způsobila zevnější vyšší moc nebo že ji způsobilo vlastní jednání poškozeného nebo neodvratitelné jednání třetí osoby; ujednají-li se další důvody zproštění, nepřihlíží se k tomu.“*
- „Má se za to, že provoz je zvláště nebezpečný, pokud se provozuje továrním způsobem nebo pokud se při něm výbušná nebo podobně nebezpečná látka používá nebo se s ní nakládá.“ = vyvratitelná domněnka*
 - **provoz zvláště nebezpečný = nelze-li předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody ani při vynaložení řádné péče**
 - jedná se o dovozenou činnost, ale má v sobě skryté reálné riziko, které nejsme schopni ovládnout
 - často podléhá veřejnoprávnímu schválení
 - nejedná se o běžný provoz, v zásadě je to náhodná skutečnost, která může nastat
 - např. výbuch továrny = škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným X továrna spaluje palivo = provozní činnost, se kterou jsou spojeny určité okolnosti, nejde o zvýšené riziko
 - **Liberace:**
 - Vlastní jednání poškozeného
 - Neodvratitelné jednání 3. osoby (teroristi)

- Vyšší moc
- nevýhoda v tom, že odpovídají za každou škodu, která vznikne při realizaci rizika
- „Je-li z okolností zřejmé, že provoz významně zvýšil nebezpečí vzniku škody, ačkoli lze důvodně poukázat i na jiné možné příčiny, soud zaváže provozovatele k náhradě škody v rozsahu, který odpovídá pravděpodobnosti způsobení škody provozem.“
- **Proporcionální kauzalita**
 - Musí dojít k realizaci nebezpečí, které je skryto v provozu zvláště nebezpečném (např. továrna vybuchne) a v důsledku toho dojde ke zvýšení výskytu určité choroby v daném území o 50%
 - Továrna zaplatí celkově tu výši, kterou reálně způsobila, ale protože nejsme schopni zjistit kdo má chorobu v důsledku výbuchu a kdo geneticky, proto dostane každý polovinu, což je lepší, než kdyby nedostal nikdo nic

Škoda na nemovité věci (§ 2926)

- „Kdo, byť oprávněně provádí nebo zajišťuje práce, jimiž se jinému působí škoda na nemovité věci, nebo jimiž se držba nemovité věci znemožní nebo podstatně ztíží, nahradí škodu z toho vzniklou.“
- nejtypičtěji stavební činnost
- v zásadě objektivní (striktní) odpovědnost bez možnosti liberace
- zvýšená ochrana užívání nemovitosti

Odpovědnost za dopravní prostředky (ú 2927 a násl.)

„Kdo provozuje dopravu, nahradí škodu vyvolanou zvláštní povahou tohoto provozu. Stejnou povinnost má i jiný provozovatel vozidla, plavidla nebo letadla, ledaže je takový dopravní prostředek poháněn lidskou silou“

- § 2927/1 – 2 skutkové podstaty
- **1. odpovědnost za provozování dopravy - § 2927 věta první**
 - provoz dopravy – opakovaný rozsáhlejší provoz zpravidla více vozidel
 - podnikatelský, výdělečný účel (např. taxi), ale i sanitky atd.
 - **odpovídáme bez ohledu na typ dopravního prostředku**
- **2. provoz konkrétních dopravních prostředků (nikoli dopravy) - § 2927 věta druhá**
 - **dopad na provozovatele všech vozidel a plavidel, které nejsou poháněny lidskou silou**
 - neodpovídáme za všechny typy dopravních prostředků
 - jedná se o: vozidlo, plavidlo nebo letadlo (ale ne prostředky poháněné lidskou silou)
 - Důvod: zvýšení nebezpečí
 - Pb.: pracovní stroje (bagr, kombajn...) – při bagrování to není provoz dopravního prostředku
- jedná se o objektivní odpovědnost (nevyžaduje se zavinění)
- **předpokladem není protiprávnost!!!**
 - není to odpovědnost za protiprávní činnost (provozování vozidla není protiprávní!)
- zvláštní problémy
 - odpovědnost provozovatele a řidiče
 - provozovatel pokud není dán liberační důvod
 - nastala by společná solidární odpovědnost
 - provozovatel má postih (regres) vůči řidiči
 - zvláštní povaha provozu: odpovědnost za objektivně zvýšené nebezpečí (rizika)
 - pb.: vozidlo sice stojí, avšak v chodu je jeho motor; provozem je i příprava k jízdě a bezprostřední úkony po skončení jízdy, jakož i úkony potřebné k údržbě vozidla (R 9/1972, srov. též R 39/1975)
- **provozovatel:** ten, kdo má **právní a faktickou možnost dispozice s dopravním prostředkem**, kdo užívá organizované tohoto dopravního prostředku (R 55/1971, V.)
 - v pochybnostech: **zásadně vlastník** - § 2930
 - příklady:
 - půjčení: provozovatel je půjčitel
 - nájem: provozovatelem je pronajímatel
 - leasing: leasingový nájemce
 - SJM: zpravidla oba manželé
- dopravní prostředek v opravě: § 2928: „Je-li dopravní prostředek v opravě, považuje se za jeho provozovatele osoba, která dopravní prostředek převzala k opravě.“
- **liberace**
 - **obecně** (§ 2927 odst. 2): „Povinnosti nahradit škodu se nemůže provozovatel zprostit, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu. jinak se zprostit, prokáže-li, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.“
 - **1. škoda způsobena okolnostmi, které nemají původ v provozu**
 - např. při povodni voda strhne za jízdy jiné auto a způsobí škodu – nebudu odpovídat
 - x okolnosti mající původ v provozu – pokud se realizuje zvýšení nebezpečí
 - **2. škoda byla objektivně neodvratitelná**
- zneužití dopravního prostředku (§ 2929)
 - případy ukradení dopravního prostředku – zloděj nabourá a bude odpovídat, ale pokud jsme mu umožnili užití auta (např. klíče v zapalování), pak odpovídáme společně a nerozdílně (dle § 2917 pak bude regres)
- **střet dvou provozů (§ 2932)**

- „*Střetnou-li se provozu dvou nebo více provozovatelů a jedná-li se o vypořádání mezi těmito provozovateli, vypořádají se provozovatelé podle své účasti na způsobení vzniklé škody.*“
 - střet dvou provozů = srážka dvou dopravních prostředků
 - nikoliv vypořádání vůči 3. osobám
- 2 situace
 - **1. škoda způsobená 3. osobám**
 - oba společně a nerozdílně (§ 2915), případný regres dle § 2917
 - **2. škoda způsobená na dopravních prostředcích provozovatelů**
 - podle své účasti na způsobení vzniku škody (zde se zohlední protiprávnost, zavinění atd. – jinak se u dopravních prostředků protiprávnost neposuzuje, jedině zde ano)
- dle okolností objektivní i subjektivní povahy (protiprávnost, zavinění)

Škoda způsobená zvířetem (§ 2933 a násl.)

- dle OZ nebyla žádná zvláštní odpovědnost za zvíře, postupovalo se dle obecné odpovědnosti za škodu (subjektivní odpovědnost)
- NOZ – výchozí myšlenka: každé zvíře představuje určité riziko pro své okolí, uplatní se pravidla o odpovědnosti za zvýšení rizika (objektivní odpovědnost)

§ 2933: „*Způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.*“

- ČISTÁ OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOST
- předpoklady odpovědnosti dle § 2933:
 - újma na absolutním právu
 - způsobená zvířetem
 - zvíře nemá povahu hospodářského zvířete (§ 2934) – musí to být tzv. luxusní zvíře (pro své potěšení)

§ 2934: „*Slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při doзору nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti. Za týchž podmínek se povinnosti k náhradě zproští i ten, komu vlastník zvíře svěřil.*“

- VÝJIMKA Z OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOSTI (zvíře k hospodářským účelům či jiný racionální důvod)
- domácí zvíře = domestikované zvíře, podle svého druhu určeno k tomu, aby žilo s člověkem (i koně, krávy)
- ten kdo si zvíře pořizuje pro své potěšení = objektivní odpovědnost
- ten kdo zvíře potřebuje k výkonu povolání nebo mu slouží jako pomocník = subjektivní odpovědnost
- § 2935
 - (1) „*Odnála-li třetí osoba svémocně zvíře vlastníku nebo osobě, které vlastník zvíře svěřil, nahradí třetí osoba škodu způsobenou zvířetem sama, prokáže-li vlastník nebo osoba, které vlastník zvíře svěřil, že odněti nemohli rozumně zabránit; jinak společně a nerozdílně s nimi.*“
 - (2) „*Kdo zvíře svémocně odňal, nemůže se zprostit povinnosti k náhradě.*“

Škoda na odložené věci (§ 2945)

- (1) „*Je-li s provozováním nějaké činnosti zpravidla spojeno odkládání věcí a byla-li věc odložena na místě k tomu určeném nebo na místě, kam se takové věci obvykle ukládají, nahradí provozovatel poškození, ztrátu nebo zničení věci tomu, kdo ji odložil, popřípadě vlastníku věci. Stejně nahradí škodu provozovatel hlídaných garáží nebo zařízení podobného druhu, jedná-li se o dopravní prostředky v nich umístěné a o jejich příslušenství.*“
 - odpovědnost za zvýšení rizika – jde o věci, nad kterými mám obvykle kontrolu, mám je pod pravidelným dohledem a tady je z pravidelného dohledu vyloučím (odložení věci v hospodě)
 - aplikuje se v případech, kdy je s provozováním nějaké činnosti zpravidla spojeno odkládání věcí
 - **věc byla odložena na místě určeném nebo na místě kam se věci obvykle ukládají** (přednost má místo určené, pokud bylo místo určeno a my jsme ho nevyužili, dali si věc na místo obvyklé, pak nemáme nárok na náhradu škody)
 - bude odpovídat provozovatel, protože vytvořil nebezpečnou situaci, nebo tu ochranu má jinak garantovat
- (2) „*Neuplatní-li se právo na náhradu škody u provozovatele bez zbytečného odkladu, soud je nepřizná, pokud provozovatel namítne, že právo nebylo uplatněno včas. Nejpozději lze právo na náhradu škody uplatnit do patnácti dnů po dni, kdy se poškozený o škodě musel dozvědět.*“
 - lhůta k uplatnění nároku u provozovatele
 - jedná se o promlčení (dříve prekluze)
- (3) „*Byla-li škoda způsobena na věci odložené v dopravním prostředku hromadné dopravy, nahradí se jen podle ustanovení o náhradě škody způsobené provozem dopravního prostředku.*“
 - zvláštní úprava o dopravním prostředku
 - např. ukradnutí věci ve vlaku – žádná náhrada
- X smlouva o úschově (§§ 2402 – 2414)
- odložení na místech k tomu určených
 - prioritní místo
- odložení na místě, kam se obvykle odkládají
 - není-li místo určeno
 - např.

- je-li v čekárně napsáno, věci si berte s sebou do ordinace – ordinace je určené místo
- je-li v čekárně všák a nic napsáno – všák obvyklé místo
- když se napíše, že za odložené věci se neodpovídá – nemá relevanci
- ochranný účel normy směřuje jen na odložené věci

Škoda na vnesené věci (§ 2946 a násl.)

- odpovědnost ubytovatele za věci vnesené do prostor určených k ubytování, do ubytovacích prostor vnesu své věci a někdo je ukradne
- § 2946:
 - (1) „Kdo provozuje pravidelně **ubytovací služby**, nahradí škodu na věci, kterou ubytovaný vnesl do prostor vyhrazených k ubytování nebo k uložení věci, popřípadě na věci, která tam byla pro ubytovaného vnesena. To platí i tehdy, byla-li věc za tím účelem ubytovatelem převzata.“
 - za škodu odpovídá provozovatel ubytovací služby
 - aplikuje se, pokud věc ubytovaný vnesl do prostoru, který je vyhrazen k ubytování nebo k uložení věci
 - (2) „**Prokáže-li ubytovatel, že by ke škodě došlo i jinak, nebo že škodu způsobil ubytovaný nebo osoba, která ubytovaného z jeho vůle provází, povinnosti k náhradě škody se zproští. K ujednáním o jiných důvodech zproštění se nepřihlíží.**“
 - **Liberační důvody:**
 - Ke škodě by došlo i jinak = i kdyby nedošlo k vnesení věci
 - Škodu způsobil ubytovaný
 - Osoba, která ubytovaného z jeho vůle provází
- § 2947:
 - *Povinnost nahradit škodu se **nevztahuje na vozidla, na věci ponechané ve vozidle, ani na živá zvířata, ledaže je ubytovatel převzal do úschovy.***
- § 2948 (Limitace):
 - (1) „**Škoda se hradí do výše odpovídající stonásobku ceny ubytování za jeden den.**“
 - Nejedná se o paušální částku, proto aby byla zohledněna konkrétní cena
 - Mění-li se v průběhu cena, tak je rozhodující cena v den, kdy škoda nastala
 - (2) „**Byla-li věc převzata do úschovy, odmít-li ubytovatel úschovu věci v rozporu se zákonem nebo byla-li škoda způsobena ubytovatelem nebo tím, kdo v provozu pracuje, hradí se škoda bez omezení.**“
- § 2949:
 - (1) „**Neuplatní-li se právo na náhradu škody u ubytovatele bez zbytečného odkladu, soud je nepřizná, pokud ubytovatel namítne, že právo nebylo uplatněno včas. Nejpozději lze právo na náhradu škody uplatnit do patnácti dnů po dni, kdy se poškozený o škodě musel dozvědět.**“
 - (2) „**Ustanovení odstavce 1 se nepoužije, převzal-li ubytovatel věc do úschovy, odmít-li ubytovatel úschovu věci v rozporu se zákonem nebo způsobil-li škodu ubytovatel nebo ten, kdo v provozu pracuje.**“

Škoda způsobená informací nebo radou (§ 2950)

- „Kdo se hlásí jako **příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, nahradí škodu, způsobil-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti. Jinak se hradí jen škoda, kterou někdo informací nebo radou způsobil vědomě.**“
- přísnější odpovědnost odborníků
 - odpovědnost, která souvisí s **úplatným** poskytováním odborné služby
 - **jinak** se hradí jen škoda, která byla způsobena **úmyslně**
- úplata nemusí být poskytnuta přímo
 - např. lékař – veřejné zdravotní pojištění
- nesprávná nebo neúplná informace
 - nesprávnost neposuzujeme absolutně, ale vzhledem k tomu, jakou informaci by poskytl standardní pečlivý lékař (obvodní lékař odpovídá za tu odbornost, ke které se hlásí)
 - měřítkem správnosti či úplnosti informace je **odbornost**
 - úplatné poskytnutí služby = závazek – není třeba zavinění

23. Rozsah a způsob náhrady újmy

Újma

- = **ztráta, kterou někdo utrpí na statku chráněném právem**
 - tedy taková ztráta, kterou právo uzná za hodnou nápravy
- újma může být:
 - na osobě (např. zlomená ruka)
 - na právech (např. snížená důstojnost)
 - na majetku (např. poškození automobilu)
- újma se dělí:
 - **škoda**
 - újma na majetku, kterou lze vyjádřit v penězích

- nahrazuje se vždy
- **nemajetková újma**
 - takové příkoří, které se projevuje v jiné než majetkové sféře poškozeného
 - nelze objektivně finančně kvantifikovat, nelze ji změřit nebo zvážit
 - nahrazuje se v případech stanovených zákonem, nebo když si to strany ujednají

Škoda

- = újma, kterou poškozený utrpí na svém majetku, penězi ocenitelných majetkových právech
- **škoda = újma na jmění**
 - jmění = aktiva i pasiva!
- škoda na majetku se nahrazuje:
 - primárně **uvedením do předešlého stavu** (= *restitutio in integrum*)
 - **není – li to možné, tak v penězích** (= *restitutio in reluto*)
- poškozený má **vždycky možnost zvolit si** uvedení do původního stavu, není-li to možné nebo žádá-li o to poškozený, hradí se škoda v penězích (v praxi bude chtít poškozený zpravidla peníze)
 - náhrada v penězích – základem jsou **náklady, které je třeba vynaložit k uvedení věci do původního stavu**
 - tzv. totální škoda (náklady na uvedení věci do původního stavu přesahují cenu věci před poškozením) → škoda ve vyšší ceny věci před poškozením
- **dvě složky škody:**
 - skutečná škoda = *damnum emergens*
 - hodnota, o kterou se majetek poškozeného reálně zmenšil
 - to o co se **snížila aktiva nebo zvýšila pasiva**
 - ušlý zisk = *lucrum cessans*
 - u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, který by mohl očekávat v případě pravidelného běhu věci (poctivý obchodní styk)
 - **nezvýšení aktiv nebo nesnížení pasiv**
 - majetková hodnota, kterou bych získal nebýt škodlivého zásahu
 - skutečná škoda spočívá ve vzniku dluhu: právo na zproštění dluhu (započtení, převzetí dluhu atd.), případně poskytnutí náhrad

Nemajetková újma

- = jakákoliv jiná újma nespočívající v majetku, jakýkoliv protiprávní zásah do jiných než majetkových práv
- náhrada nemajetkové újmy se poskytuje formou tzv. **zadostiučinění (satisfakce)**
 - **satisfakce = něco, co je v dané společnosti chápáno jako přiměřené odčinění újmy**
 - zásadní roli hraje soudce, který musí zjistit, jaká částka je společností akceptována jako přiměřená
 - zadostiučinění musí být poskytnuto **v penězích**, nezajistí-li zadostiučinění **jiný způsob** skutečné a dostatečné účinné odčinění způsobené újmy
 - jiný způsob: např. omluva, konstatování zásahu
 - má být zvoleno takové řešení, která má potenciál způsobenou újmu dostatečně účinně odčinit, jestliže takové zadostiučinění není možné zvolit, má být poskytnuto v penězích
 - při určování způsobu a výše zadostiučinění musí brán zřetel i na další okolnosti, např. zda byla újma způsobena použitím lsti či pohrůžky, zda byly účinky újmy násobeny uváděním ve veřejnou známost, zda byl poškozený diskriminován z důvodu svého pohlaví, etnického původu apod. => v těchto případech musí být výše zadostiučinění úměrně zvýšena
 - náhradu nemajetkové újmy mohou za určitých okolností požadovat nejenom přímo dotčené osoby, ale i osoby, které újmu důvodně pociťují jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit
 - **při náhradě zadostiučinění se vyžaduje zavinění** (X § 82 – zdržovací nebo odstraňující nárok – objektivní odpovědnost, nevyžaduje se zavinění)
- **náhrada nemajetkové újmy (§ 2894 odst. 2):**
 - **je to ujednáno**
 - **stanoví tak zákon**
 - zásah do přirozených práv člověka
 - poškození věci ze svévole nebo škodolibosti -> zaplacení ceny zvláštní obliby
 - škodolibě jedná ten, kdo má ze způsobené újmy radost, komu působí potěšení, že někdo jiný utrpěl újmu
 - náhrada nemajetkové újmy náleží též tomu, kdo způsobenou újmu důvodně vnímá jako osobní neštěstí.
 - => **neexistuje obecná povinnost k náhradě nemajetkové újmy na rozdíl od náhrady škody**

Snížení náhrady (§ 2953)

(1) „Z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.“

(2) „Odstavec 1 se nepoužije, způsobil-li škodu ten, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, porušením odborné péče.“

- výjimečné pravidlo
- zejména s ohledem na konkrétní důsledky, jak došlo ke škodě, majetkovým poměrům

- nikdy nelze snížit, byla-li škoda způsobena **úmyslně** nebo při **porušení odborné péče**

Nemožnost zjištění výše škody (§ 2955)

Nelze-li výši náhrady škody přesně určit, určí ji podle **spravedlivého uvážení** jednotlivých okolností případu soud.

Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (§ 2956 a násl.)

- Člověk má chráněn osobnost v celé šíři, PO mají chráněny pouze určité dílčí stránky jako např. dobrá pověst, firma, obchodní jméno atd.
- § 2956
 - „Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku **újmu na jeho přirozeném právu** chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí **škodu i nemajetkovou újmu**, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“
 - zakládají-li ustanovení zákona odpovědnost za způsobení újmy na přirozených právech člověka - škůdce nahradí škodu i nemajetkovou újmu
 - **tato ustanovení se budou aplikovat jednotně – na cti, zdraví, životě atd.**
 - **§ 2956 a § 2957 jsou obecná ustanovení pro veškeré zásahy do osobnosti (X § 1958 a násl. doplňují obecná ustanovení)**
 - nepočítá se s podzákoným právním předpisem, který by stanovoval výši bolestného a případně náhrady za ztížení společenského uplatnění
- § 2957
 - „Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, **aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné**. Jimi jsou **úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody**. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.“
 - patrná sankční funkce NŠ (*punitive damages*)
 - ne jen NŠ, ale jako poškozený dostanu něco navíc, aby byl škůdce dostatečně potrestán
 - **demonstrativní výčet** okolností zvláštního zřetele hodné – úmysl, diskriminace poškozeného atd.

Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení (§ 2958 a násl.)

- § 2958
 - „Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, **vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy**; vznikla-li poškozením zdraví **překážka lepší budoucnosti** poškozeného, nahradí mu škůdce i **ztížení společenského uplatnění**. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se **podle zásad slušnosti**.“
 - nahrazují se 2 věci – bolestné a ztížení společenského uplatnění
 - **bolestné**
 - náhrada za utrpení, prožívání bolesti
 - zrušena bodová vyhláška, zřejmě se bude dále vycházet z bodové praxe, ale bude se počítat + - s dvojnásobkem dosavadní hodnoty
 - **ztížení společenského uplatnění** (překážka lepší budoucnosti)
 - dosavadní bodová vyhláška nepoužitelná, bude se vycházet z pravidel klasifikace WHO
 - 10 oblastí lidského života (učení se, lidské vztahy, pracovní uplatnění atd.)
 - 100% = asi 10.000.000,- Kč
 - a další nemajetkové újmy – ty se zohledňují v dalších 100% - tzv. že člověk může dostat max. 20.000.000,- Kč
 - různá kritéria, která mohou ovlivnit konečnou částku – úmyslná škoda, věk, aktivita před úrazem
- § 2959
 - „Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy **manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké** peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“
 - dříve byly pevné částky (240.000,- Kč za smrt)
- § 2960 Náklady spojené s péčí o zdraví
 - „Škůdce hradí též účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu.“
- § 2961 Náklady pohřbu
 - „Škůdce nahradí tomu, kdo je vynaložil, přiměřené náklady spojené s pohřbem v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu. Přitom se přihledne k zvyklostem i k okolnostem jednotlivého případu.“
- § 2968 Odbytné
 - „Je-li pro to důležitý důvod a žádá-li o to poškozený, přizná soud poškozenému namísto peněžitého důchodu **odbytné**.“

Zvláštní ustanovení

Náhrada při poškození věci (§ 2969)

(1) „Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, **co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit**.“

(2) „Poškodil-li škůdce věc ze svévolí nebo škodolibosti, nahradí poškozenému **cenu zvláštní obliby**.“

- obdoba *punitive damages*
- škodolibost – úmysl poškodit jiného, směřuje k osobě poškozeného
- svévole – totální despekt k vlastnickému právu jiného, směřuje ke způsobení škody (např. chodím po parkovišti a škrtnám klíčem po autech nebo zničení náhrobků na hřbitově)

Náhrada při poranění zvířete (§ 2970)

„Při poranění zvířete nahradí škůdce účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu. Náklady spojené s péčí o zdraví nejsou neúčelné, i když podstatně převyšují cenu zvířete, pokud by je vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného.“

- nehraje roli, kolik zvíře stojí, rozhodující je, co by zaplatil rozumný chovatel

Náhrada nemajetkové újmy (§ 2971)

„Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z **hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost**, anebo způsobil-li újmu **úmyslně z touhy ničít, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženihodné**, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu **důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.**“

- **malá generální klauzule náhrady nemajetkové újmy**
- vztahuje se pouze na protiprávní činy

24. Bezdůvodné obohacení

Bezdůvodné obohacení

- BO X NŠ
 - u BO nás nezajímá, že někomu vznikl nějaký neoprávněný majetkový prospěch
 - u NŠ se řeší, oč se majetek poškozeného snížil nebo oč se nezvýšil
- **podstata** - právní řád přiřazuje určité majetkové hodnoty určitým subjektům (např. jen vlastník má *ius utendi* a může s ním disponovat dle své vůle), BO slouží k nápravě případů, když ve skutečnosti hodnotu využívá někdo, komu ji právní řád nepřiznává
- **definice** - přesun majetku (majetkových hodnot) z oprávněné dispozice jedné osoby **nezávisle na zavinění** do dispozice (neoprávněné) jiného subjektu a s tím spojené následky
- **4 předpoklady BO**
 - **obohacení** obohaceného – rozmnožení jmění (zvýšení aktiv, zmenšení pasiv)
 - **ochuzení** na druhé straně
 - **nexus** (příčinná souvislost)
 - **absence právního důvodu**
 - **není zavinění!! (je to kvazidelikt)**
- subsidiarita BO
 - judikatura – BO je subsidiární k NŠ
 - ale neplatí to vždy – při vypořádání neplatných smluv má naopak přednost BO
- **základní koncepční změny:**
 - základní důvod kondikce je neexistence spravedlivého důvodu
 - strany: obohacený x ochuzený
 - demonstrativní výčet kondikcí
- §2991:
 - (1) „Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.“
 - bezdůvodné obohacení je nadále definováno jako obohacení na úkor jiného, avšak k této definici přistupuje korektiv spravedlivého důvodu
 - *i kdyby tedy byly splněny další podmínky stanovené NOZ, bezdůvodně se neobohatí ten, kdo pro to měl spravedlivý důvod*
 - (2) „Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.“
 - **demonstrativní výčet** skutkových podstat
 - **plnění bez právního důvodu** (právní důvod – smlouva, soudní rozhodnutí, zákon)
 - plnění bez dodatečného právního důvodu
 - bez právního důvodu způsobilého založit povinnost plnit
 - např. neplatnost, neexistence smlouvy
 - „*právní důvod*“ totéž co „*spravedlivý důvod*“, ale existují i některé případy, kdy nárok z BO nevzniká, i když právní důvod chybí (např. spropitné)
 - **plněním z právního důvodu, který odpadl**
 - např. prekluze, promlčení, relativní neplatnost, odstoupení od smlouvy, změna či zrušení závazku
 - i odpadnutí účelu - § 2997/1
 - **protiprávním užitím cizí hodnoty**
 - **bylo-li za něho plněno, co měl po právu plnit sám**

- § 2992: „Byl-li splněn dluh, a to i předčasně, nebylo-li uplatněno právo, ač uplatněno být mohlo, nebo učinila-li jedna osoba něco ve svém výlučném a osobním zájmu či na vlastní nebezpečí, nevzniká povinnost obohacení vydat; to platí i v případě, že jedna osoba obohatí druhou s úmyslem ji obdarovat nebo obohatit bez úmyslu právně se vázat.“
 - kondikce ob rem – **plnění za účelem, který se neuskutečnil**
 - **negativní vymezení BO**
 - případ, kdy byl plněn dluh = zavázal-li se dlužník smlouvou zaplatit za plnění úplaty, nemůže se dovolávat ustanovení o BO
 - např. s odůvodněním, že zaplatil více, než činí obecná cena nebo obvyklá cena
 - věřitel neuplatní své právo = nejedná se jen o případy, kdy se věřitel v důsledku neuplatnění právo oslabí promlčením nebo zanikne prekluzí, ale i o takové, kdy právo není uplatněno již v okamžiku, kdy pohledávka dospěje
 - dlužník obohacen, protože si podrží déle majetkovou hodnotu, kterou již měl věřiteli vydat
 - osoba obohatí druhého ve svém výlučném, osobním zájmu/na vlastní riziko
 - např. investicí na vlastním pozemku zvýší ceny sousedních pozemků
 - obdarování či obohacení druhého bez úmyslu se právně vázat (dar, ze slušnosti, mravní povinnosti)
- §2993: „Plnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen.“
- §2994: „Dal-li někdo neoprávněně věc k užívání nebo požívání jinému, aniž ten byl v dobré víře, má vlastník nebo spoluvlastník věci vůči uživateli nebo poživateli právo na náhradu.“
- §2995: „Vedlo-li plnění k **obohacení třetí osoby**, vydá je ochuzenému, jen pokud byl ochuzený k plnění přiveden **lstí, donucen hrozbou či zneužitím závislosti** nebo pokud **nebyl svéprávný**.“
 - např. vlastník, zloděj, zloděj dá věc do užívání nájemci = pokud byl nájemce v dobré víře, existuje vztah jen mezi těma dvěma a vlastník se může hojit pouze vůči tomu zloději, NIKOLI té třetí osobě, na 3. osobu může jít pouze tehdy, kdyby věděl, že to pronajímá od zloděje
 - nebo vztah objednatel-zhotovitel-subdodavatel (smlouva o dílo) – subdodavatel nemůže chtít nic po objednateli
- § 2997: naturální obligace
 - (1) „Dlužník, který plnil **dluh nežalovatelný nebo promlčený** nebo takový, který je **neplatný pro nedostatek formy**, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s **vědomím, že k tomu není povinen**, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.“
 - (2) „Plnila-li osoba proto, že k tomu byla přivedena **lstí, donucena hrozbou** nebo **zneužitím závislosti**, ustanovení odstavce 1 se nepoužije. To platí i v případě, že plnila osoba nesevěprávná.“
- § 2998: „Plnila-li strana **vědomě** proto, aby druhá strana něco vykonala **za účelem zakázaným nebo zcela nemožným**, nemá právo požadovat, aby jí to bylo vráceno. Dal-li však někdo, aby zabránil protiprávnímu činu, něco tomu, kdo se chtěl činu dopustit, může požadovat vrácení.“